

HÅNDBOK FOR BARNEVERNFORELDRE

Informasjon om barnevernet til foreldre

Rettigheter for barn og foreldre i barnevernet

Oppfølging og samarbeid når barna bor i fosterhjem og på barnevernsinstitusjon

Foreldrestøttende tiltak

Innhold

Forord ved OBFs leder	3
Innledning med leserveiledning	4
Del I Om barnevernet i Norge - organisering og tiltak	6
1. Organisering av barnevernet i Norge - de ulike forvaltningsnivåene	8
2. Barnevernets mål og prinsipper	15
3. Prosessen i en barnevernssak - fra melding til ettervern	17
Del II Rettigheter for barn og foreldre i barnevernet - medvirkning	26
4. Barns rettigheter i barnevernet	27
5. Foreldres rettigheter i barnevernet	37
6. Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet	45
Del III Om det å bli fratatt omsorgen for sine barn - foreldres opplevelser ...	51
7. Fortellinger fra foreldre	52
8. Ord fra en mamma - på sår avstand	54
Del IV Når barnet ditt bor i fosterhjem eller på en barnevernsinstitusjon	56
9. Barnets planer (tiltaksplan, omsorgsplan, plan 18-23 år)	57
10. Omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, økonomiske konsekvenser	65
11. Samvær og kontakt	70
12. Plasseringssteder; barnevernsinstitusjon og fosterhjem	81
13. Oppfølging av foreldre	88
14. Familievernets tilbud til foreldre	95
15. Samarbeid med barnevernet	98
16. Barn i fosterhjem - samarbeid med fosterforeldre	103
17. Tilbakeføring av barn under omsorg	106
18. Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon av fosterbarn	110
Del V Referanser, nettsider, forkortelser og maler	114
Relevante nettsider	115
Referanser; offentlige publikasjoner, litteratur	116
Oversikt over forkortelser og ord i barnevernet	118
Vedlegg: Maler for søknader foreldre kan sende til barneverntjenesten	120

Forord

Det å miste eller stå i fare for å miste omsorgen for sine barn er en traumatisk opplevelse få kan sette seg inn i. Man befinner seg plutselig i en situasjon man ikke behersker eller har kontroll over, og mulighetene for å påvirke er minimale. Behovet for hjelp og støtte er stort, samtidig som tilbudene er få og varierte. Foreldrene som opplever det å bli fratatt omsorgen for sine barn, peker ofte på manglende informasjon som særdeles krevende i en allerede utfordrende situasjon. God og tydelig informasjon er viktig for å kunne forstå hva og hvorfor et barn blir plassert av barnevernet.

Hovedstyret i Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF) består av foreldre som har eller har hatt barna sine plassert av barnevernet. Vi har selv opplevd det å leve uten den daglige omsorgen, og sett eller følt hvilke behov som meldte seg. Sammen ønsker vi å tilføre barnevernsforeldre så mye kunnskap som mulig i håp om at det kan skape trygghet og forståelse.

Vi håper at denne håndboken kan være et godt utgangspunkt for å øke forståelsen for hvordan barnevernet jobber og hva du kan få hjelp til. Boken inneholder mange råd fra foreldre til foreldre, om hvordan håndtere utfordrende problemstillinger, forslag til gode løsninger og beskrivelser av situasjoner noen vil kjenne seg igjen i.

Vi vet at behovet for informasjon er enormt og at vi i denne boken ikke får dekket alle tenkelige problemstillinger som oppleves, men vi håper at vi har gitt hver og en av dere en bedre innsikt og økt kunnskap, som vil være nyttig for deg og din situasjon.

Vi vil få takke alle som har bistått oss i å utvikle denne håndboken sammen med oss i OBF. Aller først en stor takk til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som har gitt oss tilskudd for å kunne lage og trykke håndboken. Deretter ønsker vi å takke de som har sittet i referansegruppen: Anna Marie Teilgård, Sola kommune, Tor Slettebø, Diakonhjemmets Høgskole/Vid, Elisabeth Haugseth, Heggeli Barnehjem/Foreldrestøtten, Kirkens Bymisjon, Jonas O. Østvik, Landsforeningen for barnevernsbarn, Heidi Hansen, Rio, Åse Larsen, Norsk Fosterhjemsforening og Else-Grethe Mathisen, Sarpsborg kommune. Og takk til advokat Trude Trønnes for juridisk gjennomgang av noen av kapitlene i håndboken.

Så hjertelig takk til alle i Organisasjonen for barnevernsforeldre ved Anne Grethe, Morten, Benedikte, Ina og Anne som har jobbet med å utvikle håndboken i samarbeid med prosjektleder Hege Sundt. Vi vil også takke våre medlemmer og andre foreldre som så velvillig har delt historier fra sine liv, gitt oss råd og innspill, som har bidratt til å utvikle denne håndboken.

Egersund, 31. mars 2016

Merethe Loland

Konstituert leder

Organisasjonen for barnevernsforeldre

Innledning med leserveiledning

”Håndbok for barnevernsforeldre” er utarbeidet for foreldre som kommer i kontakt med barnevernet, og spesielt for foreldre som har barna sine plassert av barnevernet eller nettopp har fått høre at barneverntjenesten vil plassere barnet deres.

Vi har delt inn håndboken i fem deler:

- Del I Om barnevernet i Norge - organisering og tiltak
- Del II Rettigheter for barn og foreldre i barnevernet - medvirkning
- Del III Om det å bli fratatt omsorgen for sine barn - foreldres opplevelser
- Del IV Når barnet ditt bor i fosterhjem eller på en barnevernsinstitusjon
- Del V Oversikt over referanser, nettsider, forkortelser

I første del gir vi en generell innføring om barnevernet ut fra barnevernloven og regjeringens mål med dagens barnevern. Først om hvordan barnevernet er organisert, deretter om hva barnevernet har som mål og om prosessen i en barnevernssak. Med prosessen mener vi alle de ulike fasene som er beskrevet i barnevernloven; melding, undersøkelse, hjelpetiltak, akutt plassering, omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og adopsjon, oppheving av omsorgsovertakelse og tilbakeføring, barn med atferdsvansker og ettervern.

Andre del handler om barn og foreldres rettigheter og medvirkning, og i dette også om barn og foreldres kontakt og samarbeid med barnevernet.

Tredje del handler om foreldres erfaringer og opplevelser når de blir fratatt omsorgen for sine barn.

Fjerde delen og hoveddelen i denne håndboken handler om når et barn bor i fosterhjem eller på en barnevernsinstitusjon. Her går vi mer i dybden på temaer som; planer barnevernet skal utarbeide for hvert enkelt barn, omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, ulike typer fosterhjem og barnevernsinstitusjoner, oppfølgingen og samarbeid, tilbakeføring og fratakelse av foreldreansvar og adopsjon. Vi gir informasjon og råd, men kan ikke beskrive alle situasjoner dere som foreldre kan møte. Mye av barnevernets jobb er basert på skjønnsvurderinger. Barnevernet skal alltid vurdere det enkeltes barn og dets familie og ut fra det finne ut hva som er barnets beste.

I femte del er det en oversikt over relevante nettsider, litteraturliste og oversikt forkortelser og ord som brukes i barnevernet. Til slutt maler for søknad til barneverntjenesten.

Med unntak av del III presenteres det i hvert kapittel:

- Faktabeskrivelser
- De aktuelle lovhomeplene i barnevernloven og eventuell forskrift
- Henviising til nettsider for mer informasjon
- Råd og erfaringer fra foreldre som selv har erfart å ha barna sine plassert av barnevernet

I og med at dette er en håndbok og det skal være lett for dere foreldre å slå opp til akkurat det tema som er relevant for dere, blir det noen temaer som blir omtalt flere ganger og noen ganger henviser vi til informasjon i andre kapitler.

Det er mange ord og begreper som benyttes i barnevernet, og noen ganger om hverandre. I denne håndboken skriver vi barn om alle fra 0-18 år, og unge om de som kan ha barneverntiltak fra 18 -23 år. Vi skriver foreldre om foreldre, og bruker ikke betegnelsen "biologiske foreldre". Barn og foreldre som er i kontakt med barneverntjenesten skal ha en fast saksbehandler. Denne personen kan ha forskjellige betegnelser. Mange kommuner kaller denne personen for kontaktperson. Vi bruker både saksbehandler og kontaktperson i denne håndboken. Når du leser og kommer til et ord eller forkortelse som du ikke forstår, kan du sjekke om det står i oversikten på forkortelser og ord som brukes i barnevernet som står på side 117.

Det er ikke mulig å få med alt foreldre trenger av informasjon i en håndbok. Vi vil derfor minne om at barneverntjenesten har plikt til å gi barn og foreldre informasjon og veiledning. Organisasjonen for barnevernsforeldre, som er en interesse- og støtteorganisasjon for foreldre som har, har hatt, eller er i ferd med å få barna sine plassert av barnevernet, har en rådgivningstjeneste. Det er mulig å ta kontakt med oss på telefon, mail eller på melding på vår Facebookside.

 Organisasjonen for barnevernsforeldre:
www.barnevernsforeldrene.no

OM BARNEVERNET I NORGE - ORGANISERING OG TILTAK

- 1] Organisering av barnevernet i Norge
– de ulike forvaltningsnivåene
- 2] Barnevernets mål og prinsipper
- 3] Prosessen i en barnevernssak
– fra melding til ettervern

KAPITTEL 1

Organisering av barnevernet i Norge – de ulike forvaltningsnivåene

Barnevernet i Norge er både kommunalt og statlig. I tillegg er det noen private som tilbyr tjenester, som barnevernsinstitusjoner, familiehjem og veiledningstiltak. De private kan enten være ideelle organisasjoner, stiftelser eller foretak.

Statens ansvar på barnevernområdet er delt mellom Barne- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektorat, Barne-, ungdoms- og familieetaten, barnesakkyndig kommisjon, fylkesmannen og fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Her kan du lese om:

- Den kommunale barneverntjenesten - barnevernvakt - alarmtelefon
- Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
- Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)
- Oslo kommune - Barne- og familieetaten
- Fylkesmannen
- Statens Helsetilsyn
- Barnesakkyndig kommisjon
- Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

i Mer informasjon finner du:

Bufdir: www.bufdir.no - søk på barnevernet - Organisering og oppgaver

BLDs nettside: <http://www.rejeringen.no/bld> - se tema barnevern

Den kommunale barneverntjenesten

Alle kommuner skal ha en barneverntjeneste. Kommuner har anledning til å lage interkommunale avtale om en felles barneverntjeneste.

Barneverntjenesten skal:

- Avklare meldinger (bekymringsmeldinger)
- Utrede og gjennomføre undersøkelser
- Tilby hjelpetiltak og følge opp barn og familie
- Fremme saker for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker
- Plassere barn utenfor hjemmet
- Følge opp barn som er plassert, samt deres foreldre og fosterforeldre
- Drive forebyggende arbeid for barn

Barnevernvakt

Flere barneverntjenester er tilknyttet en barnevernvakt, enten en egen eller en sammen med andre kommuner. Barnevernvakten er åpen på kveldstid og i helger. Hovedoppgaven er å hjelpe barn og familier i krise som trenger hjelp raskt.

Alarmtelefonen for barn og unge på telefon 116 111

Dette er en gratis tjeneste for barn som har behov for akutthjelp. Tjenesten er åpen kvelder, netter og i helger.

- i** Oversikt over alle kommunale barneverntjenester og barnevernvakter i Norge: www.barnevernvakten.no

Alarmtelefonen: **Alarmtelefonen: www.116111.no**

§ 2-1. Kommunens oppgaver

Kommunen er ansvarlig for å utføre de oppgaver etter loven som ikke er lagt til et statlig organ.

Kommunen skal ha internkontroll for å sikre at kommunen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Kommunen må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.

Kommunestyret kan beslutte at oppgaver som følger av denne loven skal legges til et folkevalgt organ. Dette organet, som ikke kan være kommunestyret, skal ved behandling av klientsaker ha 5 medlemmer.

I hver kommune skal det være en administrasjon med en leder som har ansvar for oppgaver etter denne loven.

Administrasjonen skal utføre det daglige løpende arbeid, herunder

- a) gi råd og veiledning,
- b) treffe vedtak i henhold til loven, eventuelt innstille til vedtak, jf. tredje ledd,
- c) forberede saker for behandling i fylkesnemnda,
- d) iverksette og følge opp tiltak.

De organer som utfører oppgaver på vegne av kommunen, jf. tredje og fjerde ledd, utgjør kommunens barneverntjeneste. Kommunen har ansvaret for nødvendig opplæring av barneverntjenestens personell. Personalet er forpliktet til å delta i opplæring som blir bestemt, og som anses nødvendig for å holde deres kvalifikasjoner ved like. Kongen kan gi forskrifter om opplæring.

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

BLD har det overordnede ansvar for barnevernet og ledes av Barne- og likestillingsministeren. Departementet har en politisk ledelse og det som kalles et embetsverk (administrativ ledelse og saksbehandlere).

Navnet på departementet har endret seg flere ganger. Fra 1. april 2016 heter det Barne- og likestillingsdepartementet.

BLDs oppgaver:

- Ha forvaltningsansvar for barnevernloven
- Føre tilsyn med at lov og øvrig regelverk blir riktig anvendt
- Sørgе for at erfaringer med barnevernloven blir evaluert og foreta nødvendige endringer
- Gi retningslinjer og instruksjer
- Ta initiativ til forskning
- Utvikle den generelle barnevernspolitikken
- Legge til rette for at det finnes tilgjengelig informasjon om barnevernet

BLD er ikke en klageinstans i enkeltsaker.

 BLDs nettside: www.regjeringen.no/bld

§ 2-2. Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernmyndighetene består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt, regionalt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 2-3. Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet

Departementet skal

- a) føre tilsyn med at loven og forskriftene og andre bestemmelser som gjelder for tjenester og tiltak etter denne loven, blir anvendt riktig og på en måte som fremmer lovens formål,
- b) sørge for at erfaringene med loven blir vurdert, og at det blir gjennomført nødvendige endringer i regelverket,
- c) gi de retningslinjer og instruksjer som er nødvendige for å nå mål som er nevnt i bokstav a,
- d) arbeide for at det blir satt i gang forskning som kan få betydning for løsningen av oppgaver etter loven,
- e) sørge for at det finnes et forsvarlig tilbud for utdanning av personell, og at de som skal anvende loven ellers får forsvarlig veiledning,
- f) sørge for at det blir utarbeidet informasjonsmaterieil som barneverntjenesten kan bruke.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er et fagdirektorat underlagt Barne- og likestillingsdepartementet (BLD).

Bufdir er et fagorgan på områdene barnevern, barn og ungdoms oppvekst, adopsjon, familievern, likestilling og ikke-diskriminering og vold og overgrep i nære relasjoner. Direktoratet er faglig rådgiver for departementet og kompetanseorgan for fagfeltene, andre offentlige organer og for allmennheten.

Bufdirs oppgaver:

- Lovtolkninger (barnevernloven, adopsjonsloven, barneloven, ekteskapsloven og rettferdsvederlag).
- Forskning og kunnskapsoppsummeringer
- Utarbeidelse av faglige veiledere og retningslinjer
- Klageinstans i saker om godkjenning av private og kommunale institusjoner
- Forvaltning av tilskuddsordninger på vegne av departementet.

Bufdir styrer Bufetat som har ansvar for det statlige barne- og familievernet.

i Bufdirs nettside: <http://www.bufdir.no>

Her finnes mye informasjon om barnevernet, brosjyrer, veiledere, filmer og et nasjonalt nettbibliotek innen barne- og familievernet, likestilling og ikke-diskriminering.

”Barnevernet. Til barnets beste” er en informasjonsbrosjyre om hvordan barnevernet jobber, som nå finnes på 9 forskjellige språk. Denne finnes på denne nettsiden og hos barneverntjenestene.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har ansvaret for statlige barne- og familieverntjenester på vegne av staten. Ansvaret er blant annet regulert av barnevernloven og familievernkontorloven.

Bufetat består av fem regionale enheter. Regionene er; nord, Midt-Norge, vest, sør og øst. Hver region er ansvarlig innenfor sitt geografiske område.

Bufetats oppgaver:

- Etablere og drive barnevernsinstitusjoner, samt godkjenne private og kommunale institusjoner
- Bistå barneverntjenesten i kommunene med plassering utenfor hjemmet
- Bistå kommunene med rekruttering og formidling av fosterhjem
- Ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning
- Ansvar for statlige familiehjem og beredskapshjem

Hver region har en eller flere Fosterhjemstjenester.

Bufetat har ansvaret for familievernkontorene og jobber også innenfor områdene; enslig mindreårige asylsøkere, ekteskapsaker, adopsjon, billighetserstatning, tilskuddsforvaltning, ungdomsutveksling og ungdomsinformasjon.

- i** Bufetat har samme nettside som Bufdir. Her finnes informasjon om barnevernet og ulike tiltak. <http://www.bufdir.no>

§ 2-3. Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet - annet ledd

- Barne-, ungdoms- og familieetaten skal
- a) etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten i kommunen med plassering av barn utenfor hjemmet,
 - b) ha ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem,
 - c) ha ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal ha internkontroll for å sikre at oppgavene utføres i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Barne-, ungdoms- og familieetaten må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.

Oslo kommune; Barne- og familieetaten

Oslo kommune har selv ansvaret for oppgaver innen barnevernet som Bufetat har i resten av landet (bvl. § 2-3a). Oppgavene blir utført av Barne- og familieetaten.

Fra 1. april 2016 er det tilsvarende forsøksordning i kommunene Nøtterøy og Tjøme i Vestfold, Alta i Finnmark og Røyken i Buskerud.

- i** Oslo kommune: www.oslo.kommune.no - søk på Barne- og familieetaten BLD (forsøksordningen i 2016): www.regjering.no/bld

Fylkesmann

Fylkesmannens oppgaver:

- Gi kommunene råd og veiledning
- Føre tilsyn med barnevernet i den enkelte kommune
- Føre tilsyn med barn og unge på barnevernsinstitusjonene
- Behandle klager på barneverntjenestens saksbehandling
- Klageinstans for enkeltvedtak barneverntjenesten fatter etter barnevernloven

Hvis du ønsker å klage på barneverntjenesten er det fylkesmannen du skal kontakte. I kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet, kan du lese mer om klagemuligheter.

- i** Fylkesmannens nettside: www.fylkesmannen.no

2-3 a. Særskilte bestemmelser for Oslo kommune

Lovens bestemmelser om Barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet kommer ikke til anvendelse i Oslo kommune. I Oslo kommune skal Barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen. Kommunens vedtak om godkjenning etter § 5-8 kan påklages til sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Departementet gir nærmere forskrifter om Oslo kommunes plikter, oppgaver og kompetanse og om statlig tilsyn og kontroll.

§ 2-3. Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet - fjerde ledd

Fylkesmannen er statlig barnevernmyndighet på fylkesnivå. Fylkesmannen plikter å føre tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, jf. § 2-3b. Fylkesmannen skal også sørge for at kommunene får råd og veiledning. Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av tilsynet, jf. fjerde ledd.

Statens helsetilsyn

Statens helsetilsyn oppgave er å ha det overordnet, faglige ansvaret for det tilsynet fylkesmannen utøver på barnevernet.

Helsetilsynet kan organisere landsomfattende tilsyn på spesielle områder i barnevernet, som med kommunens arbeid med oppfølging av barn som bor i fosterhjem (mars 2015).

i Statens helsetilsyn: www.helsetilsynet.no

Barnesakkyndig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon består av en leder og 11 kommisjonsmedlemmer som skal gjennomgå de sakkyndige rapportene som brukes i barnevernssaker. Hver rapport skal leses av minst to kommisjonsmedlemmer uavhengig av hverandre.

Barnesakkyndig kommisjons oppgaver:

- Kvalitetssikre alle rapporter avgitt av sakkyndige i barnevernssaker, enten de er bestilt av barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolene eller de private parter.

i Barnesakkyndig kommisjon: www.regjeringen.no/bld

§ 2-3 b. Statlig tilsyn på barnevernområdet

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, med institusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for mindreårige samt med andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Statens helsetilsyn skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i barnevernloven og forskrifter til denne.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven kap. 1 til 9. Reglene i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner kapittel 10A gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

Fylkesmannen skal også føre tilsyn med institusjoner og sentre for foreldre og barn etter kapittel 5 og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5A.

Fylkesmannen skal videre føre tilsyn med lovligheten av andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Fylkesmannen kan gi pålegg til Barne-, ungdoms- og familieetaten om å rette forhold som er i strid med bestemmelser etter denne loven. Det skal gis en rimelig frist til å rette forhold før pålegg benyttes. Pålegg kan påklages til Statens helsetilsyn.

Tilsynsmyndighetenes plikt til å føre tilsyn og adgang til å gi pålegg etter de foregående ledd omfatter også private som utfører tjenester og tiltak etter denne loven.

§ 2-5. Barnesakkyndig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon skal vurdere rapporter fra sakkyndige i barnevernsaker. Kommisjonens medlemmer oppnevnes av Kongen.

Kommisjonen underretter oppdragsgiveren og den sakkyndige om sin vurdering. Departementet kan gi nærmere regler om kommisjonens oppgaver, organisasjon og saksbehandling.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et domstolslignende forvaltningsorgan. Det finnes 12 fylkesnemnder i Norge. Nemnda består i den enkelte sak av en leder som er jurist, ett medlem fra et alminnelig utvalg og ett fra det fagkyndige utvalg. Nemndsleder kan bestemme at det skal være to medlemmer fra alminnelig utvalg og to fra det fagkyndige utvalg. Fylkesnemndas vedtak kan overprøves av domstolene, først Tingretten.

Fylkesnemnda fatter vedtak om:

- Godkjenning av akuttvedtak, bvl. § 4-6 annet ledd
- Pålegg om hjelpetiltak, bvl. § 4-4
- Omsorgsovertakelse, bvl. § 4-12
- Minimumssamvær mellom barn og foreldre, bvl. § 4-19
- Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon, bvl. § 4-20
- Oppheve vedtak om omsorgsovertakelse, bvl. § 4-21
- Tvangsinngrep ved alvorlige atferdsvansker hos ungdom. bvl. §§ 4-24, 4-29

i Mer informasjon om fylkesnemndene for barnvern og sosiale saker

Nettsiden til fylkesnemndene inneholder informasjon beregnet for barn og foreldre; om hva fylkesnemnda gjør, saksgangen, rett til advokat, forhandlingsmøte, klagemuligheter, barns medvirkning med mer:

<http://www.fylkesnemndene.no>

Kapittel 7. Saksbehandlingsregler for fylkesnemnda

- § 7-1. Fylkesnemndas stedlige virkeområde
- § 7-2. Fylkesnemndas sammensetning
- § 7-3. Hovedprinsippene for saksbehandlingen i fylkesnemnda
- § 7-4. Dokumentinnsyn
- § 7-5. Sammensetningen i den enkelte sak
- § 7-6. Habilitet
- § 7-7. Innkalling av partene. Uteblivelse
- § 7-8. Advokater
- § 7-9. Talsperson
- § 7-10. Barneverntjenestens innledning til sak
- § 7-11. Begjæring om tiltak. Tilsvar
- § 7-12. Saksforberedelsen i fylkesnemnda
- § 7-13. Saksstyrende avgjørelser. Avvisning og heving
- § 7-14. Når forhandlingsmøte skal holdes
- § 7-15. Gjennomføringen av forhandlingsmøte
- § 7-16. Lukkede dører
- § 7-17. Bevis
- § 7-18. Avgjørelsesgrunnlaget
- § 7-19. Vedtak
- § 7-20. Retting av feil. Tilleggsvedtak
- § 7-21. Forkynning av vedtak
- § 7-22. Godkjenning av akuttvedtak
- § 7-23. Klage over akuttvedtak
- § 7-24. Rettslig prøving
- § 7-25. Forsøk med samtaleprosess

KAPITTEL 2

Barnevernets mål og prinsipper

Her kan du lese om:

- Barnevernets formål
- Barnevernets prinsipper
- Regjeringens mål med barnevernet
- Barnevernloven §§ 1 og 4.1

Foreldre har rett og plikt til å gi omsorg til sine barn. Når foreldre trenger hjelp til dette, har barnevernet plikt til å gi hjelp og støtte. Barnevernets arbeid er regulert i *Lov om barneverntjenester*, kalt barnevernloven. Loven følger FNs barnekonvensjon, se håndbokens kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet.

Barnevernet skal sikre at alle barn i Norge, som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn får en god og trygg oppvekst (bvl. § 1-1).

Barnevernloven gjelder for alle barn som oppholder seg i Norge uavhengig av statsborgerskap, oppholdsstatus eller bakgrunn (bvl. § 1-2).

Barnevernets arbeid er blanding av støtte og kontroll. De skal først og fremst hjelpe barn og familier sånn at barn kan bo sammen med foreldrene sine. Dette skal skje i samarbeid med familien, men kan også gjøres ved mer inngripende tiltak. Når hjelp i hjemmet ikke er tilstrekkelig til å ivareta barnets behov, kan barnevernet flytte barnet utenfor hjemmet for en kortere eller lengre periode.

Barnevernet jobber ut fra følgende prinsipper:

- **”Barnets beste” (bvl. § 4-1)**
Dette er et overordnet prinsipp både for barnevernloven og barneloven, som også er nedfelt i FNs Barnekonvensjon (artikkel 3). Det innebærer at en alltid skal gjøre en konkret og individuell vurdering for hvert barn for å finne frem til den løsning og den hjelp som er til dette barnets beste. Barnets behov skal tillegges større vekt enn foreldrenes rettigheter. ”Barnets beste” er et begrep som innebærer stort rom for skjønn. Det kan være forskjellige vurderinger av hva som er dette barnets beste, både blant fagfolk, barn og foreldre.
- **”Det biologiske prinsipp”**
Barn har generelt sett best av å vokse opp i egen familie. Hvis barnet blir plassert er hovedregelen at kontakten til foreldrene skal opprettholdes.

- **”Mildeste effektive inngrep.”**

Barn skal få den hjelp de har behov for. Barnevernet skal ikke sette inn mer inngripende tiltak, enn det som er nødvendig

- **”Barn og unges medvirkning”**

(bvl. § 4-1 og barnekonvensjonens artikkel 12).

Barnekonvensjonen er overordnet barnevernlovens bestemmelser og tydeliggjør at barn har en selvstendig rett til å si sin mening. Barns rett til å uttale seg og til å medvirke er blitt sterkere etter 2014.

Barnets mening skal tillegges vekt ut fra dets alder og modenhet.

- **”Tilknytnings- og relasjonskvalitet”**

Det skal ses i sammenheng med barnets alder. Barnet må sikres godt samspill og tilknytning til foreldrene eller eventuelt andre omsorgspersoner.

(Prop. 106 L, 2012-2013, side 82)

Regjeringens seks nasjonale mål for kvalitet i barnevernet:

- Barn og familier skal få hjelp som virker
 - Barn og familier skal møte trygge og sikre tjenester (respekt og anerkjennelse)
 - Barn og familier skal bli involvert og ha innflytelse
 - Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet
 - Barnevernets ressurser skal utnyttes godt
 - Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester (det betyr lik hjelp uansett hvor i landet en bor)
- (Prop. 106 L, 2012-2013, side 49)

Du kan lese mer om fylkesnemnda i kapittel 10 i Omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, økonomiske konsekvenser.

i Mer informasjon om barnevernet og loven finner du:

Barnevernloven og forskrifter finnes på: www.lovdatab.no

Informasjon og lovforklaringer finner du på Bufdir: www.bufdir.no

- se ”Barnevernet” Her finnes også brosjyrer om barnevernet på flere språk.

Ulike forarbeidet, NOUer, forslag til endringer av barnevernloven finner du på Barne- og likestillingsdepartementets hjemmeside:

www.regjeringen.no/bld

§ 1-1. Lovens formål

Formålet med denne loven er

- å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid,
- å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

§ 1-2. Lovens stedlige virkeområde

Lovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder for alle som oppholder seg i riket.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard.

§ 1-3. Hvem loven gjelder for

Tiltak som omhandlet i denne lov kan treffes overfor barn under 18 år.

Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 23 år. Jf. likevel § 4-24 tredje ledd. Opphør av tiltak ved fylte 18 år og avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste, jf. § 4-1.

§ 1-4. Krav til forsvarlighet

Tjenester og tiltak etter denne loven skal være forsvarlige.

§ 4-1. Hensynet til barnets beste

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

KAPITTEL 3

Proessen i en barnevernssak – fra melding til ettervern

Her kan du lese om:

- Melding til barneverntjenesten (bekymringsmelding)
- Undersøkelse
- Hjelpetiltak
- Akutt plasseringer
- Omsorgsovertakelse
- Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon
- Oppheving av omsorgsovertakelse og tilbakeføring
- Barn med atferdsvansker
- Oppfølging av unge mellom 18-23 år

i Bufdir: www.bufdir.no - Barnevernet - om barnevernet
- Hva skjer i en barnevernssak

Melding til barneverntjenesten

I de fleste tilfeller starter en barnevernssak med en henvendelse til barneverntjenesten i den kommune barnet oppholder seg. Mange kaller dette for *bekymringsmelding*. I de fleste tilfeller er det familien selv som kontakter barnevernet med ønske om hjelp. Barn kan også selv ta kontakt med barnevernet hvis de har det vanskelig hjemme.

Alle som er bekymret for et barns utvikling eller omsorg har ansvar for å formidle sin bekymring til barneverntjenesten. Privatpersoner som melder har rett til å være anonym. Ansatte i barnehager, skoler, helsetjenester og andre offentlige instanser, har meldeplikt til kommunens barneverntjeneste når det er mistanke om mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt (bvl. § 6-4).

Barneverntjenesten skal vurdere innholdet i meldingen. De skal snarest og senest innen en uke avgjøre om meldingen skal følges opp med en undersøkelsessak eller henlegges. For å avklare meldingen kan barnevernet kontakte både den som har gitt meldingen og barnet og deres foreldre.

§ 4-2. Meldinger til barneverntjenesten

Barneverntjenesten skal snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter § 4-3.

Undersøkelse

Når barneverntjenesten starter en undersøkelsessak (bvl. § 4-3), skal de ha samtaler med barnet og familien. Samtaler gjennomføres både på kontoret og hjemme hos familien. Barnevernet vil også kontakte andre som barnet kjenner for å få informasjon. Det kan være helsestasjon, barnehagen, skole eller andre. En undersøkelse kan gjennomføres selv om familien ikke ønsker det, men barnevernet skal først og fremst innhente opplysninger og gjennomføre undersøkelsen i samarbeid med familien. Barneverntjenesten kan kreve å få snakke med barnet uten at foreldrene er tilstede. Barn har ikke plikt til å uttale seg eller svare på spørsmål.

En undersøkelse skal fortrinnsvis skje innen tre måneder. Ved spesielle grunner, som barnevernet må begrunne, kan fristen forlenges til seks måneder. Begrunnelse for å bruke lenger tid skal ikke være knyttet til forhold i barnevernet for eksempel sykefravær, men må være knyttet til selve saken. For eksempel kan det noen ganger ta lang tid før barnevernet får inn dokumentasjon, avlyste avtaler, eller behov for å foreta spesielle utredninger som krever tid.

Utfallet av en undersøkelse kan være:

- Barneverntjenesten henlegger saken fordi det ikke er behov for hjelp. Det er da gjort en vurdering av at foreldrene ivaretar barnet godt nok
- Barneverntjenesten henlegger saken fordi familien får hjelp fra en annen hjelpeinstans
- Barneverntjenesten foreslår hjelpetiltak
- Barneverntjenesten er så bekymret for barnet at de fatter et akuttvedtak om flytting
- Barneverntjenesten vil fremme sak for fylkesnemnda om omsorgsovertakelse. Dette er når de vurderer at hjelpetiltak ikke vil bedre barnets situasjon

§ 4-3. Rett og plikt for barneverntjenesten til å foreta undersøkelser

Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter dette kapitlet, skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet, jf. frister inntatt i § 6-9.

Undersøkelsen skal gjennomføres slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Det skal legges vekt på å hindre at kunnskap om undersøkelsen blir spredt unødige.

Foreldrene eller den barnet bor hos, kan ikke motsette seg at en undersøkelse som nevnt i første ledd blir gjennomført ved besøk i hjemmet.

Barneverntjenesten kan engasjere sakkyndige. Den sakkyndiges rapport skal før den legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernloven kapittel 4 være vurdert av Barnesakkyndig kommisjon, jf. § 2-5. Dette gjelder ikke for vedtak om tiltak i akuttsituasjoner, jf. §§ 4-6, 4-9 og 4-25. Den sakkyndiges rapport skal også være vurdert av kommisjonen før den legges til grunn for barneverntjenestens beslutning om å henlegge en sak.

Barneverntjenesten, og sakkyndige som den har engasjert, kan kreve å få samtale med barnet i enerom. Hvis det foreligger mistanke om at barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, jf. § 4-12 første ledd bokstav c, kan barneverntjenesten gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller til annet sted for undersøkelse.

Hjelpetiltak

Barnevernet har plikt til å tilby hjelpetiltak for å sikre barn gode levekår og utviklingsmuligheter (bvl. § 4-4). Barnevernet skal samarbeide med barn og foreldre for å finne fram til tiltak som skal bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Noen hjelpetiltak er direkte rettet mot barnet, mens andre er rettet mot foreldrene. Tiltakene rettet mot foreldre kalles for omsorgsendrende tiltak. Andre betegnelser som brukes om denne type tiltak er; foreldrestøttende tiltak, styrking av foreldrekompetansen eller endringstiltak.

De fleste hjelpetiltak som tilbys barn og foreldre er frivillige, dvs. du som foreldre kan si nei til dette tiltaket. Ut fra bekymring for barn kan noen hjelpetiltak pålegges, dvs. at hvis du som forelder sier nei kan barneverntjenesten be om at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker pålegger deg å ta i mot hjelpetiltaket.

Hjelpetiltak kan være:

- Råd og veiledning
- Økonomisk støtte direkte rettet til barnet som for eksempel dekning av fritidsaktiviteter
- Støttekontakt
- Besøkshjem for barnet
- Barnehageplass
- Hjelp og støtte til barnets fungering
- Tilsyn i hjemmet
- Omsorgsendrende tiltak/endingstiltak i hjemmet for å bedre foreldrenes omsorgsevne
- Plassering utenfor hjemmet (foreldrene beholder omsorgen).
- Opphold på Senter for foreldre og barn
Tiltak for gravide, enslige foreldre og par med ett eller flere barn i ulike alder, hvor det er bekymring for barnets omsorgssituasjon. Det er foreldrene selv som ivaretar omsorgen for barnet under oppholdet

Når hjelpetiltak er påbegynt, har barneverntjenesten plikt til å følge opp og vurdere om hjelpen fører til en god utvikling for barnet. Det skal også utarbeides en tiltaksplan for barnet (bvl. § 4-5). Se håndbokens kapittel 9 Barnets planer.

Hjelpetiltak som kan pålegges av fylkesnemnda er:

- Barn skal gå i barnehage eller andre egnede dagtilbud
- Opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak
- Leksehjelp
- Fritidsaktiviteter
- Bruk av støttekontakt eller andre tiltak.
- Kontrolltiltak som tilsyn, meldeplikt og urinprøver
- Omsorgsendrende tiltak, dvs. tiltak som skal styrke foreldrekompetansen

Hjelpetiltak som er pålagt i vedtak fra fylkesnemnda gjelder i inntil et år fra vedtakstidspunktet. Dette med unntak av opphold i barnehage eller annet dagtilbud, som ikke har noen tidsbegrensning.

Det er viktig å være oppmerksom på at hvis du frivillig plasserer barnet ditt i fosterhjem eller på institusjon og så ber om at barnet ditt flytter hjem igjen så kan barneverntjenesten si nei til dette (bvl. § 4-8). De må da fremme sak for fylkesnemnda omsorgsovertakelse.

i Mer informasjon finner du:

”Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.” fra Barne- og likestillingsdepartementet, oppdatert 1. april 2016:

www.regjeringen.no/bld - søk under dokumenter

Her står det også om ulike hjelpetiltak, veilednings - og behandlingstilbud.

Bukdir: www.bukdir.no - søk på barnevern - hjelpetiltak

Se også denne håndbokens kapittel 13 Oppfølging av foreldre.

Akutt plassering

Hvis et barn er uten omsorg eller det er fare for at et barn tar skade av å bli i hjemmet, kan barnevernleder beslutte at barnet skal flytte ut av hjemmet umiddelbart (bvl. § 4-6). Det kan være fordi foreldrene er syke, eller er så påvirket av rus at de ikke kan ta hånd om barna, foreldre som blir fengslet, eller at barnet blir utsatt for mishandling eller seksuelle overgrep. Akutt plassering gjøres enten med henvisning til § 4-6, første ledd eller § 4-6 annet ledd. Plassering etter første ledd kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje.

Akutt plassering etter barnevernloven § 4-6 annet ledd kan skje uten foreldrenes samtykke. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Videre må det sendes sak til fylkesnemnda for endelig behandling innen seks uker.

Når barnet er akutt plassert kan barnevernleder også bestemme hvordan samvær og kontakt skal være med barnets foreldre og øvrig familie.

Om rett til advokathjelp og klage, se kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet.

§ 4-4. Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien.

Fylkesnemnda kan, når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller av andre grunner, beslutte at opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud, opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak, leksehjelp, fritidsaktiviteter, bruk av støttekontakt eller andre lignende kompensierende tiltak skal settes i verk ved pålegg til foreldrene. Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, kan fylkesnemnda gi pålegg om tilsyn, meldeplikt og urinprøver. På samme vilkår kan fylkesnemnda gi pålegg om omsorgsendrende tiltak. De omsorgsendrende tiltak som anvendes, skal være faglig og etisk forsvarlige og bygge på et allment akseptert kunnskapsgrunnlag.

Hjelpetiltak etter tredje ledd kan opprettholdes inntil ett år fra vedtakstidspunktet. For pålegg om opphold i barnehage eller annet egnet dagtilbud gjelder ingen tidsbegrensning.

For barn som har vist alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24 første ledd, eller som er i ferd med å utvikle slike alvorlige atferdsvansker, kan fylkesnemnda vedta at foreldrestøttende tiltak som har som formål å redusere barnets atferdsvansker kan gjennomføres uten barnets samtykke. Slike foreldrestøttende tiltak kan også gjennomføres uten barnets samtykke når tiltakene iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold med hjemmel i § 4-24. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes utover seks måneder fra fylkesnemndas vedtak.

Når vilkårene i annet ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak, kan barneverntjenesten også formidle plass i fosterhjem, institusjon eller omsorgssenter for mindreårige. Hvis det må forutsettes at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, bør det likevel vurderes om det med en gang skal vedtas at barneverntjenesten skal overta omsorgen for barnet etter § 4-12 første ledd, framfor frivillig plassering etter denne paragraf.

§ 4-8. Forbud mot flytting av barn, eller vedtak om omsorgsovertakelse, når barnet bor utenfor hjemmet

Er et barn plassert utenfor hjemmet av foreldrene eller med deres samtykke etter § 4-4, kan fylkesnemnda vedta at barnet for en tid av opptil tre måneder ikke skal flyttes. Et slikt vedtak kan bare treffes dersom det ikke er rimelig grunn for flyttingen, eller dersom den kan være til skade for barnet. I løpet av den tid som er fastsatt, skal barneverntjenesten legge forholdene til rette for at flyttingen kan skje med minst mulig ulempe for barnet.

Dersom det er overveiende sannsynlig at flyttingen vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12 første ledd, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse for barnet. Et slikt vedtak kan treffes også før et nyfødt barn er flyttet til foreldrene. § 4-12 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Selv om vilkårene etter § 4-12 ikke er tilstede, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse dersom plasseringen har vart i mer enn to år, og barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering må antas at flyttingen kan føre til alvorlige problemer for barnet.

§ 4-6. Midlertidige vedtak i akutt-situasjoner

Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten

omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje. Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet.

Barnevernadministrasjonens leder kan i et slikt tilfelle også treffe midlertidig vedtak etter § 4-19.

Er det truffet vedtak etter annet ledd, skal begjæring om tiltak som nevnt i § 7-11 sendes fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker, men innen to uker hvis det gjelder tiltak etter § 4-24.

Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristene som nevnt i fjerde ledd, faller vedtaket bort.

Omsorgsovertakelse

Det offentlige overtar omsorgen for et barn når foreldrene på en eller annen måte ikke kan gi god nok omsorg til barnet. Dette kan skje hvis det er alvorlige mangler med den daglige omsorgen som barnet får, eller alvorlige mangler ved den personlige kontakt og trygghet som barnet trenger.

Vedtak om omsorgsovertakelse fattes av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Et slikt vedtak kan ikke treffes hvis det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved bruk av hjelpetiltak. Foreldrene kan kreve at vedtaket om omsorgsovertakelse bringes inn for tingretten til rettslig prøving.

I forbindelse med omsorgsovertakelsen skal fylkesnemnda også fatte vedtak om samvær (bvl. § 4-19). Se kapittel 11 Samvær og kontakt.

Kriterier for omsorgsovertakelse kan være at:

- Det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen som barnet får, eller alvorlige mangler i den personlige kontakten og tryggheten som barnet trenger etter sin alder og utvikling
- Foreldrene ikke sørger for at et sykt eller funksjonshemmet barn får dekket sitt behov for behandling og opplæring
- Barn blir mishandlet eller utsatt for overgrep
- At barnet kan bli alvorlig skadelidende fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet sitt

Om plasseringsalternativer, se kapittel 12 Plasseringssteder; barnevernsinstitusjon og fosterhjem. Mer om omsorgsovertakelse, fylkesnemnda og økonomiske konsekvenser, kan du lese i kapittel 10.

§ 4-12. Vedtak om å overta omsorgen for et barn

Vedtak om å overta omsorgen for et barn kan treffes

- a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet

Et vedtak etter første ledd kan bare treffes når det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Et slikt vedtak kan derfor ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak etter § 4-4 eller ved tiltak etter § 4-10 eller § 4-11.

Et vedtak etter første ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7.

Fratakelse av foreldre-ansvar og adopsjon

Et fosterbarn kan adopteres av sine fosterforeldre hvis det regnes som:

- Sannsynlig at foreldrene varig ikke kan gi barnet forsvarlig omsorg
- Eller barnet har fått en tilknytning til mennesker og miljø der det bor som kan føre til alvorlige problemer for barnet å flytte
- At adopsjon anses som barnets beste
- Samt at fosterforeldrene har vist seg skikket til å oppdra barnet som sitt eget

Forut for en adopsjon må fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker frata foreldrene foreldreansvaret (bvl. § 4-20).

Etter en adopsjon kan barnets opprinnelige foreldre fortsatt ha besøkskontakt med barnet hvis det fattes vedtak etter bvl. § 4-20a.

Mer om dette, kan du lese om i kapittel 18 Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon av fosterbarn.

4-20. Fratakelse av foreldreansvar.

Adopsjon

Har fylkesnemnda vedtatt å overta omsorgen for et barn, kan fylkesnemnda også vedta at foreldreansvaret i sin helhet skal fratras foreldrene. Blir foreldreansvaret fratatt foreldrene slik at barnet blir uten verge, skal fylkesnemnda snarest ta skritt til å få oppnevnt ny verge for barnet.

Når det er fattet vedtak om fratakelse av foreldreansvar kan fylkesnemnda gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted.

Samtykke kan gis dersom

- a) det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og
- b) adopsjon vil være til barnets beste og
- c) adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget og
- d) vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede.

Når fylkesnemnda gir samtykke til adopsjon skal departementet utstede adopsjonsbevillingen.

§ 4-20 a. Besøkskontakt mellom barnet og de biologiske foreldre etter adopsjon

Når fylkesnemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 4-20, skal den samtidig vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og dets biologiske foreldre etter at adopsjonen er gjennomført. Fylkesnemnda skal kun vurdere slik besøkskontakt dersom noen av partene har krevd det, og adoptivsøkerne samtykker til slik kontakt. Dersom en begrenset besøkskontakt etter adopsjonen i slike tilfeller er til barnets beste, skal fylkesnemnda treffe vedtak om det. Fylkesnemnda må i et slikt tilfelle samtidig fastsette omfanget av kontakten.

Barneverntjenesten i den kommune som har reist saken skal bistå med gjennomføringen av besøkskontakten. Ved avtale mellom barneverntjenesten i de berørte kommuner kan ansvaret overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til.

Et vedtak om besøkskontakt kan kun prøves på nytt dersom særlige grunner tilsier det. Særlige grunner kan blant annet være at barnet motsetter seg kontakt, eller at de biologiske foreldrene ikke følger opp vedtaket om kontakt.

Barneverntjenesten kan av eget tiltak bringe et vedtak om besøkskontakt inn for fylkesnemnda for ny prøving etter tredje ledd. Adoptivforeldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter, kan kreve at barneverntjenesten bringer saken inn for nemnda på nytt.

Fylkesnemndas vedtak om besøkskontakt etter første ledd kan bringes inn for tingretten, jf. § 7-24, av kommunen, de biologiske foreldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter. Et nytt vedtak etter tredje ledd kan bringes inn for tingretten av kommunen, de biologiske foreldrene, adoptivforeldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter.

Oppheving av omsorgsovertakelse og tilbakeføring

I utgangspunktet skal barneverntjenesten fortløpende vurdere om barn kan flytte hjem igjen til foreldrene (bvl. § 4 21). Selv om foreldrene kan gi barnet god omsorg, skal det vurderes om barnet har best av å bli boende i fosterhjemmet eller på institusjon fordi de blitt så nært knyttet til der det bor, og om en flytting vil kunne føre til problemer for barnet.

Fylkesnemnda fatter vedtak om oppheving av omsorgsovertakelse. Det må gå minst 12 måneder mellom hver gang en sak om opphevelse av omsorgsovertakelse kan behandles i fylkesnemnda eller domstol.

Du kan lese mer om dette i kapittel 17 Tilbakeføring av barn under omsorg og i kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet.

§ 4-21. Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Fylkesnemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Avgjørelsen skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal barnets fosterforeldre gis rett til å uttale seg.

Partene kan ikke kreve at en sak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse skal behandles av fylkesnemnda dersom saken har vært behandlet av fylkesnemnda eller domstolene de siste tolv måneder. Er krav om opphevelse i forrige vedtak eller dom ikke tatt til følge under henvisning til § 4-21 første ledd annet punktum, kan ny behandling bare kreves der det dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon.

Barn med atferdsvansker

Barn med alvorlige atferdsvansker kan få hjelp og støtte gjennom tiltak og behandlingsmetoder, enten hjemme eller gjennom korte perioder på barnevern-sinstitusjon etterfulgt av hjelp i hjemmet.

Atferdsvanskene kan ha forskjellig alvorlighetsgrad, fra lette vansker til mer alvorlige atferdsforstyrrelser. Hos barn kan vanskene vise seg i form av; sinneutbrudd, trusler og vold, lyving, stjeling og hæververk, regelbrudd og kriminalitet, skoleskulk og omstreifing og rusmisbruk.

Ved plassering er det fylkesnemnda som fatter vedtak (bvl. §§ 4-24 -4-27). Slik plassering kan foretas med eller uten barnets eller foreldrenes samtykke.

Bufetat tilbyr ulike behandlingsmetoder som PMTO, (Parent Management Training Oregon, for barn), FFT (Funksjonell familieterapi), MST, (Multisystemisk terapi, og Multifunksjonell behandling i institusjon og nærmiljø.

i Mer informasjon om disse metodene finner du:
www.bufdir.no - Barnevern - Tiltak i barnevernet

Oppfølging av unge mellom 18-23 år (ettervern)

Ungdom som har tiltak av barnevernet før de fylte 18 år, kan fortsatt motta det fram til de fyller 23 år hvis de selv samtykker (bvl. § 1-3, annet ledd). Det betyr at den unge kan fortsette å bo i fosterhjemmet og på barnevernsinstitusjonen, eller motta andre tiltak som er nevnt i barnevernloven.

Formålet med ettervern er at de unge skal få nødvendig hjelp og støtte i overgangsfasen til en selvstendig voksen tilværelse, som skal bidra til at de blir godt forberedt og opplever overgangen som trygg og forutsigbar.

Også her skal barnevernet lage en plan for den unge, se kapittel 9 Barnets planer.

i Mer informasjon om ettervern finner du:
Landsforeningen for barnevernsbarns nettside:
<http://www.barnevernsbarna.no/no/ettervern/>

§ 4-25. Framgangsmåten ved vedtak etter § 4-24

Før det blir gjort et vedtak etter § 4-24 første og annet ledd, skal barneverntjenesten vurdere om det i stedet bør settes i verk hjelpetiltak etter § 4-4. Barneverntjenesten skal også planlegge og sette i verk de hjelpetiltak som er nødvendige som oppfølging av institusjonsoppholdet.

Et vedtak etter § 4-24 første og annet ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7. Midlertidig vedtak kan treffes av barnevernadministrasjonens leder og av påtalemyndigheten. § 4-6 annet, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende. Plasseringstiden etter det midlertidige vedtaket skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd.

Barneverntjenesten kan la være å sette vedtaket i verk om forholdene tilsier det. Fylkesnemnda skal varsles om dette. Er vedtaket ikke satt i verk innen seks uker, faller det bort.

Bvl. §§ 4-25 til 4-28 om handler også dette, se barnevernloven på: www.lovdatab.no

§ 1-3. Hvem loven gjelder for - annet ledd

Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 23 år. Jf. likevel § 4-24 tredje ledd. Opphør av tiltak ved fylte 18 år og avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste, jf. § 4-1.

RETTIGHETER FOR BARN OG FORELDRE I BARNEVERNET – MEDVIRKNING

- 4] Barns rettigheter i barnevernet
- 5] Foreldres rettigheter i barnevernet
- 6] Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet

KAPITTEL 4

Barns rettigheter i barnevernet

Barn som er i kontakt med barnevernet, skal fra de er ganske små sikres informasjon og innflytelse. Dette ble forsterket i endringer i barnevernloven i 2014.

Dette kapitlet handler om:

- Barns rett til medvirkning,
- Barnekonvensjonen som er en del av norsk rett
- Barn under omsorg sin rett til samvær og kontakt med foreldre, søsken og øvrig familie
- Tilsyn når du bor i fosterhjem og på institusjon
- Rett til hjelp fra barnevernet til en fyller 23 år.

Barn og unge kan få mer informasjon om barnevernet og sine rettigheter hos Landsforeningens barnevernsbarn (barnevernsbarna.no), Barneombudet (barneombudet.no) og hos Ung.no, som er en offentlig informasjonskanal for ungdom. Landsforeningen for barnevernsbarn har en informativ nettside og en egen app om barns rettigheter i barnevernet.

i Barnevernloven og forskriftene: www.lovdata.no

Barns rett til å medvirke

Barn og unge som får hjelp av barnevernet, har rett til innflytelse over de beslutninger barnevernet tar i livet deres. Denne retten er nedfelt i barnevernloven §§ 4-1 og 6-3., og i FNs Barnekonvensjon som handler om barns rettigheter.

Artikkel 12 i Barnekonvensjonen slår fast at alle barn har rett til å si sin mening i alle saker som angår dem, og deres meninger skal tas på alvor. Barn har rett til å bli hørt. Retten til å bli hørt gjelder, som alle de andre rettighetene i barnekonvensjonen, for alle barn uavhengig av hvem de er eller hvor de kommer fra. Også de minste barna og barn med nedsatt funksjonsevne har rett til å bli hørt. Artikkel 12 i barnekonvensjonen sier at barnets synspunkter skal vektlegges i tråd med barnets alder og modenhet.

Barns rett til å medvirke og hva det innebærer er utdypet i Forskrift om medvirkning og tillitsperson (2014).

FNs barnekonvensjon artikkel 12 – Barnets rett til å gi uttrykk for sin mening

- 1] Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
- 2] For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Medvirkning innebærer at:

- Barn skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon
- De skal gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter
- Barnet skal bli lyttet til
- Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med sin alder og modenhet (Forskrift om medvirkning og tillitsperson § 3)

Barneverntjenesten skal ha samtaler med barna, og de kan også bestemme at disse samtaler skal være uten foreldre/fosterforeldre tilstede. Samtalene med barnet kan skje der det bor, på barneverntjenestens kontor, i fosterhjemmet, på barnevernsinstitusjon eller på et nøytralt sted.

Barnevernloven § 6-3 understreker at barnets synspunkter skal vektlegges ut fra deres alder og modenhet.

i Mer informasjon finner du:

Barnekonvensjonen finnes på norsk, nynorsk og samisk på:
www.regjeringen.no/bld

Barneombudet; mer om Barnekonvensjonen og rettigheter for barn i ulike aldre:
www.barneombudet.no

Landsforeningen for barnevern barn: www.barnevernbarne.no

Bufdirs nettsider: www.bufdir.no - [barnvernet](#)

§ 4-1. Hensynet til barnets beste

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

Forskrift om medvirkning og tillitsperson fra juni 2014**§ 6-3. Barns rettigheter under saksbehandlingen**

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som kan være utsatt for menneskehandel, skal barnet alltid regnes som part.

Partsrettigheter for barn

Barn som er fylt 15 år, barn med atferdsvansker og barn som kan være utsatt for menneskehandel har egne partsrettigheter (bvl. §-6-3). Dette kan også innvilges av fylkesnemnda for barn i særskilte tilfeller. Partsrettigheter kan innvilges der barn og foreldre har klare motstridende interesser, for eksempel hvis barnet selv ønsker en omsorgsovertakelse, eller hvis barnet nærmer seg 15-årsdagen.

Heller ikke her er det en plikt for barnet å gjøre partsrettigheter gjeldende. Selv om barnet har partsrettigheter mister ikke foreldrene med foreldreansvar sine partsrettigheter.

Å ha partsrettigheter innebærer at barnet har rett til innsyn i den dokumentmappen som finnes om dem i barnevernet (dokumenter og journal). De har rett til å delta på møter, rett til å la seg bistå av advokat (betalt ved fylkesnemndsbehandling), rett til å fremme sak i fylkesnemnda og rett til å delta på forhandlingsmøte, samt søksmålsrett etter bvl. § 7 24 første ledd. De har også klagerett på vedtak fra barnevernet, fylkesnemnd eller domstol.

Når det gjelder dokumentinnsyn for barn er det ulik praksis hos barneverntjenestene. Noe steder vil en representant fra barneverntjenesten være tilstede når barnet leser dokumentene. Barneverntjenesten har adgang til å begrense dokumentinnsyn av hensyn til sensitive opplysninger som står om andre enn barnet.

Barnets talsperson

Barn som ikke har partsrettigheter har rett til å få oppnevnt en særskilt talsperson når barnevernsaken om dem skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (bvl. § 7-9). Dette gjelder for barn i alle aldre, forutsatt som at barnet kan uttrykke sin mening. Intensjonen er at barnet har en egen person i forhandlingsmøte i fylkesnemnda, som skal være deres talerør i saken og framstille saken fra barnets synsvinkel.

Det er fylkesnemndas leder som kan oppnevne en talsperson for barnet. Det er barneverntjenestens ansvar å gi barnet informasjon om hva en talsperson er. Barnet skal høres om det har et ønske om hvem som skal være talsperson, og da skal dette tillegges vekt. Videre skal barnet høres hvis det ikke ønsker en talsperson (Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. §§ 1,2). Foreldre kan ikke bestemme om barnet skal ha en talsperson eller ikke.

§ 7-9. Talsperson

Fylkesnemnda kan oppnevne en egen talsperson for barnet i saker som skal behandles for nemnda. Departementet kan gi forskrifter om den nærmere gjennomføring av ordningen.

Forskrift om barnets talsperson som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker fra 2013

Rundskriv om barnets talsperson

- kommentarer til forskriften (Q-11/2013)
(BLD, 2013: www.regjeringen.no/bld)

Fylkesnemndene skal ha en liste over utvalgte personer som skal være talspersoner. Det er ikke noen formelle utdanningskrav til en talsperson, men de skal ha erfaring fra arbeid med barn (§ 3 i forskriften).

Talspersonen skal snakke med barnet i forkant av sak i fylkesnemnda eller tingrett og innhente barnets synspunkter på det saken gjelder (omsorgsovertakelse, samvær, tilbakeføring). Talspersonen skal formidle barnets synspunkter først skriftlig og så muntlig, som vitne i fylkesnemndas forhandlingsmøte.

Oppfølging av barn som bor i fosterhjem og på institusjon

Barneverntjenesten har plikt til å følge opp barn de har omsorgen for jf. bvl § 4-16. De skal også følge opp barn plassert etter § 4-4 (som hjelpetiltak).

Dette innebærer å ha jevnlig kontakt med barnet, utarbeide planer (se kapittel 9 Barnets planer), og kontrollere at det har det bra der det er plassert. Barn som bor i fosterhjem skal ha minst fire oppfølgingsbesøk i året. Etter to år kan dette reduseres til to ganger i året (fosterhjemsforskriften § 7). Barnet har rett til å uttale seg for fosterhjem velges (fosterhjemsforskriften § 4).

Bufdir har utarbeidet informasjonsbrosjyrer og filmer for barn i fosterhjem (en for de opp til 12 år, og en for de over 12 år) og barn som bor på barnevernsinstitusjon.

For barn som bor på institusjon er det utarbeidet en egen rettighetsforskrift. Denne skal sikre at barnet får forsvarlig omsorg og behandling. Institusjonen har ansvar for at barnet får tydelige rammer for en god og trygg utvikling, oppfølging av skole- og opplæringstilbud, fritidsaktiviteter, helsehjelp, samt stabil og god voksenkontakt.

§ 4-16. Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse - første setning

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene.

§ 5-9. Rettigheter under opphold i institusjon som er omfattet av § 5-1 og private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8

Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon, BLD 2012

Forskrift om fosterhjem, BLD 2003

i Mer informasjon finnes:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). www.bufdir.no

- Informasjonshefter for fosterbarn. Heftene er alderstilpasset og finnes på bokmål, nynorsk og samisk. Kan bestilles eller lastes ned på
- Rettigheter for deg som bor på barnevernsinstitusjon (finnes på flere språk); brosjyre og film

Lover og forskrifter: www.lovdatabasen.no

Om tillitsperson

Barnevernloven § 4-1 annet ledd om medvirkning, gir også barn og unge som er under barnevernets omsorg en rett til å ha en tillitsperson. Dette ble lovfestet i 2014 på bakgrunn av et ønske fra barn i barnevernet.

Formålet med en egen tillitsperson er å styrke barnets medvirkning, og gi barnet en trygghet slik at han eller hun lettere kan gi uttrykk for sine synspunkter i egen barnevernssak (Forskriften om medvirkning og tillitsperson § 8).

Dette skal være en person som barn selv velger, som det har tillit til og kan støtte dem i møter med barnevernet (forskriftens § 10).

Tillitspersonens oppgave er å være en støtte for barnet i møter med barneverntjenesten, tilsynet og eventuelt andre, og bidra til at barnets perspektiv og opplevelse av situasjonen kommer frem. Videre skal tillitspersonen hjelpe barnet til å komme med sine synspunkter (forskriftens § 11).

En tillitsperson skal undertegne taushetserklæring og fremvise politiattest, men er ikke ansatt eller engasjert av barneverntjenesten, og får ikke noe økonomisk kompensasjon for oppgaven (forskriftens §§ 12-14).

4-1. Hensynet til barnets beste - annet ledd

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

Forskrift om medvirkning og tillitsperson BLD 2014

Samvær med foreldre, søsken og øvrig familie

Barn som bor i fosterhjem eller på barnevernsinstitusjon har rett til samvær med foreldrene sine, jf. bvl. § 4-19 og Barnekonvensjonens artikkel 9. Dette kan du lese mer om i kapittel 11 Samvær og kontakt.

Retten til samvær etter omsorgsovertakelse innebærer i første rekke en rett for barnet og foreldrene til å være sammen rent fysisk og til å besøke hverandre, at foreldrene skal kunne besøke barnet og at barnet skal kunne besøke foreldrene. Det kan også omfatte andre former for kontakt, som rett til telefonkontakt, rett til å sende og motta brev og bilder, og til å utveksle gaver.

Barn skal få uttale seg om hva slags samvær og kontakt de ønsker, og deres synspunkter skal tillegges vekt ut fra alder og modenhet. Fylkesnemnda beslutter som oftest en minste norm for samvær, og den enkelte barneverntjeneste kan vurdere om barnet i ulike situasjoner/perioder har behov for mer kontakt med sin familie.

Ved frivillig plassering utenfor hjemmet, skal samværsomfanget avtales med foreldrene.

Kontakt med søsken

Hvis søsken blir flyttet fra hverandre skal barneverntjenesten vurdere hvilken kontakt de skal ha med hverandre, jf. barnevernloven § 4-16 andre setning. Barneverntjenesten må vurdere om søsken skal ha kontakt med hverandre for å bevare og bygge videre på søskenrelasjon, eller om de kun skal sikres informasjon om hverandre. Igjen er det barnets ønsker som må høres.

Samvær med andre

Barnet kan ha nære relasjoner til andre familiemedlemmer eller andre fra nært nettverk som det kan være viktig for dem å opprettholde kontakt med. For barn som har bodd en tid i beredskapshjem, kan også kontakt med denne familien være viktig for barnet, enten for en overgangsperiode eller lenger. Barneverntjenesten skal i samarbeid med barnet og eventuelt foreldre vurdere dette.

Fylkesnemnda kan ta stilling til om barnets slektninger, eller andre som barnet har nært tilknytning til skal ha rett til samvær hvis foreldrene er døde, foreldrene ikke har rett til samvær eller svært begrenset samvær. Dette er hjemlet i barnevernloven § 4-19, tredje ledd.

i Mer informasjon finner du:

Hefter om samvær og søskenkontakt fra Forandringsfabrikken:
www.forandringsfabrikken.no

Barnekonvensjonens artikkel 9

Partene skal respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre, har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene på et regelmessig grunnlag, med mindre dette er i strid med barnets beste»

§ 4-19 Samvær. Skjult adresse

Denne lovhjemlen finner du i kapittel 11. Samvær og kontakt på side 71.

§ 4-16. Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, andre setning

Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken.

Tilsyn i fosterhjem

Det skal føres tilsyn med alle barn som bor i beredskapshjem og fosterhjem. Det gjelder fra de flytter inn til de fyller 18 år.

Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp. Dette omfatter også at tilsyn med barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ivaretas på en hensiktsmessig måte, herunder samiske barns rett til å ivareta språk og kultur (Forskrift om fosterhjem § 8 annet ledd).

Det er den kommunen der fosterfamilien bor som har ansvaret for tilsynet, og som skal finne den person som skal utføre tilsynet. De som skal utføre tilsynet skal være uavhengig av både barneverntjenesten og fosterforeldrene. Som en del av barns medvirkning skal også her barnet komme med synspunkter på valg av tilsynsperson. I forskriften står det at en skal tilstrebe at tilsynspersonen har samme kulturelle eller språklige tilhørighet som barnet eller besitter kompetanse i minoritetsbarns eget språk eller kultur (forskriften § 8 annet ledd).

Både barn, fosterforeldre og foreldrene skal få informasjon om tilsynsordningen og om hvem som skal føre tilsyn. Barn skal informeres om at det når som helst kan ta opp eventuelle problemer i fosterhjemmet eller i forholdet til barneverntjenesten (forskriften § 8 siste ledd).

Tilsynspersonen skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig, men minst fire ganger i året. For barn som har bodd i fosterhjem i mer enn to år og er 15 år, kan dette reduseres til to ganger i året (forskriften § 9 første ledd).

Tilsynspersonen skal ha samtale med barnet, og legge til rette for dette uten at fosterforeldrene er tilstede. Tilsynspersonen skal skrive rapport etter hvert besøk. Fosterhjems kommunen skal kontrollere at rapportene gir tilstrekkelig informasjon. Hvis en rapport viser alvorlige mangler i hvordan barnet har det, skal kopi av rapporten sendes til fylkesmannen.

Barn som bor i fosterhjem, som et frivillig hjelpetiltak, dvs. der foreldrene har beholdt omsorgen (bvl. § 4-4), skal også ha tilsyn. I disse situasjoner har foreldre rett til å få kopi av tilsynsrapporten.

§ 4-22. Fosterhjem, 4. - 6. ledd

Den kommune der fosterhjemmet ligger, har ansvaret for godkjenning og tilsyn av hjemmet.

Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet gis nødvendig opplæring og veiledning.

Forskrift om fosterhjem, §§ 8 og 9 om tilsynet

Rundskriv fra BLD: Merknader til forskrift om fosterhjem §§ 8 og 9 - tilsyn med barn i fosterhjem (Q-1/2014, 30 januar 2014)

i Mer informasjon finner du:

På Bufdirs nettside: www.bufdir.no - Fosterhjem - Tilsyn:

- Tilsyn med barn i fosterhjem, Veileder (Bufdir, 2015)
- Punkt 2.6 omhandler foreldre og informasjon om tilsynet.
- Opplæringsmaterieell for tilsynspersoner (Bufdir, 2015)

	TILLITSPERSON - BARNETS PERSON	TILSYNSPERSON – DET OFFENTLIGES KONTROLLPERSON
Hjemlet i barnevernloven	§ 4-1 annet ledd	§ 4-22 femte ledd
Forskrift	Forskrift om medvirkning og tillitsperson § 8-14.	Forskrift om fosterhjem §§ 8 og 9
Formål	Å gi barnet en trygghet slik at han eller hun lettere kan gi uttrykk for sine synspunkter i egen barnevernssak.	Føre tilsyn med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.
Valg av person	Barnet velger selv sin tillitsperson.	Fosterhjems kommunen velger tilsynsperson til barnet.
Oppgaver	Være en støtte for barnet. Bidra til at barnets perspektiv og opplevelse av situasjonen kommer frem.	Kontroll ved å ha kontakt og samtaler med barnet (fosterfamilien). Rapportere.
Hyppeghet	Når barnet ønsker det. For eksempel ved møter barnet har med barneverntjenesten og ved tilsynsbesøk	Så ofte som nødvendig, men minimum 4 (2) ganger i året
Rapport	Nei.	Ja, etter hvert tilsynsbesøk.
Taushetsklæring	Ja.	Ja.
Politiattest	Ja.	Ja.
Honorar/godtgjøring	Nei.	Ja.

Denne oversikten over tillitsperson og tilsynsperson for fosterbarn, er fra Bufdirs veileder om tilsyn med barn i fosterhjem fra 2015 (gjengitt med tillatelse)

Tilsyn for barn på barnevernsinstitusjon

Fylkesmannen har ansvaret for at det føres tilsyn med barn som bor på barnevernsinstitusjon. Formålet med tilsynet er å se at barnet får forsvarlig omsorg og behandling på institusjonen, og at det skal se om barnet blir behandlet hensynsfullt og med respekt for den enkeltes integritet. De som fører tilsyn skal være oppmerksom på alle forhold som har betydning for barnets utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet (§ 2 i Forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjon).

Tilsynet skal også kontrollere at barnevernsinstitusjonene drives etter gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer. Barna som bor på institusjon skal få informasjon om tilsynet og deres oppgaver, og at barna selv kan ta kontakt utenom de faste tilsynsbesøkene. Tilsynsbesøkene på institusjonen er minst to ganger i året, hvorav et skal være uanmeldt. De som kommer på tilsyn skal ta kontakt med hvert enkelt barn. Det skrives rapport fra hvert tilsynsbesøk som sendes institusjonen.

§ 5-7. Tilsyn

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at institusjoner som er omfattet av § 5-1, statlige sentre for foreldre og barn og private og kommunale institusjoner og sentre for foreldre og barn som er godkjent etter § 5-8, drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven.

Finner fylkesmannen at institusjonen eller senteret drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller å nedlegge driften. Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.

Til å føre løpende tilsyn med institusjonene og sentrene kan fylkesmannen oppnevne tilsynsutvalg. Departementet kan gi forskrifter om tilsynsutvalgenes arbeidsområde og sammensetning.

Forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjon for omsorg og behandling BLD 2003

Barnevernstiltak fra 18 - 23 år; ettervern

Barn som bor på barnevernsinstitusjon, i fosterhjem eller får hjelpetiltak fra barnevernet har rett til hjelp fra barnevernet fram til de fyller 23 år. En forutsetning for å få denne hjelpen er at den unge selv må samtykke. Etter fylte 18 år er en myndig. Hvis barnet har vært under barnevernets omsorg, oppheves dette. Foreldrene er ikke lenger part, og barneverntjenesten kan ikke gi informasjon til dem om "barnet" uten samtykke fra den unge selv.

Hensikten med tiltak til barn i barnevernet etter fylte 18 år er å bidra til at de unge får nødvendig hjelp og støtte i overgangsfasen til en selvstendig voksen tilværelse, og ved at de blir godt forberedt og opplever overgangen som trygg og forutsigbar. I god tid før barnet fyller 18 år har barneverntjenesten plikt til å vurdere om barnet trenger videre oppfølging etter 18 års dagen, og da i samarbeid med barnet lage en plan for dette (se kapittel 3 Prosessen i en barnevernssak - fra melding til ettervern). Barnevernet kan enten tilby egne tiltak eller hjelpe den unge til kontakt med andre hjelpeinstanser, som for eksempel NAV.

Etter fylte 18 år kan en fortsette med de tiltak en ha hatt eller få nye.

Det kan være:

- Fortsatt bo i fosterhjem/institusjon
- Støttekontakt
- Økonomisk hjelp
- Råd, veiledning, støtte og oppfølging
- Hjelp til skolegang

Hvis den unge får avslag på tiltak etter fylte 18 år, kan det klage til fylkesmannen. De unge har rett til å få hjelp til å utforme denne klagen fra barneverntjenesten.

Hvis en 18 åring sier nei til tiltak etter fylte 18 år, har de mulighet for å angre. Barnevernet skal ta kontakt med den unge når det fyller 19 år, for å høre om de allikevel ønsker hjelp fra barneverntjenesten.

i Mer informasjon finner du:

Landsforeningen for barnevernsbarn har utarbeidet en egen brosjyre «Klar for bo alene» og har en egen nettside om ettervern.

Se [www. barnevernsbarna.no](http://www.barnevernsbarna.no)

Barne- og likestillingsdepartementet har gitt ut et rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år: www.regjeringen.no/bld
- søk på navn rundskriv

§ 1-3. Hvem loven gjelder for

Tiltak som omhandlet i denne lov kan treffes overfor barn under 18 år.

Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 23 år. Jf. likevel § 4-24 tredje ledd. Opphør av tiltak ved fylte 18 år og avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste, jf. § 4-1.

Råd fra foreldre til foreldre

Har barnet mitt tilsynsperson?

- Hvis barnet ditt bor i fosterhjem og ikke har tilsynsperson kan det være lurt å sende en skriftlig henvendelse til leder av den barneverntjenesten som har omsorgen for barnet ditt å etterspørre dette.
- Hvis barnet ditt allikevel ikke får en tilsynsperson, kan du sende inn en klage til fylkesmannen

Har barnet ditt fått informasjon om tillitspersonordningen fra barneverntjenesten?

- Barnevernet har plikt til å informere barnet om tillitspersonen, hvis barnet ditt ikke har blitt informert, kan du oppfordre barneverntjenesten å gjøre dette neste gang de treffer barnet.
- Forslag til hvem som kan være barnets tillitsperson; lærer, helse-søster, nabo, trener, fritidsleder.
- Be om å få informasjon om hva barnet ditt har rett til. Du kan spørre barneverntjenesten, advokaten din eller en annen forelder som har opplevd det samme som deg.
- Dess mer du vet om dette, dess bedre kan du hjelpe barnet ditt og være en støtte for han/henne.
- Husk alltid at barnet ditt har rett til å bli sett, hørt og respektert.

KAPITTEL 5

Foreldres rettigheter i barnevernet

Dette kapitlet handler om hvilke rettigheter foreldre har når de kommer i kontakt med barnevernet. I kapittel 6 Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet, står det også om rettigheter for barn og foreldre.

I dette kapitlet kan du lese om:

- Foreldreansvar og daglig omsorg
- Partsrettigheter
- Rett til la seg bistå av advokat
- Klage muligheter
- Rett til å la seg bistå av tolk

Foreldreansvar og daglig omsorg

Innholdet i foreldreansvaret er regulert av barneloven § 30, og spørsmålet om hvem som har foreldreansvaret er beskrevet i barneloven §§ 34 og 35. Hovedreglene er at foreldre som er gift har foreldreansvaret sammen for felles barn. Foreldre som separerer eller skiller seg, kan avtale at de skal ha foreldreansvaret sammen, eller at en av dem skal ha det alene med mindre de har avtalt noe annet. Når foreldre ikke er gifte eller bor sammen, har moren foreldreansvaret alene. Hvis foreldrene bor sammen uten å være gift, har de foreldreansvaret sammen for felles barn.

Foreldreansvaret er todelt. Foreldreansvaret innebærer for det første at barnet har rett til omsorg og at foreldrene skal gi barnet omsorg, kjærighet, trygghet og oppmerksomhet. Barnet skal ha tilsyn og ikke utsettes for vold eller fare, og foreldrene skal dekke barnets materielle og åndelige behov. Foreldrene skal sørge for å gi barnet veiledning i samhandlingen med andre mennesker, og de skal fatte dagligdagse avgjørelser og sørge for at barnet får en utdanning.

Den andre delen av foreldreansvaret innebærer en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige og økonomiske forhold innenfor grensene, men regulert av barnets rett til medbestemmelse, barneloven §§ 31 til 33.

Dette innebærer at foreldrene bestemmer når det gjelder:

- Barnets personlige forhold
- Vergemål regulert av vergemålsloven
- Medisinsk behandling og inngrep
- Utstedelse av pass
- Valg av type skole
- Samtykke til adopsjon
- Navnevalg
- Samtykke til ekteskapsinngåelse
- Innmelding i trossamfunn
- Flytting utenlands
(Ot.prp. nr. 56 for 1996-1997)

De som har foreldreansvaret har retten til å fatte beslutninger for barnet i økonomiske anliggender. Dette følger av vergemålsloven § 38. Foreldreansvaret skal utøves ut fra barnets interesser og behov. Foreldrenes muligheter for å bestemme over barnet blir mindre etter hvert som det vokser til. Foreldrene er ikke tillagt disse oppgavene av hensyn til seg selv, men av hensyn til barnet. Foreldreansvaret opphører når barnet er 18 år.

Ved plassering etter omsorgsovertakelse vil innholdet i foreldreansvaret variere fra barnevernssak til barnevernssak, og kan være påvirket av forhold som:

- Målet med plasseringen
- Hyppigheten av samvær
- Foreldrenes atferd og evne til å samarbeide
- Barnets ønsker og rett til medbestemmelse
- Fosterfamiliens behov osv

Barneverntjenesten må i samarbeid med foreldrene forhandle seg frem til en beskrivelse av hva innholdet i foreldreansvaret skal være, og hvordan ukklarheter skal avklares.

Ved en frivillig plassering beholder foreldrene foreldreansvaret, men overlater den faktiske og daglige omsorgen til fosterhjemmet eller institusjonen. Det er foreldrenes samtykke som er det rettslige grunnlaget for plasseringen, og foreldrene kan når som helst kalle samtykket tilbake.

Ved en omsorgsovertakelse beholder foreldrene foreldreansvaret og rett til samvær med barnet, selv om foreldreansvaret rent faktisk innskrenkes ved en omsorgsovertakelse. I følge bvl. § 4-18 går omsorgen over på barneverntjenesten ved et vedtak etter bvl. § 4-12. Ansvar og bestemmelsesretten overfor barnet er

delt mellom barneverntjenesten, som har ansvaret for omsorgen i sin helhet, fosterforeldrene eller institusjoner hvor barnet bor som har ansvaret for den daglige omsorgen på vegne av barneverntjenesten, og foreldrene som har et begrenset foreldreansvar. Hvis barneverntjenesten ser behov for fratakelse av foreldreansvar, må det fremmes selvstendig sak for fylkesnemnda om dette. Fylkesnemnda skal ta stilling til om foreldrene fortsatt skal være verger for barnet.

Den daglige omsorgen omfatter alle spørsmål om den generelle oppdragelsen av barnet, oppfølging av skole, barnehage og fritid og nødvendig oppfølging ved sykdom. Spørsmål som gjelder utenlandsreiser eller lengre opphold utenfor fosterhjemmet hører hjemme under barneverntjenestens ansvar.

En omsorgsovertakelse innebærer at foreldreansvaret begrenses ved at plikten til å gi barnet daglig omsorg og oppdragelse tas fra foreldrene, og plikten til å oppfylle barnets fysiske og psykiske omsorgsbehov og andre oppgaver i barnets dagligliv bortfaller. Det betyr også at foreldrenes medbestemmelsesrett knyttet til utøvelsen av denne omsorgen opphører.

Barnevernloven inneholder ikke egne regler om hva foreldreansvaret innebærer når omsorgen er overtatt. Spørsmål som hører hjemme under foreldrenes **begrensede foreldreansvar** er ikke fullt ut avklart, men det kan gjelde spørsmål om utdanning, valg av skole og religiøs oppdragelse.

Foreldrenes påvirkningsmuligheter vil i praksis være avhengig av praktiske konsekvenser foreldrenes valg har for de som utøver den daglige omsorgen, om foreldrenes rett til å bestemme kan gå på bekostning av barnets rett til omsorg og om barnets egen medbestemmelsesrett.

Praksis vil påvirkes blant annet av barnets situasjon, foreldrenes evner og interesse for å delta og fosterforeldrenes og barneverntjenestens vilje og ressurser til å involvere foreldrene.

(Dette avsnittet om foreldreansvar og daglig omsorg er hentet fra Slettebø, 2009; *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten*, punkt 3.1. og gjengitt med tillatelse fra forfatter).

Partsrettigheter

Foreldre som har den daglige omsorgen og foreldreansvar for barnet vil alltid være part i en sak etter barnevernloven.

Foreldre som ikke bor sammen med barnet, men som har del i foreldreansvaret vil også ha partsrettigheter i de fleste saker. Denne forelderen kan ikke under en fylkesnemndssak om omsorgsovertakelse kreve at omsorgen skal overføres fra den andre forelder til seg selv. Dette må behandles etter barneloven.

Foreldre uten foreldreansvar er ikke å regne som part annet enn der det dreier seg om samvær. Det betyr at gjelder en sak omsorgsovertakelse og samvær etter barnevernloven, vil en mor eller far uten foreldreansvar ikke være part i den delen om omsorgsovertakelse. Men part når det gjelder samvær og en eventuell fastsettelse av underholdsbidrag.

Det er barneverntjenesten som tar stilling til om en forelder skal få partsrettigheter. Et avslag om partsrettigheter kan klages inn til fylkesmannen.

Når en er part i en barnevernssak innebærer det at en har en del rettigheter under saksbehandlingen, ved avgjørelse av enkeltvedtak og ved behandling i fylkesnemnda og domstolene.

Partrettigheter innebærer:

- Rett til å få veiledning jf. forvaltningsloven (fv.) § 11
- Rett til innsyn i alle dokumenter
- Rett til å redegjøre for sitt syn
- Rett til å la seg bistå av fullmektig
- Mulighet for å la seg bistå av advokat, rett til fri retts hjelp
- Rett til å klage på vedtaket

Barnevernloven følger forvaltningsloven (fv.). Det betyr blant annet at barneverntjenesten har en veiledningsplikt overfor foreldre og barn, jf. forvaltningsloven § 11.

Når et barn fyller 18 år, er ikke foreldre lenger parter eller har noe formelt ansvar for barnet sitt lenger. "Barnet", den unge kan motta barneverntiltak til han eller hun fyller 23 år, og er da part (se kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet). Det er den unge som kan bestemme om foreldrene skal få informasjon eller inviteres inn på samarbeidsmøter. Barneverntjenesten har på dette tidspunktet ikke lenger noe ansvar for foreldrene. Foreldre som ønsker informasjon om ettervernet bør derfor be barneverntjenesten om dette i forkant av barnets 18 årsdag.

Du kan lese mer om partsrettigheter i kapittel 6 Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet.

§ 6-1. Anvendelse av forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i denne loven.

Avgjørelser som gjelder ytelser og tjenester etter denne loven skal regnes som enkeltvedtak.

Er det flere som samtidig søker en tjeneste det er knapphet på, regnes de likevel ikke som parter i samme sak, og en søker som mener seg forbigått, kan ikke klage over at en annen har fått ytelsen.

Departementet kan gi forskrifter om at forvaltningsloven skal gjelde for avgjørelser som blir tatt mens barnet oppholder seg i institusjon eller barnet og foreldrene oppholder seg i senter for foreldre og barn.

Retten til å la seg bistå av advokat

Foreldre som har partsrettigheter i barnevernsaken har rett til å få betalt for en advokat uten behovsprøving ved akuttvedtak og der vedtak skal treffes av fylkesnemnda (bvl. § 7-8). Betalt advokathjelp gjelder gjennom hele prosessen fra forberedelse av saken, til forhandlingsmøte i fylkesnemnda, gjennomgang av vedtaket og eventuelt videre anke til domstolene. Foreldrene kalles i fylkesnemnda for den "private part".

Retten til å la seg bistå med advokat gjelder i alle ledd av en barnevernssak; melding, undersøkelsessak, vedtak om hjelpetiltak, men her må en betale for advokat selv eller søke om fri rettshjelp etter behovsprøving. Dvs. at en vurderer rett til fri rettshjelp ut fra foreldrenes inntekt og formue. En søknad om fri rettshjelp sendes til fylkesmannen i fylket du bor. Fylkesmannen skal også gi råd og veiledning. Advokater kan også gi råd og bistand til søknaden om fri rettshjelp.

Barneverntjenesten kan også bistå med å dekke advokatutgifter dersom de mener at det vil kunne bidra positivt både for barnet, foreldrene og samarbeidet. Dette kan hjemles som et hjelpetiltak jf. bvl. § 4-4. Noen barneverntjenester dekker også advokatutgifter etter en omsorgsovertakelse, for at foreldre kan ha med seg sin advokat på de samtaler og samarbeidsmøter de har med barnevernet. Dette er noe du ta opp med barneverntjenesten.

Valg av advokat og forventninger til advokaten

En advokat skal ivareta interessene til den en bistår, de har taushetsplikt, og være en profesjonell rådgiver. Advokater i Norge skal følge etiske regler - "Regler for god advokatskikk".

Foreldre har rett til selv å velge sin advokat. Noen advokater har spesialisert seg på å være advokater innen barne- og familierett.

§ 7-8. Advokater

Fylkesnemnda skal sørge for at det blir oppnevnt advokat for de private parter. Advokaten skal omgående gjøres kjent med begjæring om tiltak med vedlagte dokumenter, og gis frist for tilsvar etter § 7-11. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utvalg av advokater som kan oppnevnes for privat part i saker etter § 7-23.

Den offentlige part skal under saken som regel være representert av advokat.

i Mer informasjon om fri rettshjelp og advokater finner du:
<http://www.fylkesmannen.no/Folk-og-samfunn/Fri-rettshjelp/>

Oversikt over advokater og deres spesialfelt finnes på Advokatforeningens nettside: advokatenhjelperdeg.no Her får du forslag på advokater som finnes i nærheten av der du bor, og som har barnevern som sitt felt. Her finner du også informasjon om hva du kan forvente deg av advokaten din, hvordan du kan forberede deg til møtet og annen nyttig informasjon.

Klagemuligheter

Barneverntjenesten fatter noen ganger vedtak som kalles for enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven (fvl). Et enkeltvedtak kan påklages, jf. bvl. § 6-5 og fvl. § 28. Fristen for å klage er tre uker regnet fra den dagen en har fått kjennskap til vedtaket. Hvis en ber om mer begrunnelse for vedtaket, kan klagefristen forlenges. Skal en klage på et vedtak fattet av barneverntjenesten har barnevernet plikt til å hjelpe til med å sette opp klagen. Det er den som har fattet vedtaket som først skal motta klagen. Når barneverntjenesten mottar klagen, skal de undersøke, så enten endre på vedtaket i tråd med det klageren ønsker eller ikke.

Dersom barnevernet ikke endrer på vedtaket, skal barneverntjenesten automatisk oversende saken for endelig behandling hos fylkesmannen. Fylkesmannen er klageinstanser for vedtak fattet av barneverntjenesten i kommunen, unntatt akutt plasseringer hvor fylkesnemnda er klageorgan. Foreldre, barn eller andre som er misfornøyd med barneverntjenestens arbeid i en barnevernsak, kan henvende seg til fylkesmannen. Fylkesmennene vurderer om, og eventuelt hvordan, de følger opp slike klager. Fylkesmannen skal i sitt vedtak begrunne sin avgjørelse. Fylkesmannens avgjørelse i en klagesak etter barnevernloven kan ikke påklages videre.

Hvis du skal skive en klage bør du være veldig konkret;

- Hva klager du på
- Kort om bakgrunnen
- Evt. om du ønsker at vedtaket ikke skal iverksettes før klagen er behandlet

En advokat kan hjelpe deg med å skrive en klage, men sjekk først det økonomiske. Se tidligere i dette kapitlet om rett til å la seg bistå av advokat. Hvis du velger å skrive klagen selv, be noen lese gjennom den før du sender den.

i Mer informasjon finner du:

Fylkesmennene: <http://www.fylkesmannen.no/>
Her finnes også informasjon og mal for en klage.

Barne- og likestillingsdepartementet: www.regjeringen.no/bld

Klage på saksbehandler/ kontaktperson i barneverntjenesten

Hvis du opplever at du blir dårlig behandlet av din saksbehandler kan du klage vedkommende inn for FOs yrkesetiske råd. FO (Fellesforeningen) er en fag- og profesjonsforbund for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Yrkesetisk råd skal bidra til etisk refleksjon og bevissthet hos sine yrkes grupper, og behandle klager på yrkesutøvelsen blant yrkesgruppene. Nettside FO: www.fo.no - søk på Yrkesetisk råd (YER)

§ 6-5. Klage over barneverntjenestens og Barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, og oppfølgingsvedtak som Barne-, ungdoms- og familieetaten har truffet, kan påklages til fylkesmannen.

Første ledd gjelder ikke saker som etter kapittel 7 hører under fylkesnemnda, med mindre noe annet er sagt i denne loven.

Rett til å la seg bistå av tolk

Det er ikke alle foreldre som behersker norsk, og da vil møte med det norske barnevernet være ekstra utfordrende. Retten til tolk i møter med barneverntjenesten og i saker som skal behandles i fylkesnemnd og domstol er ikke en lovbestemt rettighet. De som jobber i det offentlige har plikt til å legge til rette for god kommunikasjon. Barneverntjenesten er forpliktet til å sørge for at barn og foreldre får en forståelig informasjon. Så bruk av tolk vil være nødvendig for å sikre en forsvarlig saksbehandling og god forvaltnings skikk.

Barn i barnevernet skal ikke brukes som tolker for foreldrene, heller ikke andre familiemedlemmer eller venner. Det bør brukes en offentlig godkjent tolk, som kan opptre upartisk. Det er lov å komme med preferanser ved bruk av tolk, som kjønn, bakgrunn. Likeledes vil foreldre som er døve og stumme, ha behov for tegnspråktolk.

Når foreldre og barn har tilknytning til flere land

Barnevernloven gjelder for alle barn som oppholder seg i Norge. Mange barn har tilknytning til andre land, for eksempel at de har utenlandsk stasborgerskap, foreldre eller annen familie i utlandet.

Barne- og likestillingsdepartementet utarbeidet i desember 2015 retningslinjer til barneverntjenestene hvordan de skal ta hensyn til dette. Det omhandler informasjon om hvordan barnevernet skal forholde seg ved undersøkelser, tiltak og mulighetene for alternativ oppfølging av barnet i utlandet. For eksempel hvis barnet har sterk tilknytning til et annet land, skal barnevernet vurdere om det er best å få oppfølging i utlandet fremfor en omsorgsovertakelse som innebærer at barnet flytter til et fosterhjem i Norge. Videre inneholder retningslinjene omtale av barn som søker asyl eller som oppholder seg i Norge, og et eget kapittel om barneverntjenestens samarbeid med utledningsmyndighetene.

Norge har sluttet seg til Haagkonvensjonen fra 1996 med en egen lov; "Lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn". Denne lov trer i kraft 1. juli 2016, og innebærer at der barn har tilknytning kan barneverntjenesten samarbeide mer med utenlandske myndigheter. Barnevernloven § 4-4 endres på samme tid (blir §4-4a) , og gjør det mulig for at barn kan plasseres i et konkret fosterhjem eller i en institusjon i en stat (land) som har sluttet seg til Haagkonvensjonen.

Hvis dette er aktuelt for deg, be barneverntjenesten om mer informasjon. De har plikt til å gi informasjon.

Mer informasjon finnes:

"Retningslinjer om behandlingen av barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land" finner du på BLDs nettside:

www.regjeringen.no/bld - søk på navnet på retningslinjene.

Lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldre-myndighet og tiltak for beskyttelse av barn (lov om Haagkonvensjonen 1996). Se: www.lovdatab.no

Råd fra foreldre til foreldre

Råd til valg av advokat

- Vi anbefaler deg å velge en advokat som fører din sak og som ikke har sin egen agenda. Det å velge riktig advokat er viktig for det videre samarbeidet du skal ha med barneverntjenesten etter at saken er blitt prøvd i fylkesnemnda eller tingretten. Velg derfor en advokat som har god erfaring innen barnevern, unngå advokater som står på ”barrikadene”.
- Det er viktig å sette deg inn i hva som er dine rettigheter, fordi det vil kunne skape trygghet. Samtidig er det viktig å huske å velge sine ”kamper” med omhu.
- Ikke benytt kontaktperson/saksbehandler som ‘søppelbøtte’, finn heller noen i ditt nettverk som kan ha den rollen dersom du har behov for å luften hodet litt.

KAPITTEL 6

Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet

Både barn og foreldre skal medvirke i kontakten med barnevernet. Barn og foreldre kalles ofte for 'brukere', selv om en ikke alltid opplever seg som en bruker fordi valgmulighetene i kontakten med barnevernet kan være begrenset. En bruker som medvirker kalles brukermedvirkning. Brukermedvirkning betyr at de som berøres av en beslutning eller er brukere av tjenester, skal ha innflytelse på beslutningsprosesser og utformingen av hjelpetilbudet. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan barn og foreldre kan medvirke og hvilken rett de har til dette. Grunnen til at vi beskriver både barn og foreldres medvirkningsmuligheter i denne håndboka er at foreldres muligheter for å medvirke er begrenset av barns rett til å medvirke. Lovverket er utformet slik at når det er konflikter mellom barns interesser og foreldrenes interesser, skal barnets interesser veie tyngst.

Barns medvirkning

Med medvirkning forstås at barn og unge skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og gis mulighet for fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til og barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barn som er syv år gamle og eldre har rett til å få informasjon og til å uttale seg før en avgjørelse. Barnets mening skal tillegges vekt ut fra alder og modenhet. Ungdommer som er 15 år eller eldre og barn med atferdsvansker har partsrettigheter.

Barn og unge har også rett til å uttale seg i enerom. Det betyr at de ansatte i barnevernet kan ha samtaler alene med barnet uten at foreldre eller fosterforeldre er til stede. Barnevernet skal også sørge for at barnet blir informert om hvordan og hvor barnet kan gi uttrykk for sine synspunkter, om hva saken gjelder og egen situasjon, om tilbud som kan være aktuelle, om rettigheter og om valg og beslutninger som tas og hvilke konsekvenser disse kan få. Barnets synspunkter skal inkluderes i saken, og barnet skal få informasjon om avgjørelser som blir tatt og hvilke vurderinger som ligger til grunn for disse. Barn som er under omsorg har også rett til å ha med seg en person som de har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Denne tillitspersonen må være 18 år eller eldre, men det kan ikke være foreldre som er fratatt omsorgen for barnet. Tillitspersonen skal støtte barnet og bidra til at barnets synspunkter og opplevelser blir lagt frem for barnevernet. Barn som skal møte i Fylkesnemnda har også rett til å ha med en talsperson.

Dette betyr at barnevernet i de fleste undersøkelsessakene skal snakke med barnet alene en eller flere ganger, og at barnets skal få informasjon om hva barnevernet har konkludert med på bakgrunn av undersøkelsen. I de sakene hvor det skal settes i gang tiltak, skal barnet være med å utarbeide innholdet i tiltaksplanen. Barnet skal også være med å evaluere kontakten med barnevernet og om hva de synes er bra og hva som kan gjøres annerledes. Det samme gjelder barn som er i fosterhjem eller på institusjon. Når barnet er gammelt nok og har utbytte av det, inviteres barnet også med på møter, ansvarsgrupper og i familieråd. Familieråd er en måte å fatte beslutninger på hvor familie og nettverk i stor grad selv foreslår hva som skal gjøres i den enkelte sak. Beslutningen de tar skal alltid godkjennes av barnevernet. Barns medvirkning må også være reell. Det betyr at barna må oppleve at det de sier og mener blir tatt hensyn til. Hvis ikke barnevernet gjør dette, skal barna få vite hvorfor.

Hva sier barnevernloven om barns medvirkning?

Barnekonvensjonen artikkel 12 sier at barn har rett til å medvirke ut fra alder og modenhet. Dette er også vektlagt i barnevernloven. I bvl. § 4-1 fremheves det at barnet skal gis mulighet til å medvirke og det skal tilrettelegges for samtaler med barn. I bvl. § 6-3 står det at barn som er syv år og yngre som er i stand til det skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas en avgjørelse som berører han eller henne. Meningene til barn som er fylt 12 år skal det legges stor vekt på.

Barn med atferdsvansker skal uansett alder, alltid regnes som part i saken. Barn som er fylt 15 år kan også opptre som part. Barn over 15 år kan også motsette seg iverksetning av akuttvedtak når det er uten omsorg (§ 4-6). Barn har også rett til å stille med en talsperson i fylkesnemnda (§ 7-4).

Loven kan hele tiden endre seg. Det er derfor lurt å holde seg oppdatert på lovdatas hjemmesider hvor den siste utgaven av barnevernloven står, se: www.lovdata.no - gå inn på rettskilder - lover - søk på B.

Foreldres medvirkning

Foreldrene skal også medvirke i kontakten med barnevernet. Foreldrenes rett til å medvirke er avhengig av om de har foreldreansvar og hvilke partsrettigheter de har. Barnevernet skal i mest mulig grad gjennomføre sitt arbeid i samarbeid med foreldrene, og barnevernet har plikt til å veilede foreldrene, for eksempel om konsekvenser av valg som gjøres underveis. De skal få vite om hva som skal skje fremover, for eksempel møter i fylkesnemnda, og foreldrene skal kunne uttale seg i denne forbindelse.

Foreldrene har også krav på innsyn i barnevernets dokumenter, og de har krav på oppfølging, både i saker som gjelder hjelpetiltak og i omsorgsovertakelser. Når det skal lages en plan for hva som skal skje fremover, er det viktig at du setter deg nøye inn i denne og at du påvirker hva som står i den. Foreldrenes medvirkning må også være reell, og dersom deres ønsker ikke blir tatt hensyn til, skal de få en forklaring. Husk at du alltid kan ha med deg en person som du har tillit til når du møter barnevernet. Be alltid om at dere setter av tid etter hver samtale og hvert møte til å snakke om hva som var bra og hva du opplevde som vanskelig og at dette blir notert i saksdokumentene.

Hva sier loven om foreldres medvirkning?

Barneverntjenesten er underlagt krav om at foreldre skal medvirke i saksbehandlingen og at tiltakene skal utformes i samråd med dem, men foreldres rett til medvirkning er ikke så klart nedfelt i lovteksten som når det gjelder barn. Det er flere lover som gjelder dette punktet. I følge forvaltningslovens § 11 har barneverntjenesten en alminnelig informasjons- og veiledningsplikt. Forvaltningsloven tilsier også at foreldre har krav på å bli informert og få uttale seg før et vedtak fattes (forvaltningsloven (fvl.) §§ 16 og 17). De har også rett til innsyn i dokumenter (fvl. §§ 18 og 19). Dessuten skal barneverntjenesten innhente opplysninger i samarbeid med den saken gjelder (bvl. § 6-4).

Loven kan hele tiden endre seg. Det er derfor lurt å holde seg oppdatert på lovdata hjemmesider hvor den siste utgaven av loven står, se: www.lovdata.no - gå inn på lover

Både barn og foreldre kan ha partsrettigheter, men hva betyr det?

En part er en person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers gjelder (fvl. § 2). I en barnevernssak er det først og fremst barnet selv og foreldrene som er parter, men det må ofte vurderes konkret i hver enkelt sak, avhengig av tilknytningen til barnet. Rett til å være part innebærer at den barnet bor sammen med og som i tillegg har foreldreansvar for barnet alltid vil være part. Dersom omsorgen overtas av barnevernet, vil foreldrene fortsatt være parter og kan kreve at vedtak oppheves. Foreldre som har foreldreansvar, men ikke bor sammen med barnet, vil være part når det gjelder fratakelse av foreldreansvar. Foreldre som bare har foreldreansvar vil være part i en sak om omsorgsovertakelse, men kan ikke kreve omsorgen overført til seg selv. Når det er snakk om frivillige

hjelpetiltak i hjemmet, er det den av foreldrene som har omsorgen for barnet som regnes for part i de fleste tilfellene. Normalt vil foreldre som ikke har foreldreansvar for barnet ikke være å anse som part i en barnevernssak, men de er det når det gjelder fastsettelse av eget samvær (fvl. § 4-19). Foreldre som er part har rett til å la seg representere av en advokat (fvl. § 12), rett til forhåndsvarsel og til å uttale seg (fvl. § 16), informasjon under sakens gang (fvl. § 17), gjøre seg kjent med sakens dokumenter (fvl. § 18), bli underrettet om vedtaket og begrunnelse for dette (fvl. § 27) og klagerett (fvl. § 28). I følge forvaltningsloven har barnevernet også en veiledningsplikt (fvl. § 11). Dette omfatter informasjon om gjeldende lover og forskrifter, vanlig praksis på saksområdet, regler for saksbehandlingen, om parters rettigheter og plikter, og om barneverntjenestens vurderinger av saken. Alt dette kan være vanskelig å forstå, og det kan være lurt om du får en i barnevernet eller en annen til å hjelpe deg med å sette deg inn i disse bestemmelsene.

Forståelsen av og forutsetninger for barn og foreldres medvirkning

Barn og foreldre skal ikke bare bli lyttet til, men noen kan trenge hjelp til å uttrykke sine synspunkter, og barnevernet skal så langt det er mulig og slik at det er til barnets beste, ta hensyn til foreldrenes synspunkter.

Hva betyr det å medvirke? Det kan være at barn og foreldre skal gi uttrykk for hva de mener er problemene som de opplever og hvilke mål som settes for arbeidet. De kan også komme med forslag til hvordan barnevernet skal kartlegge i hver enkelt sak, samt delta aktivt i utforming av egen plan. Medvirke handler om å være delaktige, fremlegge egne synspunkter, å bli lyttet til og til å få en forklaring når barnevernet velger andre beslutninger. Ved bruk av familieråd legges det spesielt vekt på at familie og nettverk skal være aktivt med på å bestemme hva som skal gjøres i den enkelte sak. En løpende evaluering av arbeidet er viktig. Du kan alltid be om at hver samtale med de ansatte i barnevernet avsluttes med et punkt hvor du ber om å gi en tilbakemelding på hva som var bra i samtalen og hva som kunne ha vært annerledes. Dette kan du be om at føres inn i barnevernjournalen.

For at barn og foreldre skal kunne medvirke i kontakten med barnevernet, trenger de god informasjon om hva barnevernet er, hvordan tjenesten er organisert, hva slags hjelp de kan gi og hvilke rettigheter barn og foreldre har i kontakten med barnevernet. Informasjonen er dessverre ofte mangelfull. Du kan be barnevernet om å fortelle deg hva de ulike forslagene betyr for deg og familien din. I tillegg til informasjon, er det viktig med tilgjengelighet til de ansatte i barnevernet. Det kan være lurt å avklare dette med hun eller han som du har kontakt med og hva du skal gjøre dersom du ikke får tak i kontaktpersonen din i barnevernet.

Som barn eller foreldre kan en ikke medvirke alene. Det skjer alltid i samhandling med andre. For å nå frem med sine synspunkter, er det derfor viktig at en forsøker å få til et samarbeid. Dette er vanskelig når du opplever at barnevernet mener noe som du er uenig i. Likevel bør du forsøke å samarbeide med alle du har kontakt med i barnevernet, og under hele prosessen. Ofte kan det være lurt å snakke med noen du har tillit til før du skal møte barnevernet slik kan du forberede deg og vite hva du skal si og hvordan. Ta gjerne denne personen med deg også. Det er ofte vanskelig å forstå hva som blir sagt, både når du snakker alene med barnevernet eller på møter, og det kan være fint å kunne snakke med andre som var til stede for å forstå hva som faktisk ble sagt.

Mange beslutninger i kontakten med barnevernet, skjer på møter. Be alltid om hjelp til å forberede deg til møtene du skal på. Det kan være med ansatte i barnevernet, eller at du tar med deg noen du stoler og som kan hjelpe deg under møtet og etterpå til å forstå hva som ble sagt og skjedde på møtet.

For sikkerhets skyld bør du be om å få vite hva du kan medvirke til. Det kan være at du ikke får bestemme i kontakten med barnevernet, men da skal du be om å få en begrunnelse for hvorfor du ikke er blitt hørt. Ofte kan det være vanskelig å få med seg alt som blir sagt, og du kan derfor be om at informasjonen som blir gitt blir gitt flere ganger inntil du skjønner hva som er blitt sagt.

Det er noen ting som barneverntjenesten bør gjøre for at de skal til et samarbeid med deg som foreldre. Hvis du opplever at barneverntjenesten ikke tar hensyn til deg, kan du foreslå at dere leser følgende punkter sammen og forsøker å finne frem til forslag til hva som kan bedre kontakten.

Som foreldre kan dere gi følgende råd til barneverntjenesten:

- Lytte regelmessig til foreldrene og møte dem med respekt som foreldre og som personer
- Gi foreldrene innsyn i sakens dokumenter og innholdet i journalen
- Vise interesse for og anerkjenne foreldrenes kunnskaper og erfaringer fra eget liv og med egne barn
- Involvere foreldrene i behandlingen av barnevernssaken, for eksempel ved endring av samværsrutiner.
- Spørre foreldrene om de trenger mer informasjon om hvordan barnevernet er organisert, hva de kan tilby av hjelp, om innholdet i lover og retningslinjer med mer
- Invitere foreldrene til å evaluere plasseringen av barnet: hva var bra og hva kunne ha vært gjort annerledes?
- Ta hensyn til foreldrenes forslag til hvordan barnet og foreldrene kan få best mulig hjelp etter plasseringen
- Sjekk ut hva er det foreldrene ønsker å ha innflytelse på?
- Sørge for at foreldrene kan delta på møter og i beslutningsprosesser.
- Forberede foreldre til møter de skal delta på og snakke med dem etterpå om hvordan de opplevde møtet og svare på eventuelle spørsmål som de sitter igjen med
- Sørge for at foreldrene få ta del i barnets gleder, sorger og bekymringer, barnets helsetilstand, skole- og fritidsaktiviteter, enten direkte eller ved å informere
- Bidra til å få til en god dialog mellom foreldre og fosterforeldre/ansatte på institusjon og saksbehandler. Hvis en ikke lykkes, kan en be familievernet om hjelp
- Lag en plan for regelmessig evaluering av samarbeidet mellom barneverntjenesten og foreldrene, minst to ganger hvert år. Innholdet skal skrives ned i et eget dokument som skal legges i saksmappen som hvert barn i barnevernet har.

Barnevernet har også en forpliktelse til å innhente barn og foreldres erfaringer med tanke på å forbedre tjenesten. I noe som heter ”Retningslinjer for internkontroll” (BLD, 2006) står det at barnevernet skal gjøre bruk av erfaringer fra barn og foreldre til forbedring av barneverntjenesten. Erfaringene kan innhentes på ulike måter, både gjennom brukerundersøkelser, gruppeintervjuer, dialogkonferanser, høringer med videre. Denne informasjonen skal registreres og barnevernet skal vise hvordan de følger opp informasjonen som innhentes.

i Mer informasjon om internkontroll og brukerundersøkelser finner du:

Det er særlig punkt § 4. andre ledd bokstave som omhandler dette om brukerundersøkelser. Du finner beskrivelsen av selve forskriften i vedlegg 1 i ”Internkontroll i barneverntjenesten i kommunene - en veileder” (BLD, 2006).

Veilederen finnes på: www.regjeringen.no/bld - søk på: internkontroll i barneverntjenesten.

OM DET Å BLI FRATATT OMSORGEN FOR SINE BARN – FORELDRES OPPLEVELSER

I dette kapitlet kan du lese fortellinger fra foreldre som har opplevd å bli fratatt omsorgen for sine barn som kan være gjenkjennende for andre i samme situasjon.

KAPITTEL 7

Fortellinger fra foreldre

Om krisen og det å ha en støtteperson

”Jeg er en mor på 49 år. Jeg mistet omsorgen for mitt barn for 15 år siden. Det førte til at jeg kom inn i mitt livs største krise. Jeg mistet selvtilliten, fikk skyldfølelse og følte meg stemplet som uduelig mor. I tillegg mistet jeg jobben min midt oppi alt, og opplevde flere andre kriser samtidig som brøt meg rett og slett ned. Samtidig prøvde jeg å skulle fungere som en god mor ”på avstand”.

På en av de første møtene med barnevernet før forhandlingsmøte i fylkesnemnda, krevde jeg å få en person som var bare ”min”. Denne støttepersonen skulle være der kun for meg, og støtte meg i den vanskelige situasjonen min. Barnevernet gikk med på å betale lønn til denne støttepersonen og hjalp meg å finne denne personen. Dette var noen som hadde god kjemi med meg. Denne

støttepersonen hjalp meg å være en bedre person, og mor til mitt barn. Jeg hadde rett og slett ikke klart meg uten støttepersonen min! Dette har hjulpet meg ubeskrivelig mye! Nå, 15 år etter, har jeg fortsatt hjelp fra støttepersonen min. Jeg får beholde støttepersonen min, så lenge barnet mitt bor i fosterhjem. Dette har jeg krevd og fått innvilget. Det er jeg utrolig glad og takknemlig for.”

Om omsorgsovertakelsen

”Når man mister omsorgen for barna sine er det naturlig å oppleve kaotiske følelser, som svinger fra den ene ytterkanten til den andre. I denne fasen er det viktig å få hjelp til å kanalisere disse følelsene riktig slik at du ikke «mister» kontrollen og lar følelsene styre livet ditt eller valgene dine. Selv om ansatte i barnevernet har kunnskap om sorg og krise betyr ikke det at dem fullt ut kan forstå dine reaksjoner eller handlinger. Ta derfor gjerne kontakt med organisasjoner, familievern, nettverket ditt eller andre som har erfaring fra det å bli fratatt omsorgen, for hjelp og bistand til å komme gjennom denne så krevende fasen i livet.

Noe av det viktigste etter vedtaket om omsorgsovertakelse i fylkesnemnda vil

være å sette seg ned med advokaten å be om gjennomgang av vedtaket eller «dommen», for å forstå hva det står og hva det innebærer for deg som foreldre. Dersom du ikke forstår vil det være nødvendig å få hjelp til dette enten av advokaten, barnevernet, familievernet eller andre du stoler på. Når du ser og forstår hva dommen sier, kan du ta tak i utfordringene og gjøre noe med det.

Noen ganger opplever vi at foreldre ikke er enige i det som står i papirene til barnevernstjenesten, det er uten tvil vanskelig å forholde seg til. Det er lett å forstå behovet for å kjempe for å endre notatene eller bruke mye tid på å få barnevernet til å endre oppfatning. Jeg vil med alt jeg har av forståelse be dere om å ikke bruke så mye tid på

det som andre vil kalle «bagateller», jeg er klar over at det for deg/dere ikke er snakk om bagateller, men dessverre så er det ikke slik barnevernet ser på det. Bruk tiden deres godt å finn heller ut hva dere trenger å gjøre for å bedre barnas omsorgssituasjon til det bedre, enten det er for å få til et bedre samarbeid, økt samvær eller tilbakeføring.

Sett dere realistiske mål underveis i prosessen. For noen vil det være realistisk å tenke gode men få samvær, for noen vil det være naturlig å få mer samvær og for noen få vil tilbakeføring være aktuelt. Det viktigste er at dere klarer å være realistiske i forhold til saken deres og alvorlighetsgraden av bekymringene.”

Om å forholde seg til barna mine bor i fosterhjem

”Da barna mine ble plassert i fosterhjem for første gang var det en utrolig skremmende opplevelse. Noen fremmede mennesker skulle ta vare på mine barn for meg, fordi jeg selv ikke var i stand til det. Jeg måtte finne meg i at andre skulle si god morgen, smøre matpakken, gå på skole møter, trøste dem og si god natt til dem. Jeg gikk brått fra å være den viktigste personen i barnas liv til å bli en tilskuer i barnas liv, på få timer. Alt gikk så fort å jeg fikk vite så lite om hva som

ville skje nå og hvordan barna mine hadde det. Tenk deg selv hvordan det er å ikke vite hvordan barna dine har det, uten mulighet til å kontakte dem å spørre.”

”For meg handlet det om å akseptere situasjonen slik den er i dag, det betyr ikke at man er enig. For meg betydde det at jeg aksepterte at i dag bor barna mine i fosterhjem og det må jeg forholde meg til. Jeg kan være uenig, jeg kan la være å like det, men i dag bor dem i

fosterhjem. Jeg måtte da velge å gjøre det beste ut i fra den situasjonen som var der og da. Jeg måtte jobbe med de fakta jeg hadde, fremfor å jobbe mot det som faktisk var tilfelle. Dette ga meg en enorm fordel i samvær med mine barn, fordi jeg i kropp, sinn og sjel forholdt meg til at mine barn bor i fosterhjem i dag. Dette ga meg så gode samvær at jeg innen seks måneder hadde økt samværene fra fire timer hver måned til plutselig å være en overnatting i måned.”

Om samvær

”Samvær med barna våre kan ofte være det som holder «hjulene» i gang hos oss foreldre, spesielt dersom en ikke har hjemmeboende barn å ivareta. Da kan det lett bli slik at en ønsker å putte mest mulig inn i de få utvalgte timene vi får tildelt. Vi som har vært i samme situasjon skjønner hvor vanskelig det er å la være, men også hvor viktig det er å begynne i «andre enden». Det å skape trygghet og ro er utrolig viktig. Det å ha samvær med mor og far er nytt både for deg/dere og barnet. Selv om barnet kjenner deg, kan situasjonen oppleves som utrygg fordi den er

ukjent og helt ny. Barnet må bli vant til de nye menneskene i livet sitt, fosterforeldrene, kontaktpersonen fra barnevernet og, eventuelt tilsynspersonen.

Når jeg skal ha samvær med sønnen min, er det akkurat som å kjøre en berg- og dal -bane. Jeg går og gleder meg i lang tid i forveien. Dette kan sammenlignes med at du blir dratt opp første bakken i berg- og dal -banen. Så, når samværet finner sted, ønsker jeg å få mest mulig ut av hvert minutt jeg har sammen med ham.

I berg- og dal -banen blir det som de i opp og ned -bakkene der du mister alt av kontroll og lykkelig lar deg bare føre ned av de sekundene som turen varer. Når samværet er ferdig, er det bare tomheten og stillheten igjen. Og ikke minst ønsket om at «turen» skulle ha vart så mye, mye lengre.”

KAPITTEL 8

”Ord fra en mamma - på sår avstand”

I Dagbladet den 8. april 2015 var det en kronikk fra en anonym barnevernsmamma. Vi har med tillatelse fra hun som har skrevet kronikken, valgt å ta den i denne håndboken da vi at det er mange andre foreldre som er fratatt omsorgen for barna sine som vil kjenne seg igjen i alle disse følelsene og tankene denne mammaen har. Kronikken ble fulgt opp av flere leserinnlegg, fra en saksbehandler i barnevernet, fra en fosterfar, et fosterbarn og fra Barneministeren (finnes på www.dagbladet.no).

”Jeg er en mamma. Jeg beskytter barnet mitt med det jeg har av kjærlighet, omsorg, overskudd og stå på-vilje, og ønsker mitt barns aller beste gjennom livet. «Det gjør jo alle mødre» tenker du kanskje da? Ja, alle mødre gjør det, men jeg må klare å gjøre dette på avstand.

Se det som et avstandsforhold for en mamma og hennes barn. Et avstandsforhold er for mange en stor utfordring i seg selv. Man får ikke delt de daglige gledene og minnerike øyeblikkene, som blir så utrolig viktige når livet ellers butter imot.

Dette er min største utfordring der jeg er nå i livet. Jeg befinner meg i fysisk og psykisk distanse, fra den jeg har aller mest kjær; barnet mitt. Samtidig er jeg toet og bundet på hender og føtter, og kan dermed ikke ha en særlig påvirkning eller medvirkning til å kunne endre på denne avstanden. Jeg får ikke være sammen med barnet mitt når jeg vil eller kan.

Hva er det som gjør vilkårene for meg som mamma så utrolig vanskelig i dette tilfellet?

Jeg kan svare med 4 ord: Jeg er en barnevernsmamma.

Jeg er fratatt omsorgen for barnet mitt. En prosess som i seg selv er traumatisk for både barnet og dets mamma. Navlestrengen mellom oss er på et brutalt vis skåret over. En navlestreng som naturlig skulle slites av gradvis etter hvert som barnet mitt vokste, utviklet seg og ble mer selvstendig.

Nå får jeg ikke ta del i alle gleder og sorger, som barnet mitt nå opplever gjennom dagene sine. Ikke får jeg være stolt til stede på skoleavslutninger, eller være der og juble når barnet mitt scorer mål i en fotballkamp. Heller ikke vise omsorg og kjærlighet når det har det vondt eller bare trenger noen trøstende ord fra nettopp; mamma. Midt oppi alt dette har jeg kun en tildelt dose avsatt tid til å kunne være mamma, nemlig «samvær». Samvær er den eneste tiden, og derfor den viktigste men også den vanskeligste tiden, hvor jeg kan få vise barnet mitt at jeg faktisk er glad i det uansett.

Uansett om jeg føler meg som verdens verste mamma, som i samfunnets øyne ikke har klart å gi barnet mitt god nok omsorg.

Uansett om barnet mitt er så sint på meg, at det aller helst ikke vil se meg noen

ganger. Og som likevel er så glad i meg, at det noen ganger vil det likevel.

Uansett om at jeg hverken blir sett eller hørt, som den mammaen jeg ønsker å være.

Uansett om at jeg rett og slett må bare finne meg i at jeg ikke lengre har noe jeg skulle ha sagt om veien videre, og det jeg mener er mitt barns beste.

Uansett om jeg prøver å gjøre alt for at barnet mitt skal ha det bra i livet, til tross for at situasjonen er som den er.

Som en barnevernsmamma er jeg nødt til å forholde meg til krav. Selv om jeg ikke har daglig omsorg, så har jeg fortsatt litt foreldreansvar igjen. Jeg er verge for barnet mitt. Dette er naturlige krav mener jeg, og de følger jeg selvfølgelig opp. Forutsatt at jeg blir gitt muligheten til det.

Nå er det gått snart 3 år siden jeg mistet omsorgen for barnet mitt og det stilles ekstra krav til meg. De kravene som jeg snakker om, er de som usynlig og indirekte stilles til meg, fordi jeg er en mamma uten omsorg for barnet mitt.

Det er for eksempel kravet om å være nødt til å pleie min sorg og krise på

egen hånd. Å måtte bearbeide sjokket og sorgen over å ha mistet et barn, som egentlig ikke er helt borte eller død. Den forbudte sorgen, som ikke blir sett i et samfunn der begrepet «barnevern» dessverre får de fleste til å himle med øynene, og anta det verste om dem som befinner seg under dette. «Men har ikke disse fordommene endret seg?» Vil du kanskje tenke? Jeg kan med hånda på hjertet svare at: Nei, det har de ikke. Jeg møter disse fordommene daglig, i direkte kontakt med andre mennesker, og indirekte. Både blant familie, bekjente, fagfolk og andre jeg tilfeldigvis treffer på. Det er veldig vanskelig å bearbeide en sorg som ikke blir forstått. Ekstra vanskelig blir det når jeg føler at alle ser ned på meg.

Det er krav om at jeg skal akseptere at jeg som mamma har mistet verdigheten min, både ovenfor barnet mitt og resten av samfunnet. Før var jeg alt for mitt barn. Ja, jeg var en ressurssterk mor, med pedagogisk utdanning og stor vilje til å involvere meg i fritidsaktivitetene. Jeg var godt ansett i nærmiljøet for det engasjementet jeg viste for mitt barn, og andre barn. Situasjoner og mennesker som jeg anså som noe helt naturlig å skulle engasjere meg i. Nå står jeg med ingenting igjen. Heller ikke verdigheten. Alt dette forsvant den dagen jeg mistet omsorgen for barnet mitt.

Det er også kravet om å akseptere at barnet mitt har fått seg et nytt liv. Å måtte innse at jeg ikke er en del av det. At det er andre som også er blitt glad i barnet mitt. Det siste har jeg egentlig ingen problemer med å kunne glede meg over. Kjærlighet er det primære

for ethvert barn, og jeg vil ikke at mitt barn ikke skal være elsket. Så hvorfor kan ikke jeg også bli like anerkjent for min morskjærlighet? Nei, fordi jeg er en barnevernsmamma, og da kommer jeg i bakerste rekke. Jeg er nederst på rangstigen.

I tillegg er det kravet om at jeg likevel skal være en fullverdig mamma for mitt barn i vårt nye, atskilte liv. Dette, selv om jeg ikke får hjelp fra noen til å kunne være det. Jeg må klare meg selv i min nye rolle som mamma. Det forventes at jeg automatisk skal kunne vite at barnet mitt reagerer på nye måter i vante situasjoner. Dermed er det også forventet at jeg skal sitte på fasiten på hvordan jeg skal handle som en trygg voksen i disse situasjonene. Barnet mitt er blitt fremmed for meg. Hvordan skal jeg klare å være fullverdig mamma til et barn som jeg ikke lengre kjenner? Ville du ha klart det?

Og sist, men ikke minst, kommer kravet om å ha evne til å kunne samarbeide. Samarbeide med alle de som nå ivaretar barnet mitt i stedet for meg. Samarbeid i seg selv er vanskelig. Som mamma på avstand blir det ennå vanskeligere, når man har en dyp krise og sorg som er ubearbeidet, og ikke blir møtt med respekt. Desto vanskeligere blir det når jeg som mamma ønsker et samarbeid, men ikke blir ansett som en samarbeidspartner. Jeg blir ikke tatt med i arbeidet med omsorgsplaner, eller i evalueringer. Jeg blir oversett. Fordi jeg er en mamma i barnevernet.

Er det rart at jeg da har lyst til å gi opp og heller tenke at barnet mitt har det mye bedre uten meg?

Det er mange mammaer og pappaer i samme situasjon som meg. Foreldre som gjerne vil og har forutsetninger til å være der for barnet sitt, selv om de har mistet omsorgen. Rart nok, så finner jeg styrke i å vite at jeg ikke er alene. Det hjelper meg å holde hodet mitt over vann, når jeg kjemper for min kjærlighet og mitt engasjement for mitt barn, som mamma på avstand.

Jeg er en fullt oppegående mamma. Jeg har høyere utdanning, en god og omsorgsfull personlighet og en vilje til å stå på i situasjoner der andre ville ha kastet inn håndkleet. Og ikke minst; jeg elsker barnet mitt. Men kravene til meg som mamma på avstand, er blitt urimelig høye. Jeg vet ikke lengre hvordan jeg skal mestre dem.

«Du vil jo alltid være mamma for barnet ditt, likevel». Men hvordan er man mamma, uten å få særlige muligheter til å vise kjærlighet, omsorg og engasjement for mitt barn? Uten å få være en reell samarbeidspartner, eller bli tilbudt hjelp til å mestre min nye rolle? Jeg leter fortsatt etter svar. For jeg er glad i barnet mitt, og vil dets aller beste, jeg også.»

*Kilde: Kronikk i Dagbladet 8. april 2015.
Ord fra en mamma - på sår avstand.
Anonym barnevernsmamma.*

NÅR BARNET DITT BOR I FOSTERHJEM ELLER PÅ BARNEVERNENS- INSTITUSJON

- 9] Barnets planer (tiltaksplan, omsorgsplan, plan 18-23 år)
- 10] Omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, økonomiske konsekvenser
- 11] Samvær og kontakt
- 12] Plasseringssteder; barnevernsinstitusjon og fosterhjem
- 13] Oppfølging av foreldre
- 14] Familievernets tilbud til foreldre
- 15] Samarbeid med barnevernet
- 16] Barn i fosterhjem - samarbeid med fosterforeldre
- 17] Tilbakeføring av barn under omsorg
- 18] Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon av fosterbarn

KAPITTEL 9

Barnets planer

Lovpålagte planer etter barnevernloven

Både når barneverntjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak og når fylkesnemnda fatter vedtak om omsorgsovertakelse, skal barneverntjenesten utarbeide en plan for barnet. Planen skal si noe om målsetting med tiltaket og gjennomføringen.

I dette kapitlet kan du lese mer om de ulike planer barneverntjenesten skal utarbeide for barn i barnevernet, både de som får hjelpetiltak og de som bor i omsorgstiltak.

- Tiltaksplan; bvl. § 4-5 og § 4-28
- Omsorgsplan; bvl. § 4-15, 3. ledd
- Plan for framtidige tiltak, 18 - 23 år; bvl. § 4-15, 4. ledd
- Individuell plan; bvl. § 3-2a

Planene skal bidra til informasjon og samarbeid med foreldrene og eldre barn, samt for fosterforeldre og ansatte på barnevernsinstitusjon. Med skriftlige planer er det lettere å få innsyn i barneverntjenestens arbeid og bli involvert. Noe som ivaretar barn og foreldres rettsikkerhet. Planene kan være et godt utgangspunkt for samtalene barneverntjenesten har med foreldre og på samarbeids- og ansvarsgruppemøter.

Både eldre barn, foreldre med foreldreansvar, fosterforeldre og ansatte på barnevernsinstitusjon skal ha kopi av den til enhver tid gjeldende plan.

Tiltaks- og omsorgsplan er et selvstendig dokument, men er ikke å anse som enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Noe som betyr at den ikke kan påklages eller overprøves. Som en del av fylkesmannens tilsynsansvar skal fylkesmannen kontrollere at barneverntjenesten har utarbeidet planer for hvert barn, jf. bvl § 2-3 fjerde ledd. Hvis et barn ikke har en tiltaks- eller omsorgsplan eller hvis planen ikke blir fulgt opp eller evaluert, kan foreldre sende en klage først til barnevernleder så til Fylkesmannen.

i Mer informasjon finner du:

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD); har utarbeidet en egen veileder for barneverntjenestene; »Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten - en veileder«, BLD, 2006c. Denne finnes på BLDs nettside:

<https://www.regjeringen.no/bld> - søk på veileder tiltaks- og omsorgsplan.

Tiltaksplan

Tiltaksplan skal utarbeides både når det vedtas hjelpetiltak for et barn etter bvl. § 4-4 og når ungdom plasseres på institusjon på grunn av store atferdsvansker etter bvl. § 4-28.

Formålet med tiltaksplanen er å sikre at barneverntjenesten systematisk følger opp de hjelpetiltak som de eller fylkesnemnda har vedtatt. Barneverntjenesten skal holde seg orientert om hvordan det går både med barnet og deres foreldre, og det bør også fremgå av planen. Hvert barn skal ha en tiltaksplan. Tiltaksplanen skal gi en oversikt over alle de tiltak som skal iverksettes overfor et barn og familien, samt varighet. Planen skal foreligge når vedtak om hjelpetiltak fattes.

Tiltaksplanen skal synliggjøre hva som er barnets særlige behov, og hvordan disse behovene skal imøtekommes. I arbeidet med å finne frem til hvilken type hjelp barn og familie har behov for, skal eldre barn og foreldre medvirke. De skal være aktive deltakere i alle faser av arbeidet med tiltaksplanen og få komme fram med sine egne formuleringer i mål og prioriteringer. Det er viktig at tiltakene er realistiske og gjennomførbare, og at det i planen kommer frem ansvarsfordelingen. Barnevernet har en kontrollrolle, dette bør også komme fram i planen.

Innhold i tiltaksplan ved hjelpetiltak i hjemmet

I departementets veileder er det foreslått følgende innhold for tiltaksplanen (BLD, 2006c):

- **Situasjonsbeskrivelse** - Hva er barnets situasjon og behov i dag?
- **Målbeskrivelse** - Hva er barnets situasjon når ønsket endring er oppnådd?
- **Tiltaksbeskrivelse** - Hva skal til for å nå målene?
- **Tidsperspektiv** - Hvor lenge skal tiltakene vare?
- **Evaluering** - Hvordan skal vi finne ut om tiltakene fører mot målet?
Både eldre barn og foreldre bør være med å evaluere tiltaksplanen. Hvor ofte det skal være evaluering avhenger av hvor alvorlig barneverntjenesten vurderer at barnets situasjon er og hvor omfattende tiltakene er. I lovteksten står det; *evalueres regelmessig*. Alle tiltak skal evalueres, også tiltakene for unge mellom 18- 23 år. Evalueringen kan føre til at nye tiltak blir iverksatt.

§ 4-5. Oppfølging av hjelpetiltak

Når hjelpetiltak vedtas, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig.

Tiltaksplan for barn som bor i fosterhjem eller på barnevernsinstitusjon som hjelpetiltak (bvl. § 4-4)

I departementets veileder er det foreslått følgende innhold for tiltaksplanen for plasseringer etter bvl. § 4 4 (BLD, 2006c):

- **Situasjonsbeskrivelse**

Beskrivelse av hvorfor det var nødvendig at barnet flyttet ut av hjemmet. Redegjørelse for hvilke spesielle behov barnet har og hva det trenger og hvordan dette skal følges opp.

- **Mål for plassering utenfor hjemmet**

Mål for barnet når det er i fosterhjemmet/beredskapshjemmet/ barnevernsinstitusjonen. Mål for som må til for at barnet skal kunne flytte hjem (evt. krav til foreldre om behandling og veiledning).

- **Varighet**

I forarbeidet til loven ble det sett på som en forutsetning for plasseringer etter bvl. § 4 4 at plasseringen skulle være kortvarig. Planen bør angi antatt varighet.

- **Hvor skal barnet flyttes til**

Valg av sted barnet skal flytte til, både midlertidig og endelig.

- **Samarbeid og kontakt mellom foreldre/familie, fosterfamilie/ barnevernsinstitusjon og barn.**

Her bør det være en generell beskrivelse av foreldrenes rolle. Ansvarsfordelingen mellom foreldrene og fosterforeldrene må nedsettes i en egen avtale. I planen bør det også stå om hva slags kontakt og samvær det skal være mellom barnet og foreldrene, mellom søsken som ikke bor sammen, og med barnet og dets øvrige familie og andre som er betydningsfulle for barnet.

- **Evaluering av plasseringen**

Barneverntjenesten er forpliktet til å evaluere planen jevnlig. Her skal det stilles spørsmål om barnet får den hjelp som var forutsatt, er situasjonen endret så barnet kan flytte hjem. Skal det settes inn andre tiltak som kan bedre foreldrenes omsorgsevne? Hvis plasseringen blir langvarig må det også belyses om en omsorgsovertakelse vil være bedre for barnet.

- **Oppfølging av barnets særlige behov**

Barn som flytter har behov for konkrete tiltak og oppfølging både i beredskapshjemmet, fosterhjemmet eller på barnevernsinstitusjonen og andre tiltak. Dette må komme frem her. Hvis barnet har en individuell plan (IP) og/eller en individuell opplæringsplan (IOP), bør det henvises til disse planene.

Ved flytting til barnevernsinstitusjon etter bvl. §§ 4-24 og 4-26

Barn kan også flyttes ut av hjemmet hvis det har alvorlige atferdsvansker. Barnevernlovens bestemmelser i §§ 4-24 til 4-28 handler om disse flyttingene.

Når fylkesnemnda skal fatte vedtak om at et barn skal flyttes til institusjon etter §§ 4-24 og 4-26 skal barneverntjenesten sørge for at det i forkant er utarbeidet et utkast til tiltaksplan. Når vedtaket i fylkesnemnda er fattet skal det utarbeides en endelig plan. Her er det ikke nødvendigvis barneverntjenesten som skal utarbeide planen, det kan være barnevernsinstitusjonen barnet skal flytte til. Hvis Bufetat skal bistå med flyttingen, noe de som regel gjør, har de plikt til å bistå barneverntjenesten ved utarbeidelse av tiltaksplan. I dette arbeidet skal også barnet og foreldrene sikres medvirkning.

i Mer informasjon finner du:

Barnevernloven og forskrifter finnes på: www.lovdatab.no

»Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten - en veileder» fra 2006 finnes på: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets nettside: www.regjeringen.no/bld

Norsk Fosterhjem har i 2013 utgitt et temahefte om de ulike planer for fosterbarnet www.fosterhjemsforening.no

§ 4-28. Tiltaksplan

Når et barn blir plassert i institusjon uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret, jf. § 4-24, skal barneverntjenesten sørge for at det utarbeides en tiltaksplan for barnet. Utkast til tiltaksplan skal foreligge når fylkesnemnda behandler saken. Endelig tiltaksplan skal utarbeides snarest mulig etter at fylkesnemndas vedtak foreligger. Tiltaksplanen må ikke være i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetningene for vedtaket. Også når barneverntjenesten medvirker til en plassering i institusjon på grunnlag av samtykke, jf. § 4-26, skal den sørge for at det utarbeides tiltaksplan for barnet dersom barnet og de som har foreldreansvaret samtykker. Har barnet fylt 15 år, er barnets samtykke tilstrekkelig. Tiltaksplanen skal om mulig foreligge før plasseringen iverksettes.

Tiltaksplanen skal endres dersom barnets behov tilsier det. Utarbeidelse og endringer av tiltaksplanen skal så langt som mulig skje i samarbeid med barnet. Når plasseringen skjer i medhold av § 4-24 må det ikke gjøres endringer i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetningene for vedtaket. Når plasseringen skjer i medhold av § 4-26, må samtykke som nevnt i første ledd femte og sjettede punktum innhentes også når tiltaksplanen skal endres.

Når plasseringen skjer med bistand fra Barne-, ungdoms- og familieetaten, jf. § 2-3, skal Barne-, ungdoms- og familieetaten etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen bistå barneverntjenesten med utarbeidelse av tiltaksplanen.

Departementet kan gi retningslinjer om tiltaksplanens innhold.

Omsorgsplan

Når et barn skal flyttes ut av hjemmet etter bvl. § 4-12 (omsorgsovertakelse), skal det utarbeides to typer omsorgsplaner:

- Foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon
- Endelig plan for barnets framtidige omsorgssituasjon (denne skal lages senest to år etter omsorgsovertakelsen)

Omsorgsplanens mål er først og fremst å avklare barneverntjenestens mål med plasseringen ut fra fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse. Det er en plan for barnets fremtid når det gjelder hvor barnet skal vokse opp, og hvilken relasjon og kontakt barnet skal ha med sin familie. I tillegg skal den tydeliggjøre hva som er barnets særlige behov, og hvordan disse behovene skal imøtekommes ved tiltak fra barnevernet.

Ved en omsorgsovertakelse blir foreldre fratatt omsorgen. Det er barneverntjenesten som har omsorgen for barnet, og de delegerer den daglige omsorgen til fosterforeldre eller til en barnevernsinstitusjon (bvl. § 4-18). Dette innebærer at foreldre har mindre innflytelse på omsorgsplanens innhold enn på utforming av tiltaksplanen. Men også her skal foreldre, barn og fosterforeldre/barnevernsinstitusjonen kunne gi innspill og delta i drøftinger.

Det skal utarbeides en foreløpig og en endelig plan innen to år etter omsorgsovertakelsen. Grunnen til dette er at en etter to år vet noe mer om hvor lenge barnet skal bo i fosterhjem eller på institusjon.

Som nevnt er ikke omsorgsplanen et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Det er kun det som står i fylkesnemndas vedtak, som er juridisk bindende. Det betyr at selv om det står i barnets endelige omsorgsplan at barnet skal vokse opp i fosterhjemmet, har foreldre rett til å be om å få barnet tilbakeført (jf. § 4-21).

Foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon

I departementets veileder er det foreslått følgende innhold for foreløpig omsorgsplan (BLD, 2006c):

- **Situasjonsbeskrivelse**

Her skal det være en kort beskrivelse av begrunnelsen og målsettingen for plassering, jf. vedtaket i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

- **Varighet/forutsetninger for tilbakeføring**

Om hvorvidt barnet skal vokse opp i fosterhjemmet eller tilbakeføres til foreldrene. Og i sistnevnte fall: Hvilke forutsetninger skal være til stede for at barnet kan flytte hjem?

§ 4-15. Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle - tredje ledd

Allerede ved omsorgsovertakelsen skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets omsorgssituasjon. Senest to år etter fylkesnemndas vedtak skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets framtidige omsorgssituasjon som ikke skal endres uten at forutsetningene for den er falt bort.

§ 4-18. Ansvar for omsorgen i foreldrenes sted

Når et vedtak etter § 4-12, jf. § 4-8 annet og tredje ledd, blir satt i verk, går omsorgen over på barneverntjenesten. På vegne av barneverntjenesten skal fosterforeldre eller den institusjon der barnet bor, utøve den daglige omsorg. Barneverntjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller den institusjon der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorg.

Fylkesnemnda kan bestemme at foreldrene skal ha bestemmelsesrett i spørsmål som ikke gjelder den daglige omsorg.

• Plasseringssted

Krav til plasseringssted ut fra barnets behov og situasjon.

• Intensjon for kontakt og samvær med foreldre/familie

Samværsavtalen og eventuell kontakt med øvrig familie. Her er det spesielt viktig og ha med søskenkontakt hvis søsken bor på forskjellige steder (jf. bvl. § 4-16).

• Barnets særlige behov over tid

Mange barn som må flytte hjemmefra har utviklet en sårbarhet og behov som krever spesiell oppfølging. Dette skal komme fram i omsorgsplanen, samt de tiltak og den hjelp barnet skal ha. Hvis barnet har en individuell plan og/eller en individuell opplæringsplan bør det henvises til disse planene her.

• Evaluering

Det foreligger ingen mal for når og hvor ofte denne foreløpige planen skal evalueres, annet enn at den skal erstattes av en endelig plan senest to år etter fylkesnemndas vedtak om plassering. Sentralt her er om det har skjedd endringer ved eller rundt barnet som gjør det nødvendig å endre målsetting for plasseringen og framtidsplaner. Hvis det er behov for endringer utover fylkesnemndas vedtak, må barneverntjenesten fremme ny sak for fylkesnemnda.

Endelig omsorgsplan – plan for barnets framtidige omsorgssituasjon

Den endelige planen skal erstatte den foreløpige planen og skal vedtas senest to år etter fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse.

I departementets veileder er det foreslått samme innhold for foreløpig omsorgsplan, men med unntak av evaluering. Dette skal være en endelig omsorgsplan og skal da ikke evalueres (BLD, 2006c).

Planen skal ikke endres uten at forutsetningene for den er falt bort.

Disse forutsetninger kan være:

- Nytt vedtak i fylkesnemnda eller rettsapparat (tilbakeføring, samvær)
- Endringer i fosterfamilien / fosterfamilien kan ikke lenger ta hånd om barnet (skilsmisse, sykdom, oppsigelse av fosterhjemsavtalen), og barnet må flytte
- Planlagt tilbakeføring er ikke lenger mulig
- Foreldrene dør
- Barnet adopteres av fosterfamilien

Mer informasjon finner du:

Barnevernloven og forskrifter finnes på: www.lovdatab.no

Veileder: Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten fra 2006 finnes på Barne- og likestillingsdepartementets hjemmeside: www.regjeringen.no/bld

Norsk Fosterhjem har i 2013 utgitt et temahefte om de ulike planer for fosterbarnet se:

www.fosterhjemsforening.no

Plan for framtidige tiltak, 18–23 år

Bestemmelsen i barnevernloven § 4-15, fjerde ledd om plan gjelder for barn som har vært under barnevernets omsorg. Barn som har hatt tiltak fra barnevernet før de fyller 18 år, kan fortsatt motta tiltak fram til de fyller 23 år (se kapittel 5 Barns rettigheter i barnevernet). Dette forutsetter at den unge selv er enig i det. Når barn fyller 18 år, oppheves omsorgsovertakelsen og den unge er myndig. Det betyr at foreldrene ikke lenger er part i barnevernssaken, og det er den unge som bestemmer om det skal være noe samarbeid med foreldrene. Foreldrene kan medvirke til at det blir utarbeidet en plan for fremtid tiltak til den unge fyller 18 år.

Tiltak som gjelder for unge etter 18 år hjemles i bvl. § 4-4, jf. § 1 3, og av det følges at det skal utarbeides en tiltaksplan som skal evalueres regelmessig, jf. bvl. § 4-5.

Individuell plan (IP)

Barneverntjenesten har plikt til å utarbeide en individuell plan for barn med behov for langvarige tiltak fra barneverntjenestene og flere andre hjelpeinstanser når det er nødvendig for å gi barnet et helhetlig tilbud (bvl. § 3-2a). Tilsvarende bestemmelser om individuell plan finnes i helselovgivningen og sosialtjenesteloven. De ulike tjenester skal samarbeide om utarbeidelse av én individuell plan for det enkelte barn.

Barneverntjenesten har plikt til å inngå et formalisert samarbeid med andre tjenester, og en forutsetning for planen er at den omfatter tjenester etter annet lovverk. Selv om et barn har en lovfestet rett til individuell plan etter flere lovverk, betyr det ikke at alle de ulike tjenester skal utarbeide hver sin individuelle plan for barnet.

De ulike tjenester må bli enige om hvem som skal ha ansvaret for å utarbeide og koordinere arbeidet med planen. Det er ikke nødvendigvis barneverntjenesten som skal ha hovedansvaret. Planen skal utarbeides i samarbeid med barnet og foreldrene, de som har den daglige omsorgen for barnet og med andre samarbeidspartnere.

Utarbeidelse av individuell plan for barn forutsetter at foreldre samtykker. For barn som er under barnevernets omsorg, er det barneverntjenesten som skal samtykke i foreldrenes sted. Når barn er 15 år eller er part i barnevernssaken av en annen grunn (bvl. § 6-3), er det barnet som skal samtykke.

§ 4-15. Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle - 4. ledd

I god tid før barnet fyller 18 år, skal barneverntjenesten i samarbeid med barnet vurdere om plasseringen skal opprettholdes eller om barnet skal motta andre hjelpetiltak etter fylte 18 år. Dersom barnet samtykker skal barneverntjenesten utarbeide en plan for framtidige tiltak. Planen kan endres.

§ 3-2 a. Plikt til å utarbeide individuell plan

Barneverntjenesten skal utarbeide en individuell plan for barn med behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester dersom det anses nødvendig for å skape et helhetlig tilbud for barnet, og det foreligger samtykke. Barneverntjenesten skal samarbeide om planen med andre instanser barnet mottar tiltak fra.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om hvilke grupper av barn plikten omfatter, og om planens innhold.

Informasjon om individuell plan:

Helsedirektoratet:

<https://helsenorge.no/rettigheter/individuell-plan>

<https://helsedirektoratet.no/individuell-plan-rehabilitering-og-habilitering/individuell-plan>

NAV:

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/For+kommunen/Relatert+informasjon/Individuell+plan.355892.cms>

Råd fra foreldre til foreldre

- Alle barn i barnevernet skal ha en tiltaks- eller omsorgsplan til enhver tid. Vær tydelig på at du ønsker å delta i arbeidet med å utvikle disse planene om barnet ditt, sammen barneverntjenesten og evt. fosterforeldre/barnevernsinstitusjonen.
 - Når planen er ferdig utarbeidet, be om å få den tilsendt sammen med en innkalling til et møte for å gå gjennom planen sammen. Det vil gi deg tid til å lese gjennom planen og forberede deg til gjennomgangen. Da kan du spørre om noe er uklart og dere kan forstå planen sammen. (Evt. med advokaten din til stede).
 - Barnets planer er viktige dokumenter, sørg derfor for å ha kjennskap til disse. Dersom du ikke har fått ditt barns plan, kan du henvende deg skriftlig på mail eller brev og be om å få tilsendt ditt barns plan.
 - Når det gjelder tiltaksplan som du må undertegne, be om å få ta med planen hjem for å bruke tid til å se på den og skjønne hva den innebærer før du undertegner.
- Hvis det ikke er satt opp tid til evaluering av planen (ikke de endelige omsorgsplaner) - etterspør det hos barnevernet.
 - Hvis barnet ditt ikke har en Individuell plan (IP) - etterspør det hos barnevernet. Hvis du ikke hører noe fra dem, send en skriftlig henvendelse til barneverntjenesten og spør om begrunnelse for at det ikke foreligger.
 - Hvis ikke du får kopi av barnets plan, etterspør hos barneverntjenesten skriftlig. Hvis det ikke fører til noe, så send en klage til Fylkesmannen.

KAPITTEL 10

Omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, økonomiske konsekvenser

Dette kapitlet handler om:

- Omsorgsovertakelsen etter barnevernloven § 4-12
- Om prosessen frem til vedtak i fylkesnemnda
- Forhandlingsmøte i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker
- Økonomiske konsekvenser ved en omsorgsovertakelse

Omsorgsovertakelse

Omsorgsovertakelse innebærer at barneverntjenesten overtar omsorgen for barnet og at barnet må flytte fra foreldrene mot foreldrenes vilje. Den daglige omsorgen for barnet overtas enten av fosterforeldre eller ansatte på barnevernsinstitusjon. Foreldrene beholder foreldreansvaret.

Barneverntjenesten kan ikke selv beslutte en sak om omsorgsovertakelse. Det er fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som kan fatte vedtak om dette. Barneverntjenesten fremmer en sak for fylkesnemnda når de mener at barnet ikke får god nok omsorg hjemme hos foreldrene, og det ikke er nok med hjelpetiltak i hjemmet for å ivareta barnet på en god måte. Barneverntjenesten må dokumentere at hjelpetiltak er prøvd, eller begrunne hvorfor de mener det ikke vil bedre omsorgssituasjonen for barnet.

Før barneverntjenesten fremmer en sak om omsorgsovertakelse for fylkesnemnda, skal de ha gjort grundige undersøkelser av barnets omsorgssituasjon. Undersøkelsene kan inkludere en utredning fra en sakkyndig psykolog (bvl. § 4-3 fjerde ledd). Også foreldre kan engasjere egne sakkyndige til å utrede barnets omsorgssituasjon. Kostnader til dette bør avklares på forhånd. En rapport for fra en ekstern sakkyndig skal alltid legges frem for godkjenning av Barnesakkyndig kommisjon (BSK) (se håndbokens kapittel 1) for den kan legges til grunn for vedtak etter barnevernloven.

Vilkårene for at det skal vedtas en omsorgsovertakelse står i § 4-12 a, b, c, d. Vilkårene i a, b, c er ut fra dagens situasjon. Vilkåret i d er en fremtidsvurdering, om det foreligger en skaderisiko for barnet på sikt.

§ 4-12. Vedtak om å overta omsorgen for et barn

Vedtak om å overta omsorgen for et barn kan treffes

- a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet

Et vedtak etter første ledd kan bare treffes når det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Et slikt vedtak kan derfor ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak etter § 4-4 eller ved tiltak etter § 4-10 eller § 4-11.

Et vedtak etter første ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7.

Mer informasjon finner du:

Bufdir: www.bufdir.no
– søk på barnevernet

BLDs nettside:
www.regjeringen.no/bld
– se tema Barnevern

Forberedelse til fylkesnemnda – forhandlingsmøte

Når barnevernet har besluttet å fremme forslag om omsorgsovertakelse for fylkesnemnda, skal foreldre bli informert og de har da rett til gratis advokathjelp. Se kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet.

Barnevernet skal utarbeide et saksfremlegg. Det er en rapport hvor de skal skrive om hvorfor de mener det er grunn til at foreldrene skal fratras omsorgen, og om hvilke hjelpetiltak som har vært prøvd. Videre skal det stå en plan for flyttingen av barnet, om barnet skal plasseres i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon og forslag til samvær for barn og foreldre. Dette saksfremlegget sendes sammen med sakens dokumenter og journal til barnevernets advokat. Advokaten skriver et prosesskriv, og finner ut hvilke dokumenter som skal sendes til fylkesnemnda. Dette sendes til foreldrenes advokat, og eventuelt barnets advokat hvis det er part (se kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet).

Foreldre skal så sammen med advokaten forberede seg ved å gå gjennom dokumenter og finne ut hvilke vitner de ønsker å ha med under forhandlingsmøtet.

Det er Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, som innkaller partene til et forhandlingsmøte som kan vare fra en til flere dager. Møtet kan holdes selv om ikke den private part (foreldre) møter opp (bvl. § 7-7).

For hvert forhandlingsmøte settes det en nemnd med en leder som er jurist, en legmann og en fagkyndig. Fylkesnemndsleder kan bestemme at nemnda skal bestå av to legmenn og to fagkyndige, hvis han/hun tenker at det er mange kompliserte forhold i saken (bvl. § 7-5). De fagkyndige kan være psykolog, barnevernpedagog eller sosionom, og legfolk skal være ”vanlige” folk. Hver fylkesnemnd har et utvalg av fagkyndige og alminnelige medlemmer (legmenn) (bvl. § 7-2). Nemnda får i forkant vite navn på foreldre og barn, sånn at det vises om det foreligger noe slektskap eller nært kjennskap mellom nemnda og barnet og dets familie. Dette kalles habilitet (bvl. § 7-6).

Til forhandlingsmøte møter også saksbehandler fra barneverntjenesten med en advokat og foreldre med advokat. Barn som har fylt 15 år har også partsrettigheter, og kan møte med egen advokat. Det er et lukket møte, så ingen flere kan delta på møtet. Fylkesnemndsleder styrer møtet og er ansvarlig for at det gjennomføres etter de rammer som er satt (bvl. § 7-15). Etter at fylkesnemndsleder har startet opp møtet, er det barnevernets advokat som legger frem barneverntjenestens faktabeskrivelser og begrunnelser for omsorgsovertakelsen og en eventuelle forslag til minimumssamvær (bvl. § 7-10). Deretter er det advokaten til foreldre og eventuelt barnet. Så vil det føres vitner som kan belyse saken. Både foreldre, saksbehandler og barnets talsperson er vitner. Fylkesnemnda stiller gjerne

spørsmål til vitnene. Til slutt er det advokatene som har sine avsluttende og oppsummerende innlegg.

Fylkesnemnda har etter det et beslutningsmøte hvor det fattes vedtak med begrunnelse. Dette skal skje så snart som mulig, senest to uker etter forhandlingsmøtet (bvl. § 7-19). Vedtaket sendes advokatene som skal forkynne det videre for foreldre og barneverntjenesten.

Vedtaket kan innen to måneder klages inn for tingretten.

Dekning av tapt arbeidsfortjeneste for å delta i forhandlingsmøte
Foreldre har rett til dekning av tapt arbeidsfortjeneste når de kan dokumentere fravær og lønnsstap. Dette er hjemlet gjennom Lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. fra 1916 (Justis- og beredskapsdepartementet);

§ 5 Når økonomisk tap er legitimert kan retten tilkjenne vitnet dekning for utlegg og tapt arbeidsfortjeneste i den utstrekning det finnes rimelig.

**Kapittel 7 Saksbehandlingsregler for fylkesnemnda; §§ 7-1 til 7-25,
– se lovdata.no**

i Mer informasjon finner du:

Nettsiden til fylkesnemndene inneholder informasjon beregnet for barn og foreldre; om hva fylkesnemnda gjør, saksgangen, rett til advokat, forhandlingsmøte, klagemuligheter, barns medvirkning med mer:

<http://www.fylkesnemndene.no>

Økonomiske konsekvenser ved en omsorgsovertakelse

Foreldre kan bli pålagt å betale bidrag

Når et barn plasseres hjemmet *kan* kommunen kreve at foreldrene skal betale bidrag. Dette skal gjøres en vurdering av om foreldrene har økonomisk mulighet til å betale bidrag for barnet sitt. Det skal også tas hensyn til om foreldrene vil få noen utgifter i forbindelse med samvær med barnet.

Kommunes rett til egenbetaling fra barnet

Kommunen kan kreve at et barn helt eller delvis skal dekke kostnader ved plasseringen, hvis det anses som rimelig. Hvis barnet har en formue eller oppsparte midler ved plassering kan ikke kommunen kreve at barnet skal bruke dette til egenbetalingen. Det er sjeldent det kreves egenbetaling fra barnet.

Endringer av økonomiske ytelser ved fratakelse av omsorgen

Barnetrygden følger barnet og vil etter en omsorgsovertakelse overføres til barnets nye omsorgspersoner; fosterforeldrene eller barnevernsinstitusjonen. Det samme gjelder hvis barnet mottar en barnepensjon. Det er barneverntjenesten som melder fra til NAV om dette. Da skal de også informere foreldrene om dette og om når dette iverksettes. Enslige forsørgere som mottar overgangsstønad mister også denne stønad.

Foreldre som har mottatt disse ytelsene, bør ta kontakt med NAV så snart som mulig etter at det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse. Både for å sjekke at barnetrygd, barnepensjon og overgangsstønad er stoppet, så en ikke får krav om en etterbetaling. Og for informasjon om annen økonomisk hjelp hvis en trenger det. NAV kan gi økonomisk veiledning, blant annet å sette opp nytt budsjett og få endret skattekort. Et viktig verktøy er å sette opp et budsjett. Dette kan man søke om å få hjelp til også i banken. Det ligger også gode budsjettmaler på nettet hvis man klarer å sette opp et budsjett på egen hånd.

Ved tap av disse ytelsene kan en få endret skattekortet. Da kan man få økte utbetalinger på resterende inntekt. Det kan man enkelt gjøre selv på www.skatteetaten.no.

§ 9-2. Foreldres underholdsplikt

Når et barn er plassert utenfor hjemmet som følge av et vedtak etter loven, kan kommunen kreve at foreldrene skal betale oppfostringsbidrag fra måneden etter at plasseringen ble iverksatt og til den måneden plasseringen opphører. Oppfostringsbidrag kan bare kreves dersom dette anses rimelig ut fra foreldrenes økonomiske situasjon.

Krav om bidrag eller endring av fastsatt bidrag etter første ledd, sendes til bidragsfogden. Bidragsfogd etter denne bestemmelsen er det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer, og dette organ avgjør kravet og fastsetter beløpet. Den bidragspliktige kan sette fram krav overfor bidragsfogden om å få endret bidraget eller ettergitt bidragsgjeld. Bidraget kan fastsettes eller endres til virkning fra inntil tre måneder før kravet ble mottatt. Bidrag som er fastsatt etter barneloven faller bort fra det tidspunkt bidrag kan fastsettes etter denne bestemmelsen. Barneverntjenesten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi bidragsfogden de opplysninger som er nødvendige i den enkelte sak.

Bidragsfogdens vedtak kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Bidrag etter denne bestemmelsen innkreves av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral etter bidragsinnkrevingsloven.

Bidraget skal innbetales til kommunen. Departementet kan gi forskrifter om bidrag etter denne bestemmelsen.

§ 9-3. Kommunens rett til å kreve egenbetaling fra barnet

Se www.lovdatab.no

Råd fra foreldre til foreldre

- Etter at vedtaket fra fylkesnemnda er klart kan det være lurt å be advokaten gå gjennom dette med deg, både for å forsikre deg om at du forstår hva det innebærer for deg og din familie, men også for å snakke om veien videre. Skal dere anke avgjørelsen, eller skal dere ta kontakt med barneverntjenesten for å opprette dialog om videre samarbeid. Be gjerne advokaten bli med på første møte med barneverntjenesten etter vedtaket, for å be om en plan for videre oppfølging av deg og familien din.
- Hvis ikke advokaten din kan være på møter med barneverntjenesten etter omsorgsovertakelsen, kan du ha med deg en du kjenner og som kan støtte deg (Om støtteperson, se kapittel 13)
- Sinne, redsel, engstelse og frykt er vanlige følelser og reaksjoner på det å bli fratatt omsorgen for sine barn. Da kan være lurt å søke hjelp, støtte og bistand fra organisasjoner, nettverk eller hjelpeapparat slik at du ikke må gå gjennom denne utfordrende prosessen alene. Det finnes mange andre foreldre som opplever eller har opplevd å bli fratatt omsorgen, mange av dem sitter inne med mye kunnskap og

erfaringer fra sin egen prosess som kan være både nødvendig og verdifull. Smerten kan bli mindre om den deles med andre som har kjent eller kjenner din smerte på kroppen og/eller livet.

- Du kan be om hjelp fra familievernkontoret, de har tilbud til foreldre som blir/har blitt fratatt omsorgen (se kapittel 14)
- Du kan søke rådgivning og støtte hos OBF, enten ved telefon til rådgiver som har barnevernfaglig kompetanse eller ved en telefon til foreldre som selv har opplevd å bli fratatt omsorgen for barna sine
- Det finnes andre organisasjoner som en kan få støtte av likemannsarbeid, som for eksempel Mental Helse og Mira-senteret, organisasjoner tilknyttet din kultur, religion, bakgrunn – spør andre foreldre
- Når man står i sterk uenighet med barneverntjenesten og muligens også andre hjelpeinstanser, kan det være lett å «miste hodet eller fokuset» i kortere eller lengre perioder. Da kan det være lurt å ta et skritt tilbake å tenke deg nøye gjennom hvilke kamper du skal velge å kjempe. Det å henge seg

opp i hver minste «feil» andre gjør er lett når en selv opplever at egne «feil» eller mangler blir malt med STORE bokstaver. Uansett hvor utfordrende det kan føles, forsøk å velg de kampene som omfatter barna dine. Om din kontaktperson ikke ringer som avtalt, eller du ikke fikk tilsendt en rapport når du skulle er ikke så viktige kanskje som samværet. At det foreligger samværsplan for inneværende eller kommende periode, eller om samværene fungerer som dem skal. Disse kampene er det viktigere å kjempe for, enn det som «kun» rammer deg som forelder. Da barneverntjenesten også har hovedfokus på barnet ditt, vil det være lettere å finne felles mål.

KAPITTEL 11

Samvær og kontakt

I dette kapitlet skal vi se på:

- De ulike lovhemler i barnevernloven som handler om samvær
- Samvær etter omsorgsovertakelse
- Tilsyn under samvær
- Kontakt på telefon og sosiale medier
- Samværsavtale
- Om evaluering og endringer av samvær - ny sak i fylkesnemnda

Når et barn må flytte fra foreldrene sine er utgangspunktet at barn og foreldre har rett til samvær med hverandre når ikke annet er bestemt. Retten til samvær er forankret både i Barnekonvensjonen og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK, artikkel 6 og 8), som begge er en del av norsk rett. Du kan lese mer om Barnekonvensjonen i kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet.

Samvær regulert av barnevernloven

Samvær ved akutt plasseringer (bvl § 4-6 annet ledd)

Når det er en akuttsituasjon hvor en vurderer at barnet må beskyttes og ikke kan være hjemme, blir det fattet et akuttvedtak om å flytte barnet (bvl. § 4-6). Det er barnevernleder eller en politijurist som kan fatte denne type vedtak. Noen kommuner benytter politijurist fremfor barnevernleder, når kommunens barnevernsvakt vurderer at barnet må flyttes raskt

Akuttvedtaket er et tvangsvedtak som begrenser foreldrenes rett, så foreldrene kan nektes kontakt med barnet og til å vite hvor barnet flyttes.

Barnevernleder kan fatte et midlertidig vedtak om samvær jf. bvl. § 4-19, at det ikke skal være samvær, og at foreldrene ikke skal få vite adressen til der barnet flyttes (bvl. § 4-6 fjerde ledd).

Samvær etter vedtak om forbud om flytting av barn (bvl. § 4-8)

Foreldre kan selv plassere barnet sitt hos andre eller være enig med barneverntjenesten om at barnet skal plasseres. Da beholder foreldrene omsorgen, og de kan når som helst be om at barnet flytter hjem igjen. Hvis barneverntjenesten er uenig i dette, kan de fatte et vedtak om forbud av flytting av barnet (bvl. § 4-8). I denne perioden kan foreldre ikke nektes samvær med barnet.

§ 4-6. Midlertidige vedtak i akuttsituasjoner - tredje ledd:

Barnevernadministrasjonens leder kan i et slikt tilfelle også treffe midlertidig vedtak etter § 4-19.

Lovhjemmelen til bvl. § 4-19 står lenger ut i kapitlet. Mer om akuttplassering og for å se hele lovhemmelen for 4-6, se kapittel 3 Prosessen i en barnevernssak.

§ 4-8. Forbud mot flytting av barn, eller vedtak om omsorgsovertakelse, når barnet bor utenfor hjemmet - se side 21

§ 4-9. Foreløpige vedtak etter § 4-8

Foreløpig vedtak etter § 4-8 første ledd og annet ledd annet punktum kan treffes av barnevernadministrasjonens leder, dersom de interesser bestemmelsen skal ivareta, kan bli vesentlig skadelidende om vedtaket ikke treffes og gjennomføres straks.

Barnevernadministrasjonens leder kan, når det er truffet foreløpig vedtak etter § 4-8 annet ledd annet punktum, også treffe foreløpig vedtak etter § 4-19.

Er det truffet foreløpig vedtak, skal begjæring om tiltak som nevnt i § 7-11 være sendt fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker.

Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristen som nevnt i tredje ledd, faller vedtaket bort.

Samvær ved omsorgsovertakelse av nyfødt barn (bvl. § 4-9)

Ut fra barnevernloven § 4-8 annet ledd kan barneverntjenesten fatte vedtak om en omsorgsovertakelse for et nyfødt barn, og da kan de treffe et foreløpig vedtak om samvær og eventuelt at foreldrene ikke skal vite hvor barnet er. Vedtaket kan påklages til fylkesnemnda.

Samvær ved frivillig plassering (bvl. § 4-4)

Når et barn har flyttet som et frivillig hjelpetiltak (bvl. § 4-4), beholder foreldrene omsorgen, og barneverntjenesten har ikke anledning til ensidig å begrense eller bestemme samværet. Kontakt og samvær avtales mellom foreldrene og barneverntjenesten, samt med fosterforeldrene eller den barnevernsinstitusjon som barnet bor på, og ut fra dette utarbeides det en samværsavtale om organisering av samværene.

Samvær etter atferdstiltak (bvl. § 4-24)

Når et barn flytter pga alvorlige atferdsproblemer, er dette hjemlet i bvl. §§ 4-24 til 4-27. Foreldrene fratras formelt ikke omsorgen, og foreldre og barn har rett til samvær med hverandre. Det er institusjonen barnet bor på som har den daglige omsorgen, og samvær må avtales med de ansatte og barnet. Samværet må være forenlig med de mål som er satt for barnet på institusjonen, blant annet behandling og opplæring. Se også kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet.

Samvær når det er vedtak om omsorgsovertakelse (bvl. § 4-19)

Når barneverntjenesten skal fremme forslag for fylkesnemnda om omsorgsovertakelse, skal den også fremme forslag om et minimumssamvær for barnet og foreldrene (bvl. § 4-19).

Minimumssamvær betyr at barneverntjenesten kan bestemme at det skal være mer samvær eller mer fleksibelt enn det som er fastsatt, men ikke mindre enn det fylkesnemnda har bestemt. Hvis en av partene, dvs. barneverntjenesten, foreldrene og barn over 15 år ønsker at samværet skal innskrenkes, må det fremmes for ny behandling i fylkesnemnda.

Foreldre som ikke har foreldreansvar, er part når det gjelder fastsetting av minimumssamvær mellom seg og barnet. De er i utgangspunktet ikke part når det gjelder behandling av samvær for den av foreldrene som blir fratatt omsorgen.

Det er barnets foreldre som i hovedsak har rett til samvær. Fylkesnemnda kan bestemme at barnets slekninger, eller andre som barnet har nært tilknytning til skal ha rett til samvær hvis foreldrene er døde, ikke har rett til eller har svært begrenset samvær (bvl. § 4-19, fjerde ledd).

Om forberedelse og forhandlingsmøte i fylkesnemnda, kan du lese mer om i kapittel 10 Omsorgsovertakelse, fylkesnemnda, økonomiske konsekvenser.

§ 4-19. Samværsrett. Skjult adresse

Barn og foreldre har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre.

Når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, skal fylkesnemnda ta standpunkt til omfanget av samværsretten, men kan også bestemme at det av hensyn til barnet ikke skal være samvær. Fylkesnemnda kan også bestemme at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er.

Andre som har ivare tatt den daglige omsorgen for barnet i foreldrenes sted forut for omsorgsovertakelsen, kan kreve at fylkesnemnda tar stilling til om de skal ha rett til samvær med barnet og hvilket omfang samværsretten skal ha.

Barnets slekninger, eller andre som barnet har en nær tilknytning til, kan kreve at fylkesnemnda tar stilling til om de skal ha rett til samvær med barnet og samværsrettens omfang når

- a) den ene eller begge foreldrene er døde, eller
- b) fylkesnemnda har bestemt at den ene eller begge foreldrene ikke skal ha rett til samvær med barnet eller at foreldrenes rett til samvær skal være svært begrenset.

De private parter kan ikke kreve at sak om samvær skal behandles av fylkesnemnda dersom saken har vært behandlet av fylkesnemnda eller domstolene de siste tolv månedene.

Samvær etter omsorgsovertakelse; vurderinger og vilkår

Vurderinger ut fra barnets beste

Det er barnets behov og hensynet til barnets beste som skal ligge til grunn for fastsettelse av samværets omfang, jf. bvl. § 4-1. Dette innebærer en vektlegging av å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. Kravet til stabilitet og kontinuitet kan brukes både som argument for mer og for mindre samvær. Samvær skal være trygt og utviklingsfremmende sett fra barnets perspektiv (NOU 2012:5). Det er ikke utarbeidet noen veiledende norm for hva som er vanlige samvær etter en omsorgsovertakelse, da det skal være individuelle vurderinger for hvert enkelt barn.

Det er de samme forhold som vurderes ved omsorgsovertakelse som legges til grunn for vurdering av samvær; dvs. foreldres fungering, deres forståelse av grunnen til at barnet må flytte, barnets sårbarhet og tilknytningsforhold, målsetting med flytting, samarbeid og eventuelle konflikter.

Målet med flytting sier noen om hvilket mål det skal være med samværet. Når barnet skal bo kort tid i fosterhjemmet for så å tilbakeføres til foreldrene, vil målet for samværet være å bygge opp og/eller bevare tilknytning og tilhørighet til foreldrene. Når målsettingen er at barnet skal vokse opp i fosterfamilien, vil målet for samværet være å gi barn og foreldre informasjon så de får kjennskap til hverandre.

Det er mange forhold som det skal tas hensyn til ved fastsettelse av samvær. Først og fremst vil det være barnets behov og reaksjoner på samvær, barnets synspunkter og barnets behov for å forstå sin historie og utvikle sin identitet.

Videre vil grunnen til omsorgsovertakelsen, foreldrenes evne til å støtte barnet og til å samarbeide vektlegges.

Fylkesnemnda kan fatte vedtak om at det ikke skal være samvær. Det å fatte vedtak om at det ikke skal være noe samvær blir sett på som et svært inngripende tiltak, ut fra barnets rettigheter i Barnevernkonvensjonen og at det kan redusere en mulig tilbakeføring av barnet. Det skal være spesielle og sterke grunner for dette, hvor det blant annet må vurderes opp mot barnets rett til beskyttelse og gode utviklingsbetingelser. Langsiktig plassering er ikke i seg selv grunn til å nekte samvær.

Grunner for sterkt begrenset samvær eller at barnet ikke skal ha samvær kan være:

- Når foreldre har utsatt barn for vold eller seksuelle overgrep, og det vurderes at tilsyn under samvær ikke kan forebygge nok barnets behov for trygghet
- Når det vurderes som en reell fare for at foreldre kan rømme med barnet

- Hvis foreldrene involverer barn i barnevernssaken, konflikter og i sine liv som fører til utrygghet for barna. For eksempel stadig snakker om tilbakeføring, som igjen fører til at barnet ikke vil knytte seg til sine nye omsorgspersoner
- Hvis barnet over tid nekter å møte foreldrene og barnet viser symptomer på belastninger og mye uro før og etter samværene
- Når samværene fungerer så dårlig, og barnet opplever en reaktivering av traumer som det opplevde før det ble flyttet (eller under tidligere samvær)

Et vedtak om samværsnekt og begrenset samvær kan vare for en periode, og kan tas opp til ny vurdering og behandling i fylkesnemnda.

Vilkår for samværsrett

Fylkesnemnda kan stille visse vilkår for samværet. For eksempel at det skal være tilsyn under samværet. Andre vilkår kan være at foreldre ikke skal fremstå som ruspåvirket eller at samværet skal være på nøytralt sted der barnet er trygt.

Vilkårene må være begrunnet og vurderes som nødvendig ut fra hensynet til barnets beste.

Tilsyn under samvær – rapport

Tilsyn under samvær er et kontrolltiltak og det er fylkesnemnda og domstolene som kan fatte vedtak om dette.

Grunner for at det kan være tilsyn under samvær:

- Fare for kidnapping av barnet
- Fare for at foreldrene vil skade barnet eller utsette det for overgrep, vold eller store psykiske belastninger
- Når barnet viser tegn til angst for å møte foreldrene
- Begrense at uønskede tema tas opp til diskusjon under samværene

Hvem utøver tilsynet

Tilsynet kan utføres av en som er ansatt eller en som er engasjert av barneverntjenesten. Det er viktig at det er en person barnet stoler på, og gjerne en som kan snakke med barnet før og etter samværet. Tilsynspersonens rolle er å gi barnet trygghet og ”være flue på veggen”. Fosterforeldrene kan i følge Fosterhjemsavtalen, ikke pålegges å være tilsynsansvarlig. Når det er lenge mellom hvert samvær og barna er mer knyttet til fosterforeldrene enn til foreldrene, kan fosterforeldrene være med på samværene som en trygghet for barna.

Vi anbefaler dere å spørre barneverntjenesten om samarbeid rundt dette med valg av tilsynsperson og gjennomføring av samvær. Be om å få treffe denne personen for første samvær, sånn at dere kan bli kjent og finne ut om dere for eksempel skal møtes i forkant og etterkant av hvert samvær. Det gir mulighet for fortløpende å høre tilsynspersonens vurderinger, og eventuelt få råd og veiledning for neste samvær.

Mandat og rapport

Det utarbeides gjerne et mandat for hvordan tilsynet skal utøves. I dette skal det stå at den som fører tilsyn har adgang til å gripe inn dersom det oppstår episoder som er uheldig eller skadelig for barnet. Videre bør det stå hvor tett tilsynet skal være. I noen tilfelle kan den som fører tilsynet få beskjed om å følge med på hvert ord som blir sagt, mens i andre tilfelle kan tilsynspersonen ha en mer tilbaketrukket rolle.

Det er praksis at den som fører tilsyn under samvær også skriver en rapport om hvordan samværet gikk. Rapporten sendes barneverntjenesten. Dette kan være et viktig dokument ved senere vurderinger om det skal være mer eller mindre samvær. Det er ulik praksis hos barneverntjenesten om hvordan de informerer foreldrene om disse rapportene. Sender de fortløpende kopi? Tar de opp innholdet med foreldrene på samtaler/samarbeidsmøter med foreldrene? Eller blir foreldrene først kjent med rapportene ved ny sak for fylkesnemnda?

Vi anbefaler foreldre å spørre barneverntjenesten om dette med rapporten. For eksempel om du kan få tilsendt rapporten, og eventuelt komme med dine synspunkter på de vurderinger tilsynspersonen har gjort.

Kontakt på telefon og på sosiale medier

I tillegg til samværet kan foreldre og barn ha kontakt på telefon og på sosiale medier.

Telefonkontakt

Telefonkontakt mellom barn og foreldre kan reguleres av fylkesnemnda ut fra hensynet til barnet. Både de ansatte på barnevernsinstitusjon og fosterforeldre har anledning til å sette noen rimelige begrensninger av telefonkontakt ut fra hensynet til barnet og dets hverdagsliv. For fosterforeldre står dette i den fosterhjemsavtalen de inngår med barneverntjenesten. "Dersom fylkesnemnda ikke har satt begrensninger i adgangen til telefonkontakt og annen elektronisk kontakt mellom fosterbarnet og foreldrene, kan de ha slik kontakt. Fosterforeldrene kan imidlertid, på linje med andre foreldre, sette begrensninger for barnets utgående samtaler ut fra praktiske og økonomiske hensyn. Videre kan tidspunktet for og varigheten av inngående telefonsamtaler og annen kontakt begrenses ut fra hensynet til barnet. .." (BLD, 2010).

Kontakt på sosiale medier

Med smarttelefoner og sosiale nettsamfunn gir det mulighet for nye måter å ha kontakt på for barn som er flyttet i regi av barnevernet og deres foreldre, søsken og øvrig familie. Dette kan vanskelig reguleres, men er viktig å snakke om sånn at det blir best mulig for barna.

For noen barn kan denne kontakten oppleves som veldig positivt for noen, og av andre som slitsomt og veldig vanskelig. Dette kom frem i rapporten "Kontakt på sosiale medier mellom foreldre og barn under offentlig omsorg" (Aamodt og Mossige, 2014). Av det positive var at denne kontakten ga kontinuitet og trygghet for barn i hverdagen. Denne utvidede kontakten ga ro og hjelp til å mestre hverdagen. Barna syntes det var positivt at foreldre kunne følge med på hverdagslivet deres. Det ga mulighet for kontakt med søsken som barna ikke bodde sammen med, som opplevdes som verdifullt og viktig. Av det negative ved denne kontakten var at barn opplevde å bli stående alene i et kontinuerlig press fra foreldrene. Barna ble involvert i foreldrenes egne ønsker som førte til utrygghet og uro. Og barna kunne bli utsatt for nye overgrep.

De voksne rundt barnet må samarbeide og snakke om hvordan kontakt på sosiale medier kan være positivt for barnet. Det må være et åpent tema med barna og høre deres ønsker. Og viktig at de voksne ser når barnet har behov for beskyttelse, og om det trenger hjelp til å sette grenser overfor uønsket kontakt.

Samværsavtale – planlegging og gjennomføring

Ut fra vedtaket i fylkesnemnda utarbeides det en samværsavtale om den praktiske gjennomføringen og tilretteleggingen av samværet.

Hvis ikke det er bestemt av fylkesnemnda, skal det bestemmes hvor samværene skal være. Skal de være hjemme hos foreldrene eller andre i familien, for eksempel hos besteforeldre. Eller skal det være i fosterhjemmet eller på barnevernsinstitusjonen. Eller på et annet sted. Noen barneverntjenester har egne samværsrom med leker og spill for barn i ulike aldersgrupper. Noen få steder finnes egne samværssteder hvor det også er ansatte som fører tilsyn. Samvær kan også skje på et sted med aktiviteter som barnet liker, et lekeland, dyrepark eller lignede.

I samværsavtalen skal det også stå datoer for samværene, varighet, og hvem som skal være tilstede under samværene. Videre om det skal det være overnattingsbesøk, egne samvær ved høytider, ferier eller andre spesielle anledninger.

Det er barneverntjenesten som utarbeider avtalen i samarbeid med fosterforeldrene, foreldrene og eventuelt andre som skal ha samvær med barnet. Barn som har fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis rett til å uttale seg om samværsavtalen, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Det er naturligvis også viktig å legge vekt på å komme fram til avtaler som er praktisk gjennomførbare for alle parter.

Både foreldre og fosterforeldre og eldre barn, skal ha kopi av den gjeldende avtalen. I barnets omsorgsplan skal det også stå om hvilken kontakt og samvær barnet skal ha med sine foreldre, eventuelle søsken og øvrig familie.

Utvidelse av samværet eller andre vesentlige endringer skal ikke skje uten at det er drøftet med barnet, foreldrene og fosterforeldrene.

Det er veldig viktig å samarbeide om planlegging og gjennomføring av samvær så det blir gode opplevelser for barn og foreldre. I tillegg til å samarbeide om utarbeidelse av den konkrete samværsavtalen, kan det være lurt å ha møter før og etter samvær. Enten med barneverntjenesten, fosterforeldrene, de ansatte på barnevernsinstitusjonen eller de som fører tilsyn under samvær. På samarbeids-møtene kan en få informasjon og diskutere hva som skal skje på samværene:

- Hva er viktig for barnet
 - De ulike rollene en har
 - Er det noe begrensninger på hva vi som foreldre kan si og ikke si
 - Hvem skal være tilstede og stedet samværet skal være. For de fleste er det alltid godt og i forkant ha sett stedet samværet skal være og truffet den som har tilsynet.
 - Få informasjon om barnet i forkant av samværet,
- Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) utarbeidet i 2006 en rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem. Punktet som omhandler samværsavtale er tatt med i sin helhet her (5.6 samværsavtaler) se side 78. Denne kan du evt. ha med deg i møter med barneverntjenesten.

Økonomisk støtte til samvær og praktisk hjelp

Samvær er et tiltak etter loven og barneverntjenesten har et ansvar for å bevilge de nødvendige midler. Ut fra sin økonomiske situasjon kan foreldre få støtte til reise og andre utgifter i forbindelse med samvær. Det som vektlegges i en vurdering kan være; størrelsen på reisekostnadene, foreldrenes påvirkning ved valg av plasseringssted, samværshyppighet og om foreldrene er pålagt å betale for bidrag etter lovens § 9-2.

”Samværsutgifter for barnets foreldre. Det skal være samvær mellom barn og foreldre om ikke annet er bestemt. Dersom foreldrenes økonomiske situasjon begrenser muligheter for samvær med barnet, bør barneverntjenestene yte nødvendige midler til dekning av forelderens utgifter ved samvær. Det skal fattes egne vedtak om dette og vedtaket skal kunne påklages av foreldrene.”

Punkt 5.4.6 fra Rutineboka for barnevernansatte (BLD, 2006)

Som vedlegg til denne håndboken finnes en mal for søknad til barneverntjenesten for dekning av utgifter til samværene du skal ha med barna dine.

Noen foreldre vil også ha behov for praktisk hjelp for å komme seg til og fra samvær. Dette er det viktig å fortelle barnevernet om, så dere sammen kan finne ut hva slags hjelp det er behov for og hvem som kan den hjelpen.

Veiledning

Mange foreldre ønsker veiledning for å få til gode samvær, og også her kan barneverntjenesten dekke utgifter hvis veiledning skjer av noen andre enn barneverntjenesten. Snakk med barneverntjenesten om dette.

Familievernet har fått et særskilt ansvar til å gi et tilbud til foreldre som har blitt fratatt omsorgen for barnet sitt, blant annet veiledning for å få til gode samvær. Familievernets tilbud er frivillig og ikke et tiltak fra barneverntjenesten. For mer informasjon om dette tilbudet, se kapittel 14 Familievernets tilbud til foreldre.

Evaluering - endring av samværsavtale – ny sak i fylkesnemnda

Samvær er en pågående prosess så lenge barnet bor i fosterhjem eller på institusjon. Oppfølgingen av samværene er en sentral oppgave for barneverntjenestene. De skal følge nøye på hvordan samværene fungerer for barnet og hvilke signaler det gir før og etter samvær.

Samværsavtalen skal evalueres jevnlig med alle berørte parter. Barnets behov for samvær endrer seg og foreldrenes situasjon kan endre seg. Samværene skal justeres slik at de støtter opp under barnets trivsel og utvikling. Barneverntjenesten kan utvide en samværsordning, men ved en innskrenkning er det fylkesnemnda som kan fatte en beslutning. Både barneverntjenesten og foreldre kan ta initiativ til at samværs spørsmålet fremmes for fylkesnemnda.

Foreldre kan ikke kreve at sak om samvær skal behandles av fylkesnemnda hvis det ikke er gått over 12 måneder siden siste vedtak fra fylkesnemnda eller domstol (bvl § 4-19 femte ledd).

Ved ny sak i fylkesnemnda skal barneverntjenesten utrede og skrive et saksfremlegg. Også her kan de gi oppdrag til en ekstern sakkyndig utredning.

i Mer informasjon finner du:

For å bedre oppfølgingen av barn som flyttet til fosterhjem, barnevernsinstitusjon eller annet omsorgsted utarbeidet Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) i 2006 en rutinehåndbok for ansatte i barneverntjenesten. Denne finnes på BLDs nettside; regjeringen.no/bld – se under Dokumenter - Veiledninger og brosjyrer.

Det er som med alle rutinehåndbøker og veiledere ulikt hvordan de blir brukt av de forskjellige barneverntjenester. Men det kan av og til være greit å vise til, spesielt i samarbeidet rundt samvær. Derfor har vi satt inn hele punktet om samværsavtaler her:

5.6 Samværsavtaler

- a) Barn og foreldre har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre, jf. Lov om barneverntjenester § 4-19. Dette innebærer at barneverntjenesten alltid skal vurdere samværsspørsmålet ved etablering av barn i fosterhjem.
- b) Når barneverntjenesten fremmer sak for fylkesnemnda om omsorgsovertakelse skal den samtidig fremme forslag om samvær. Omfanget av det foreslåtte samværet skal støtte oppunder målsetting med og antatt varighet av plasseringen. Fylkesnemndas vedtak om samvær kan – når det vurderes å være til beste for barnet – utvides av barneverntjenesten når det ikke er i strid med klare forutsetninger i fylkesnemndas vedtak.
- c) Barneverntjenesten kan etablere samværsordninger selv om samvær ikke er fastsatt av fylkesnemnda når samvær ikke er i strid med klare forutsetninger i fylkesnemndas vedtak. Samvær mellom fosterbarn og foreldre skal utformes ut fra en vurdering av hva som er best for barnet.
- d) På bakgrunn av vedtatte rammer for samvær skal det utformes en samværsavtale som angir hyppighet, tid og sted for samværene. Utforming av samværsavtalen må drøftes med fosterforeldrene før den settes i verk. Hvis det er mulig bør avtalen diskuteres i et felles møte. Samværsavtalen vedlegges barnets omsorgsplan og fosterhjemsavtalen.
- e) Fylkesnemnda og barneverntjenesten kan bestemme at andre enn foreldrene skal ha samvær med barnet etter omsorgsovertakelse. Barnets samvær med andre enn foreldre skal avtales.
- f) Særskilte reguleringer knyttet til telefonkontakt, brev og gaver mv bør også avtales.
- g) Samværet skal i størst mulig grad avtales og tas inn i årlig aktivitetsoversikt for arbeidet i fosterhjemmet slik at alle parter har anledning til å planlegge sin hverdag.
- h) Samværsavtalene må evalueres jevnlig. Barn, foreldre og fosterforeldre må trekkes med ved drøfting og vurdering av samværsordningene.
- i) Barneverntjenesten kan ikke innskrenke samvær fastsatt av fylkesnemnda, uten at nemnda har fattet vedtak om innskrenking. Dette gjelder også om foreldre og barn er enige eller ønsker en innskrenking. Sak om innskrenking fremmes av barneverntjenesten.
- j) Tilsyn under samvær regnes som begrensende i forhold til utøvingen av samvær, og avgjørelse om tilsyn fattes av fylkesnemnda samtidig med avgjørelse i samværsspørsmålet. Barneverntjenesten kan iverksette tilsyn som foreldrene motsetter seg, kun hvis fylkesnemnda uttrykkelig har overlatt vurderingen av behov for tilsyn under samvær til barneverntjenesten.
- k) Den som fører tilsyn ved samvær skal skrive rapport til barneverntjenesten etter hvert samvær.
- l) Økonomiske ytelser for å sikre gjennomføring av samværsavtalen, se kap.5.4 i ovenfor.

Råd fra foreldre til foreldre

- Mange foreldre opplever samværene som en stor utfordring. Kravene til hvordan vi som foreldre møter barna våre, fosterforeldrene og eventuelle andre under samvær vil være mange. Noen av dem nesten umulige å imøtekomme, i hvert fall i starten. For våre barn er det utrolig viktig at man forholder seg til bestemmelsene rundt samværene, selv om det er vanskelig. Det er ikke lett for barna våre å bli plassert utenfor hjemmet, da er det til god hjelp for dem at vi gir dem trygghet på at vi håndterer situasjonen. Barna våre trenger ikke å vite så mye om vår «kamp» mot barnevernet eller våre konflikter. Hvordan vi støtter barna våre i hverdagslivet i fosterhjemmet er avgjørende for hvordan barna utvikler seg og deres muligheter til å falle til ro. Ikke hindre barna deres i å falle til ro fordi det vil øke mulighetene for tilbakeføring, la heller barna falle til ro for det vil styrke deres sak.
- Når du forbereder deg til samværet kan det være lurt å tenke nøye gjennom hva du vil bruke samværene til, å lage en plan som du kan snakke med barnevernet om før samværet. For eksempel: Skape ro og trygghet (rolig prat), fortell

barnet at du tenker på det og er glad i det, si noe om hvem som tar vare på deg, gi barnet ting du vet barnet har tilknytning til som en bamse, bilde eller leker. Gjøre relasjonsbyggende aktiviteter. Lek og spill er ofte gode måter å komme i kontakt med barnet på en avslappende måte, fortell barnet at du ser hun/han har det bra, gi barnet følelsen av at det er greit å prate om fosterhjemmet.

- Stedet for samværene er viktig. Det bør være i hyggelige og avslappende omgivelser, og ikke på et sterilt ”kontor”.
- Du kan søke barneverntjenesten om å dekke utgiftene dine til samvær. Barneverntjenesten kan yte reise-penger, slik at du får reist til og fra stedet for samværet. De kan også dekke utgifter til mat og aktiviteter, og noen ganger også penger til ferie. Det er ikke alle barneverntjenester som gjør dette, men det beste du kan gjøre er å spørre dem om det. Det er bedre å spørre en gang for mye, enn en gang for lite (se forslag til søknad du kan sende barneverntjenesten, helt bakerst i denne håndboken).

- Når vi skal ha et etterlengtet samvær er det ofte lett at man ønsker å fylle timene med masse aktiviteter, og løper fra en aktivitet til en annen. Ofte kan dette føre til at barna ikke får den nærheten som dem ønsker fra oss. Det er gøy med lekeland eller parker, men ta dere tid til å la barna få oppleve dere, ha samtaler med barna, støtt dem i at det er i orden å snakke om ting som skjer i fosterhjemmet. Dette kan også styrke relasjonen til barna deres. Det er viktig å være så trygg i sin rolle som foreldre at en tør å sette grenser under samvær, det kan lett bli vanskelig da man ønsker å være snill med barna. Grenser skaper trygghet, så lag noen gode regler for barna som skal gjelde under samvær.
- Be om tid sammen med barnevernet og fosterforeldrene etter samvær hvor dere kan sette dere ned og diskutere hva som skal skje på samværene, - min rolle som foreldre - hva kan jeg si og ikke si.
- Si fra til barnevernet at du ønsker å være med på evalueringene av samværene. Er du kommet dit du ønsket? Hva må endres? Hva er bra?

Råd fra foreldre til foreldre

- Noen foreldre kan oppleve at barna våre ikke alltid ønsker samvær. Det kan være mange grunner til det skjer, uansett er det viktig å gi barna rom og trygghet til å være så ærlige mot oss. Dersom barna opplever aksept for sine valg vil det kunne styrke relasjonen mellom dere. På kort sikt vil selvsagt dette være en utfordring og kanskje til og med en belastning, men på langsikt vil det ofte være en styrke.
- Det er kontakten og kvaliteten på samværene som avgjør om dere får økt eller begrenset mulighet til å ha kontakt med barna deres, så det er viktig å gjøre det beste ut av den faktiske situasjonen dere befinner dere i, enten dere må ha samvær i fosterhjemmet, på barneverntjenestens samværsrom eller hjemme med tilsyn. Husk da at det ikke er barnet som har besluttet at det skal være slik.

Råd fra foreldre til foreldre som har samvær med tilsyn

- Be om at det blir utarbeidet et mandat for tilsynet av samværet og at barnevernet går gjennom det med deg på et møte hvor eventuelt advokaten din også kan være tilstede

- Be om at det holdes samarbeidsmøter med barnevernet, tilsynspersonen og eventuelt fosterforeldrene. Her kan det snakkes om forventninger og ønsker, hva som ser viktig for barnet at det fokuseres på. Og gitt tilbakemeldinger fra forrige samvær.
- Be om at det holdes jevnlig evalueringer om samværene og dette med tilsyn. I starten for eksempel hver måned, deretter to til fire ganger i året.

Råd fra SamværsProffene

Fosterbarn og foreldre ga i et prosjekt i 2011 følgende råd for å få til gode samvær (Forandringsfabrikken i 2011):

Til foreldre fra unge

- Prøv å leve sånn at du kan ha kontakt med ungene dine. Det betyr så utrolig mye for oss. Det er ikke så lenge vi er unge
- Hvis det trengs, la noen du stoler på hjelpe deg
- Når vi har avtalt å treffes, prøv alt du kan for å ikke bryte det. Vi kan bli veldig lei oss da. Det er ikke sikkert vi alltid viser det eller sier det til dere, noen ganger er det for vanskelig
- Husk alltid at dere er veldig viktige for de aller fleste av oss

Foreldre har sagt dette om hva som er bra for barna

- Vi må være opptatt av barna
- Vi må se barna og bekrefte at vi er glad i dem
- Vi må gjøre noe sammen med barna
- Vi må ha kvalitetstid sammen med barna
- Hvis du treffer barnet ditt sjeldent, be barnevernet eller fosterforeldrene gi deg oppdatering om barnet imellom samværene.

KAPITTEL 12

Plasseringssteder; barnevernsinstitusjon og fosterhjem

Valg av plasseringssted

Når fylkesnemnda og barnevernet har bestemt at et barn må flytte, skal det vurderes grundig hvor barnet skal flytte til. Plasseringssted kan være fosterhjem, barnevernsinstitusjon, opplærings- eller behandlingsinstitusjon eller omsorgssenter for mindreårige (asylsøkende barn som kommer til Norge uten foreldrene sine). Plasseringene kan være ved akutt-plasseringer, som et hjelpetiltak (foreldrene samtykker), etter omsorgsovertakelser og ved det som kalles atferdsplasseringer. Det er fosterhjem som er det plasseringssted som er mest benyttet.

Ved valg av plasseringssted skal det foretas en helhetsvurdering hvor det skal tas hensyn til:

- barnet og det egenskaper, interesser og behov
- stabilitet, senere flytting til andre barneverntiltak må helst unngås
- samvær og kontakt med foreldrene
- barnets etniske, religiøse, kulturelle bakgrunn
- barnets og foreldrenes synspunkter
- antatt varighet for plasseringen

Når Fylkesnemnda fatter vedtak om omsorgsovertakelse skal de også vedta om barnet skal i fosterhjem, på barnevernsinstitusjon eller et annet plasseringssted. Fylkesnemnda kan stille vilkår når det gjelder plasseringen, bl.a. valg av et konkret fosterhjem. Dette står i barnevernloven § 4-14 og § 4-15.

Barn og foreldre kan få komme med sine synspunkter i forbindelse med konkret valg av fosterhjem eller institusjon, og dette skal barneverntjenesten ta med seg når de vurderer. Det er barneverntjenesten som tilslutt bestemmer hvilken barnevernsinstitusjon eller hvilket fosterhjem barnet plasseres.

Det er Bufetat som har ansvaret for barnevernsinstitusjoner og rekruttering av fosterhjem. Barneverntjenesten sender søknad til dem om et fosterhjem eller plass på barnevernsinstitusjon for det enkelte barn. I Oslo er det Barne- og familieetaten som har dette ansvaret.

§ 4-14. Plasseringsalternativer etter vedtak om omsorgsovertakelse

Når det er truffet vedtak etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd, skal barnet plasseres

- a) i fosterhjem, jf. § 4-22,
- b) i institusjon, jf. § 5-1 og § 5-8,
- c) i opplærings- eller behandlingsinstitusjon når dette er nødvendig fordi barnet er funksjonshemmet, eller
- d) i omsorgssenter for mindreårige, jf. kapittel 5 A.

§ 4-15. Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle (første og annet ledd)

Innenfor den ramme som er fastsatt i § 4-14 skal stedet for plassering velges ut fra hensynet til barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø. Det skal også tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det skal videre tas hensyn til hvor lenge det er trolig at plasseringen vil vare, og til om det er mulig og ønskelig at barnet har samvær og annen kontakt med foreldrene.

I sitt forslag til fylkesnemnda skal barneverntjenesten redegjøre for de synspunkter som bør legges til grunn for valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle. I sitt vedtak kan fylkesnemnda stille vilkår når det gjelder plasseringen. Kan barnet ikke plasseres slik det ble forutsatt i forslaget eller vedtaket, skal saken forelegges fylkesnemnda på nytt.

§ 4-27. Plasseringsalternativer ved vedtak om særlige tiltak for barn og unge med alvorlige atferdsvansker, jf. §§ 4-24 og 4-26

Ståttlig regional barnevernmyndighet skal utpeke hvilke institusjoner som skal ta imot barn på grunnlag av vedtak som nevnt i § 4-24, jf. § 4-26. Det kan bestemmes at barn kan plasseres i fosterhjem som har særlige forutsetninger for å kunne løse de problemer som foreligger.

Etter dette skal Bufetat invitere til et ”avklaringsmøte” for å finne frem til det beste fosterhjem eller institusjon. Her skal barn, foreldre og eventuelle andre parter som kommunen ønsker å invitere inviteres med (jf. Bufdirs fosterhjemsrutiner, 2015).

Valget av det konkrete fosterhjem eller barnevernsinstitusjon er ikke et vedtak som foreldre kan påklage eller bringe inn for fylkesnemnda eller retten.

i Mer informasjon finner du:

Om inntak på barnevernsinstitusjoner:

<http://www.bufdir.no> - Barnevernsinstitusjoner

Om fosterhjem: <http://www.bufdir.no> - se fosterhjem

Barnevernloven med forskrifter på lovdata: www.lovdata.no

Barnevernsinstitusjoner

Det finnes barnevernsinstitusjonene i alle fylker i Norge. Noen drives av det offentlige og noen av private (ideelle organisasjoner, stiftelser eller private foretak). Alle barnevernsinstitusjonene skal godkjennes og kvalitetssikres av Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat).

Det stilles krav til institusjonene om målgruppe. Videre skal de ha en målsetting for hvordan de jobber; dvs. faglige og etiske metoder. Det stilles også krav til hvor mange ansatte hver institusjon skal ha, og hvilken kompetanse de skal ha. Fylkesmannen har tilsyn med alle barnevernsinstitusjoner, og de skal vurdere om barna får forsvarlig omsorg og behandling. På tilsynsbesøkene skal Fylkesmannen snakke med de barn og unge som bor på institusjonen.

For barn og unge skal et opphold på institusjon bidra til å gi dem trygge rammer, utviklingsmuligheter, økt livskvalitet og varige, positive endringer i livet deres. Barna skal bli hørt og sett, bli tatt vare på, møtt med omsorg, stabilitet og forutsigbarhet. Tilbudet skal være tilpasset det enkeltes behov.

i Mer informasjon finner du:

Om barnevernsinstitusjoner: <http://www.bufdir.no> - søk Barnevernsinstitusjoner
Barnevernloven med forskrifter på lovdata: www.lovdata.no

De ulike typer barnevernsinstitusjoner

Det finnes ulike typer barnevernsinstitusjon ut fra alder og lengde på plasseringen.

Akutt- og utredningsinstitusjoner

Akutt- og utredningsinstitusjoner er for barn som trenger hjelp og tiltak på kort tid. Bakgrunnen for plasseringen er at barnet blir akuttplassert ut fra ulike former for kriser. Varighet av en akuttplassering kan være ulik. Dette kommer an på grunnen til plassering, hva som vurderes iverksatt hjemme før tilbakeføring eller hvilke vurderinger som gjøres i forhold til hva barnet/den unge trenger på noe lenger sikt.

Institusjoner for ungdom

Institusjoner for ungdom tar i mot unge i alderen 12 - 18 år. Noen institusjoner har bare korttidsplasseringer, mens andre tilbyr lengre opphold.

§ 5-1. Ansvaret for institusjoner

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for etablering og drift av institusjoner, eventuelt med tilknyttede spesialist-tjenester for omsorg og behandling av barn. Ansvaret gjelder institusjoner som hører under denne loven.

Hele kapittel 5 i barnevernloven handler om institusjoner og sentre for foreldre og barn.

Institusjoner for ungdom med alvorlige atferdsvansker

Dette er institusjoner for ungdommer med atferdsvansker og ulike behandlingsbehov som er plassert etter egne hjemler i barnevernloven (§§ 4-24-4-27).

Institusjonene har ofte flere avdelinger ut fra ulike målgrupper:

- Ungdom som har lav risiko for videreutvikling av atferdsvansker
- Ungdom som har høy risiko for videreutvikling av atferdsvansker
- Ungdom med vedvarende rusmisbruk

MultifunC-institusjon

MultifunC er en behandlingsmodell i institusjon og nærmiljø for ungdom med alvorlige atferdsvansker. Her skal den unge få hjelp til egen fungering, skolegang, bedre kontakt og kommunikasjon med familien og positiv kontakt med jevnaldrende. Den unges familie skal involveres i behandlingen.

MTFC - Multidimensional Treatment Foster Care

Dette er behandlingfosterhjem for unge mellom 12-18 år. Den unge bor i behandlingfosterhjemmet i rundt 8 måneder, og så får den unge og familien tilbud hjemme i rundt 3 måneder.

i Mer informasjon finner du:

Om barnevernsinstitusjoner og de enkelte institusjoner på Bufdirs hjemmeside: <http://www.bufdir.no>

BLDs nettside: <https://www.regjeringen.no/bld>

Fosterhjem

Fosterhjem er familier som tar i mot barn og unge som blir plassert av barnevernet for en kortere eller lenger periode.

Barne- og likestillingsdepartementets mål er å ha nok fosterhjem med en kvalitet som gir den grunnleggende trygghet, stabilitet, omsorg og utvikling som barnet har behov for. Fosterhjemmet skal legge til rette for barnets medvirkning og ivareta barnets rett til å bli hørt. Ved fosterhjemsplassing skal det alltid vurderes om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem.

Det er fosterhjemstjenestene i Bufetat som rekrutterer fosterforeldre og gir tilbud om opplæring. I Oslo er dette Fosterhjemstjenesten i Barne- og familieetaten. Både gifte, samboere, enslige eller likekjønnede par kan bli fosterforeldre. Alle som skal bli fosterhjem må bli godkjent av den kommunale barneverntjenesten for det enkelte barn.

§ 4-22. Fosterhjem

Med fosterhjem menes i denne lov

- a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7.

Til fosterforeldre skal det velges personer som har særlig evne til å gi barn et trygt og godt hjem, og som kan løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn om oppholdets varighet m.m., jf. § 4-15.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles ved valg av fosterhjem, om fosterhjemmenes rettigheter og plikter, om barneverntjenestens plikt til veiledning og oppfølging av fosterhjemmene, og om tilsyn med barn i fosterhjem.

Den kommune der fosterhjemmet ligger, har ansvaret for godkjenning og tilsyn av hjemmet.

Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet gis nødvendig opplæring og veiledning.

For å bli godkjent som fosterhjem stilles det krav om:

- God vandel og uttømmende og utvidet politiattest
- Interesse og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem (god omsorgsevne)
- Stabil livssituasjon
- Almennlig god helse
- Gode samarbeidsevner
- Økonomi, bolig og sosialt nettverk som gir barn rom for livsutfoldelse

PRIDE-kurs

Pride-kurs er grunnopplæring for de som ønsker å bli fosterforeldre. De som søker om å bli fosterforeldre skal får anledning til å tenke nøye gjennom egne forutsetninger for å bli fosterforeldre. De skal få anledning til å forberede seg til oppdraget, og de blir vurdert om de er egnet til å bli fosterforeldre.

PRIDE har fem ferdighetskrav til fosterforeldre:

- Oppdra og gi god omsorg
- Støtte barns utvikling og håndtere forstyrrelser i utviklingen
- Støtte forholdet mellom barn og familiene deres
- Gi barn mulighet til å etablere trygge, varige bånd
- Å kunne samarbeide

Noen av temaene i PRIDE-kurset:

- Å møte barns behov for trygghet
- Å håndtere tap
- Å hjelpe barn til å holde kontakt med egen familie
- Å gi god omsorg
- Å gi barn mulighet til å knytte varige bånd
- Å leve med forandringer i hverdagslivet
- Å ta velbegrunnet avgjørelse.

Alle fosterbarn skal ha en egen tilsynsperson, og de som er under barnevernets omsorg har rett til en tillitsperson (se kapittel 4 Barns rettigheter i barnevernet).

i Mer informasjon finner du:

Bufdirs hjemmeside om fosterhjem: www.bufdir.no - fosterhjem

Norsk Fosterhjemsforening: www.fosterhjemsforening.no

Forskrift om fosterhjem § 3. Generelle krav til fosterforeldre

Fosterforeldre må ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem. Fosterforeldre må ha en stabil livssituasjon, almennlig god helse og gode samarbeidsevner. De må også ha økonomi, bolig og sosialt nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse. Fosterforeldre må ha god vandel og må legge frem uttømmende og utvidet politiattest, jf. barnevernloven § 6-10 tredje ledd.

Forskrift om fosterhjem § 4. Valg av fosterhjem til det enkelte barn

Ved valg av fosterhjem til et barn skal barneverntjenesten legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste, jf. barnevernloven § 4-1. Barneverntjenesten må vurdere om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger til å ivareta det enkelte barns særlige behov, bl.a. sett i lys av barnets egenart, formålet med plasseringen, plasseringens forventede varighet og barnets behov for samvær og annen kontakt med familie. Barneverntjenesten skal ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem.

Fosterhjemmet bør bestå av to fosterforeldre. Enslige fosterforeldre kan velges dersom barneverntjenesten finner at dette vil være til det aktuelle barnets beste.

Barnets foreldre skal om mulig gis anledning til å uttale seg om valg av fosterhjem. Foreldrenes mening skal tas med i barneverntjenestens vurdering etter første, annet og tredje ledd.

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før fosterhjem velges. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Om ulike typer fosterhjem

Beredskapshjem

Beredskapshjem er et fosterhjem som kan ta imot barn for en kortere periode. Dette kan være aktuelt ved akutt plasseringer, eller i påvente av endelig beslutning om hvor barnet skal bo. Mens barnet bor i beredskapshjem skal barnevernet undersøke og utrede om barnet skal tilbakeføres til foreldre, eller om det skal i fosterhjem eller institusjon. Deretter må man finne riktig plasseringssted etter barnets behov.

De fleste beredskapshjemmene er tilknyttet Bufetat (eller Oslo kommune), og beredskapshjemmene har fått opplæring og blir fulgt opp av disse. Enkelte barneverntjenester har sine egne beredskapshjem.

Fosterhjem med eller uten forsterkning

De fleste fosterhjem er kommunale fosterhjem. Noen kaller dem ”ordinære fosterhjem”. Fosterhjemmene tar imot barn som blir plassert som hjelpetiltak (frivillige plasseringer) og der barneverntjenesten (fylkesnemnda) har overtatt omsorgen for barnet.

Fosterforeldrene får en arbeidsgodtgjøring og utgiftsdekning hver måned. Fosterforeldrene inngår en avtale med den barneverntjenesten som har ansvaret for oppfølgingen av barnet (omsorgskommunen). Avtalen kalles Fosterhjemsavtale (se under fosterhjemsforskriften § 6). I denne avtalen står barneverntjenestens oppgaver og forpliktelser overfor fosterforeldrene, og fosterforeldrenes forpliktelser. Dette er en standardavtale utarbeidet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2010, og finnes på: www.regjeringen.no/bld - søk på Fosterhjemsavtalen

Når barnet blir plassert som et frivillig hjelpetiltak i et fosterhjem, ivaretar fosterforeldrene den daglige omsorgen på vegne av foreldre og som oftest lages det da en trepartsavtale hvor foreldre, fosterforeldre og barnevernet underskriver.

Noen av fosterhjemmene får ekstra støttetiltak og/eller økonomiske ytelser, og kalles da ”forsterkede fosterhjem”. Forsterkningstiltakene kan bestå av frikjøp fra ordinært arbeid slik at en av fosterforeldrene kan være hjemme på heltid eller deltid, forhøyet utgiftsdekning, ekstra veiledning til fosterforeldrene, besøkshjem eller støttekontakt for barnet. Forsterkningstiltakene innvilges for en periode av gangen.

Fosterhjem i barnets slekt og nære nettverk med eller uten forsterkning

En del barn plasseres i fosterhjem hos slektninger av barnets mor eller far, for eksempel besteforeldre eller tante og onkel. Disse fosterhjemmene kan både kalles slektsfosterhjem eller familiefosterhjem. Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem (jf. fosterhjemsforskriften § 4 annet ledd). Slektsfosterhjem kan også være ”forsterket”. Disse fosterhjemmene skal også inngå en fosterhjemsavtale med barneverntjenesten.

i Mer informasjon finner du:
http://www.bufdir.no/Fosterhjem/Fosterhjem_i_slekt_og_nettnetverk/

Statlige familiehjem

Statlige familiehjem er fosterhjem for barn med særskilte behov som går utover det andre fosterbarn normalt har. Fosterforeldrene har oppdragsavtale (kontrakt) med Barne-, ungdoms- og familieetaten, og mottar økonomisk og faglig forsterkning.

Familiehjem må ha minimum treårig relevant utdanning på høyskole- eller universitetsnivå (gjelder en av fosterforeldrene). Eksempler på relevant utdanning kan være barnevernspedagog, sosionom, psykolog eller lærerutdanning. Familiehjem må også være godkjent som fosterhjem og ha gjennomført PRIDE-opplæring.

Private fosterhjem - bvl. § 4-7

Private fosterhjem defineres som plasseringer hvor barnet ikke er tatt under omsorg av barneverntjenesten. Når et barn blir plassert hos andre som da overtar den daglige omsorgen, kan barneverntjenesten kreve at dette hjemmet godkjennes. Dette kravet kan være aktuelt hvis barnet er under 15 år, bor der mer enn to måneder og det er grunn til å tro at det er behov for tiltak etter barnevernloven.

Familiebaser tilknyttet barnevernsinstitusjon

En familiebase er en spesielt kvalifisert fosterfamilie som kan ta omsorg for et barn eller en ungdom som krever spesiell oppfølging og omsorg. Familiebasene drives og støttes av institusjonen og får tett oppfølging og veiledning.

Fosterhjem med oppdragsavtale fra et privat barneverntiltak

Noen fosterhjem kan være tilknyttet et privat barneverntiltak. Dette er fosterhjem som i utgangspunktet skal ta imot barn med spesielle behov, for eksempel atferdsproblemer, rusproblematikk eller sammensatte vansker. Disse fosterhjemmene inngår kontrakt med et privat barneverntiltak og fosterhjemsavtale med barneverntjenesten.

i Mer informasjon finner du:
Bufdirs hjemmeside om fosterhjem: <http://www.bufdir.no> - fosterhjem

Norsk Fosterhjemsforeningsside: www.fosterhjemsforening.no

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. www.regjeringen.no/bld
- se tema Barnevern - fosterhjem

Se også kapittel 16 Barn i fosterhjem - samarbeid med fosterforeldre.

§ 4-7. Barn som foreldrene selv plasserer utenfor hjemmet

Når et barn blir plassert hos andre på en slik måte at foreldrene ikke kan sies å ha den daglige omsorgen for det, kan barneverntjenesten kreve å godkjenne plasseringsstedet hvis plasseringen varer mer enn to måneder, jf. § 4-22 annet ledd. Grunnlaget for å gjøre et slikt krav gjeldende er det samme som for å gjøre undersøkelser etter § 4-3. Reglene for undersøkelser etter § 4-3 skal også følges i disse tilfeller.

Krav om godkjenning gjelder ikke når barnet er over 15 år, når plasseringen er nødvendig av hensyn til barnets skolegang, eller når barnet blir plassert i en offentlig institusjon på grunn av sin helse og utvikling.

Når barneverntjenesten får opplysning om plassering etter første ledd skal den undersøke om det er behov for hjelpetiltak som kan gi foreldrene grunnlag for å ha barnet hos seg, eller som ellers er ønskelige av hensyn til barnet. Om gjennomføring av undersøkelsen gjelder § 4-3 annet, tredje og fjerde ledd. Undersøkelsen kan unnlates dersom den etter de opplysninger som foreligger, ikke er nødvendig

KAPITTEL 13

Oppfølging av foreldre

Dette kapitlet handler om barneverntjenestens ansvar for at foreldre får oppfølging etter en plassering. Familievernkontorene rundt i Norge har tilbud om foreldrestøttende tiltak for foreldre som har barnet sitt plassert. Dette kan du lese om i kapittel 14. Mer om samarbeidet rundt barnet ditt, kan du lese om i kapittel 11 Samvær og kontakt, kapittel 15 Samarbeid med barnevernet og i kapittel 16. Barn i fosterhjem - samarbeid med fosterforeldre.

I dette kapitlet kan du lese:

- Barneverntjenestens ansvar nedfelt i barnevernloven
- Veileder for oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon
- Plan for oppfølgingen
- Akuttkrisehjelp og hjelp til å takle alle følelsene
- Støtteperson
- Familieråd
- Veilednings- og behandlingstilbud
- Kurs- og veiledningsgrupper
- Organisasjonen for barnevernsforeldre

Selv om barnet flytter til en annen kommune etter en omsorgsovertakelsen, vil ansvaret for oppfølgingen av barn og foreldre være den samme barneverntjeneste som fremmet saken for fylkesnemnda (bvl. § 8-4).

Barneverntjenesten har ansvar for å følge opp både barnet og foreldrene når plasserer et barn utenfor hjemmet.

- Når barnet er plassert som et frivillig barneverntiltak, dvs. når det er fattet vedtak etter bvl. § 4-4 skal: «Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse ...» (bvl. § 4-5)
- Når barnet plassert etter en omsorgsovertakelse, dvs. når fylkesnemnda har fattet vedtak etter bvl. § 4-12 har barneverntjenesten ”et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene.” Og de ”skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.” (bvl. § 4-16)

§ 4-5. Oppfølging av hjelpetiltak

Når hjelpetiltak vedtas, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig.

§ 4-16. Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken. Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Hvordan den enkelte barneverntjeneste følger opp foreldrene varierer fra kommune til kommune, og det er i mange år påpekt både av myndigheter, fagfelt og foreldre at denne oppfølgingen mange steder er mangelfull.

Veileder for oppfølging av foreldre med barn/ ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon

For å sikre god kvalitet på oppfølgingen av foreldre utarbeidet Barne- og likestillingsdepartementet i 2009 en veileder for de ansatte i barneverntjenesten; *"Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon."* Denne veilederen ligger på BLDs nettside. Barne- og likestillingsdepartementet kom i mars 2016 med en egen stortingsmelding om fosterhjem. Her står det også om oppfølgingen av foreldre, og at veilederen fra 2009 skal oppdateres og implementeres. Det siste betyr at en skal sørge for at barneverntjenestene bruker denne veilederen i sitt arbeide.

Veilederen inneholder følgende kapitler:

1. Innledning - kort om hva vi forstår med "bedre oppfølging"
2. Bakgrunn og rammebetingelser - juridisk ansvar, utgangspunkt i barnets plan, foreldres medvirkning
3. Foreldres behov for oppfølging etter en plassering
4. Hvordan foreldre kan følges opp - formål med oppfølging, bruk av familieråd, informasjon, behandling, terapi og veiledning, oppfølging av samvær, bedring av levekår, deltakelse i ansvarsgrupper
5. Kompetanse og kvalitet
6. Etterord

De fleste temaene i denne veilederen er omtalt i denne håndboken, men for dere som ønsker å få mer informasjon anbefaler vi dere å se på denne veilederen. Dere kan også be barneverntjenesten gå gjennom denne med dere.

i Mer informasjon:

Barne- og likestillingsdepartementet (2009). Oppfølging av foreldre med barn/ ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. Veileder www.regjeringen.no/bld - søk på navnet på veilederen

Plan for oppfølgingen

Foreldre har forskjellige behov for oppfølging etter at barna deres flyttes fra dem. Målsettingen med plasseringen varierer også. Noen foreldre har allerede kontakt med hjelpe- og støtteapparat, mens andre ikke har det.

Formålet med oppfølgingen av foreldre kan være å:

- Klargjøre målet for plasseringen og ved dette skape større forutsigbarhet og mål for plasseringen
- Etablere et godt samarbeid mellom foreldre, fosterforeldre/institusjon, og barneverntjenesten
- Utvikle utviklingsstøttende samværsordninger
- Skape trygghet hos barnet ved at foreldrene får hjelp
- Hjelp foreldre til å bedre sin livssituasjon og ved dette legge til rett for at barnet eventuelt kan flytte hjem
- Hjelp foreldrene til å forsone seg med at plasseringen av barnet blir langvarig
- Bidra til utviklingen av foreldrerollen når barnet er plassert utenfor hjemmet
- Ivareta foreldres selvstendige behov for hjelp

Etter at barnet er flyttet fra deg anbefaler vi deg som foreldre å få til et møte med barneverntjenesten, for å diskutere og lage en plan for barneverntjenestens oppfølging av deg. Det er ikke alltid en som foreldre ønsker å ta i mot hjelp fra barnevernet, men da kan barneverntjenesten hjelpe deg med informasjon og kontakt med foreldrestøttende tiltak fra andre instanser enn barnevernet. For eksempel familievernet, se kapittel 14. Du kan høre med advokaten som bistod deg under omsorgsovertakelsen om han/hun kan være med deg på dette møte. Da bør du sjekke om barneverntjenesten vil dekke utgiftene, eller om du har mulighet til "Fri rettshjelp" (se kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet).

Akutt krisehjelp og hjelp til å takle følelser

Vi vet at det å miste omsorgen for barnet sitt, om det er akutt eller at flyttingen av barnet er planlagt, er i de aller fleste tilfeller en traumatisk opplevelse for både barn og foreldrene. Barnet skal få hjelp til å bearbeide sin opplevelse hos sine nye omsorgspersoner. Foreldre trenger også å få hjelp til dette. I OBF snakker vi om alle følelsene på S:

- Sjokk
- Sorg - "den forbudte sorgen"
- Sinne
- Skyld
- Skam
- Tap av status

Det er mange foreldre som har fortalt om tomheten i hjemmet sitt i det barnevernet har hentet barna, og foreldrene sitter igjen alene i huset.

”Du står ribbet til skinnet – det mest sårbare en har som for foreldre blir tatt fra deg – ”du er som en nyfødt unge!”

Noen barneverntjenester sørger for at foreldre får et akutt tilbud om noen som kan være sammen med dem, eller mulighet til å kontakte en psykolog eller annen fagperson. DPS kan også være et sted en kan få krisehjelp, eller noen fra kommunens kriseteam. For noen kan det være vanskelig å være mottakelig for hjelp fra barneverntjenesten, men det kan også være lurt. En kan ikke alltid forutsette hvordan en reagerer i en så stor krise. Det finnes også flere hjelpetelefoner. Blant annet Kirkens SOS, krisetelefon på tlf: 815 33 300 (døgnbemannet), og Mental Helse sin hjelpetelefon, tlf. 116 123. Se også neste kapittel om familievernets tilbud.

I Stavanger kommune holder de å bygge opp et team med erfaringsformidlere. Det er et team med foreldre som selv har erfart å ha blitt fratatt omsorgen for sine barn. De skal sammen en profesjonell del, psykiatrisk sykepleier/sykepleier utgjøre et kriseteam som kan tilbys foreldre som mister omsorgen for barna. Ved en akutt plassering eller i det barnet flytter, skal foreldrene få tilbud om de ønsker kontakt og støtte fra en fagperson eller fra en foreldre som har opplevd det samme som en selv.

Støtteperson for foreldre

I Danmark har foreldre som får barna sine plassert av barnevernet en lovfestet rett til en egen støtteperson. OBF jobber for at det også skal lovfestes i Norge. Vi vet at noen barneverntjenester i Norge tilbyr dette til foreldre i dag, og betaler for det.

En støtteperson skal være en person du selv velger fra ditt nettverk som du som forelder stoler på og kan prate med. Støttepersonen er en du kan snakke og rådføre deg med, en som kan være med deg på møter, og en du kan ringe til etter samvær. Eller når savnet blir for stort. Det skal være en støtteperson, og ikke en tilsynsperson. Støttepersonen kan hjelpe deg med å planlegge møter for å få frem det som er viktig for deg å få frem, og hjelpe deg til å holde tråden i møtene.

i Mer informasjon finner du:

Om støttepersonordningen i Danmark: www.fbu.dk

Familieråd

Familieråd er en metode som benyttes av barnevernet rundt i nesten alle landets kommuner. Det er et tilbud hvor barnet og barnets familie og nettverk aktivt involveres i å finne gode løsninger for barnet. Et familieråd skal styrke både barn og foreldres innflytelse og bidra til å gi informasjon, mobilisere ressurser og skape åpenhet om innsats og ansvarsfordeling.

Et familieråd er et møte mellom familiens private nettverk og offentlige instanser. Målet med møtet er å komme fram til en plan som skal bedre familiens, og da spesielt barnets, situasjon. Et familieråd kan brukes i ulike type barnevernssaker og for barn i alle aldersgrupper. Det brukes også til å beslutte hva slags oppfølging foreldrene trenger etter at barnet er plassert. Familieråd kan også anvendes i drøftingen av hvordan en tilbakeføring kan gjennomføres.

i Mer informasjon finner du:

På Bufdirs nettside kan lese mer om familieråd og se filmer, samt se hvilke kommuner som tilbyr familieråd. Se www.bufdir.no - søk på familieråd

Veilednings- og behandlingstilbud

I barnevernet finnes det ulike veilednings- og behandlingstilbud for foreldre som har som mål å styrke foreldres omsorgsevne og bidra til et godt samspill mellom foreldre og barn. Disse tilbys både som hjelpetiltak og tiltak for foreldre etter plassering. Hva som tilbys varierer fra kommune til kommune. Tilbudene vil bli gitt ut fra barnevernets vurdering av behov og hva som er målsettingen med plasseringen av barnet.

Her nevnes noen av veilednings- og behandlingstilbudene:

Circle of Security, COS (trygghets sirkelen) er foreldreveiledning som skal hjelpe foreldre til å forstå bedre hvilke behov barn har og hvilke signaler de gir, og hva en som foreldre kan gjøre for å imøtekomme disse behovene.

Parent Management Training Oregon (PMTO) er et behandlingstilbud for foreldre/ fosterforeldre til barn mellom 3 og 12 år der barn har vist mye aggresjon og ofte kommet i konflikt med andre. Foreldrene får tilbud om opplæring slik at de blir i stand til å snu barnets negative utvikling, blant annet med mye ros og oppmuntring.

”De utrolige årene”, Webster Stratton er et program for behandling av atferdsforstyrrelser hos barn i alderen 3-12 år. Foreldre og andre omsorgspersoner skal få styrket sine oppdragsferdigheter, blant annet når det gjelder kommunikasjon og problemløsning.

Marte Meo - metoden er en veiledningsmetode hvor en bruker film som utgangspunkt for veiledningen for å styrke og utvikle samspillet mellom foreldre og barn. Metoden kan brukes ved veiledning av samspill fra spedbarnsalder.

i Mer informasjon finner du:

Bufdir: <http://www.bufdir.no> - barnevern - hjelpetiltak

Barne- og likestillingsdepartementet: www.regjeringen.no/bld

- "Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. Veileder"

- "Retningslinjene om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4 -4.

I boken "Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid" (Bunkholdt og Kvaran, 2015)

Foreldrestøtten i Oslo

Det finnes ulike støtte- og samtalegrupper som arrangeres enten av barnevern-institusjoner eller organisasjoner.

Foreldrestøtten er et tiltak som drives av Bymisjonen i Oslo. Det er et gruppetilbud til foreldre i Oslo og omegn, som ikke lenger har omsorgen for sine barn. Foreldrestøtten arrangerer en samling fast en kveld i måneden, samt sommerfest og julefest. På samlinger er det middag og diskusjon og samtale ut fra et valgt tema. Det inviteres inn eksterne foredragsholdere. Temaene bestemmes i samråd med foreldrene som fast møtes på foreldrestøtten. Dette er en åpen gruppe hvor nye foreldre alltid ønskes velkommen.

MiRA -senteret er et ressurscenter Oslo for kvinner med minoritetsbakgrunn. De gir tilbud om advokathjelp og har veiledningsgrupper.

i Mer informasjon finner du:

Se www.bymisjonen.no - søk på Foreldrestøtten.

MiRA-senteret i Oslo: www.mirasenteret.no

Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF)

Organisasjonen for barnevernsforeldre er en støtte - og interesseorganisasjon for de som har, har hatt eller er i ferd med å få barnet sitt plassert. OBF har en rådgivningstjeneste, de tilbyr kontakt med andre foreldre i samme situasjon, enten på telefon eller samlinger, samt arrangerer kurs. OBF arrangeres også kurs for foreldre følg med på OBFs facebook- og nettside.

i

Mer informasjon finner du:

OBF: www.barnevernsforeldrene.no

Se også neste kapittel om familievernets tilbud til foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn.

Hvis du ønsker å gå på kurs eller veiledning kan du søke barnvern-tjenesten om økonomisk støtte til dette. Se mal på søknad for dette på side 121.

Råd fra foreldre til foreldre

- Er du i krise, kan kanskje kriseteamet i kommunen din hjelpe.
- Be barneverntjenesten om å få en støtteperson som bare er din, uavhengig av barnevernet og betalt av dem.
- Be om familieråd, sånn at du kan få med familien og nettverket ditt til å hjelpe til med å finne løsninger, hvis du trenger hjelp til samvær, eller også ved tilbakeføring. Mange foreldre vi har vært i kontakt med opplever familieråd som nyttig og til god hjelp.
- Vi anbefaler deg om å ta kontakt med familievernet. De kan være til god hjelp og støtte.

KAPITTEL 14

Familievernets tilbud til foreldre

I Norge finnes det rundt 50 familievernkontor. Familievernet gir tilbud om rådgivning og behandling til alle som opplever vansker, konflikter eller kriser i familien. Dette kan være alt fra hverdagsproblemer til samlivsbrudd og omsorgsovertakelser. I familievernet arbeider det blant annet familieterapeuter, psykologer og sosionomer. Tilbudet er frivillig og gratis.

Familievernkontorene er organisert under det som heter Bufetat (Barne- ungdoms- og familieetaten) og Bufdir som er fagdirektorat (se kapittel 1 Organisering av barnevernet i Norge).

Familievernet har fått et særskilt ansvar for gi tilbud til foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn og til foreldre som har samtykket til at barna deres blir plassert av barnevernet. Noen foreldre synes det er utfordrende å samarbeide med og motta hjelp fra barnevernet i en slik situasjon, samtidig som de opplever et stort behov for hjelp og støtte.

Hva slags hjelp kan du få på familievernkontoret?

- Bearbeide følelser
- Råd og veiledning
- Gruppetilbud
- Samtalegrupper og kurs for foreldre som er fratatt omsorgen

Hva er det familievernet ikke kan gjøre?

- Familievernet skal ikke vurdere foreldres omsorgskompetanse.
- Familievernet kan ikke endre vedtaket om omsorgsovertakelse.
- Familievernet kan ikke endre samværsordningen eller øke mengden samvær

Taushetsplikt

De som jobber i familievernet har taushetsplikt, og skal i utgangspunktet ikke fortelle noe videre. Dersom de blir alvorlig bekymret for et barns omsorgssituasjon, har de imidlertid plikt til å melde fra om dette til barnevernet.

Barnevernet har rett til å hente inn opplysninger fra familievernet, men det skal i hovedsak skje i samarbeid med foreldrene. Ansatte i familievernet kan også bli innkalt som vitner i fylkesnemnda eller tingretten, og har da plikt til å svare på spørsmål.

Brosjyre om familievernets tilbud

Buudir har utarbeidet brosjyrer om familievernets tilbud til foreldre som har blitt fratatt omsorgen. Brosjyren finnes på bokmål, nynorsk og engelsk, og på nett på samisk, polsk, litauisk, somali og arabisk.

På www.buudir.no finner du brosjyrene - gå inn på "Familie og samliv"
- "Veiledning» - "Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn

Barneverntjenestene skal ha disse brosjyrene og gi de til foreldre når barnet deres plasseres. Du kan be dem om å skaffe en brosjyre til deg.

Kurs til foreldre med barn i fosterhjem

Kristiansand fosterhjemstjeneste har siden 2006 årlig tilbudt foreldre med barn i fosterhjem et kurs som skal gi dem mulighet for mestring av den nye foreldrerollen. Dette kurset tilbys pr. d.d. fra familievernkontorene i Agder og Vestfold.

Temaer:

- Å være foreldre uten den daglige omsorgen.
- Sinne, sorg og tap.
- Å møte barns behov for nærhet og tilknytning.
- Å gi barnet mulighet til å ha to familier.
- Å arbeide i team.
- Mitt og mitt barns liv fremover.
- Å møte andre og utvide syn og perspektiv.
- Å ha en god avslutning.

Mål med kurset:

- Å møte andre i samme situasjon, ikke stå alene.
- At foreldrene kan klare å se det beste for sitt/ sine barn.
- At de kan tillate barnet sitt å bo i fosterhjem.
- Erkjenne årsaken til plasseringen.
- Hva kan jeg som foreldre bidra med for et godt samarbeide?
- Tillate barnet/ barna å være barn, og ikke dra de inn i konflikten (det er de voksne som skal spille på lag).

Utgangspunktet er at det å være foreldre for barn du ikke har omsorgen for er et krevende og utfordrende foreldreskap. Gjennom deltakelse i kurset kan foreldre få en ny forståelse og oppfatning av seg selv som fortsatt viktige og betydningsfulle foreldre for sine barn. Kurset skal bidra med at både foreldrene og deres barn opplever sin situasjon lettere.

Hvordan kan du komme i kontakt med et familievernkontor?

På www.bufdir.no - "Familie og samliv" finner du en oversikt over alle familievernkontorene i landet. Her kan du finne det kontoret som ligger nærmest der du bor - eller det kontoret du ønsker å få hjelp fra. Du kan selv ta kontakt og be om time.

Du kan også be barneverntjenesten bestille time for deg. Da må du fylle ut et samtykkeskjema, der du sier det er greit at barneverntjenesten tar kontakt med Familievernet for deg. Dette skjemaet fyller du ut hos barneverntjenesten.

Det er fritt valg av familievernkontor. Det betyr at du kan velge å bruke et annet familievernkontor enn det som ligger nærmest hjemstedet ditt. Hvis du får store reiseutgifter ved å oppsøke et familievernkontor, kan du ta kontakt med kontaktpersonen/ saksbehandleren din i barneverntjenesten for å høre om det er mulig å få dekket kostnadene.

i Mer informasjon finner du:

Bufdir: www.bufdir.no - se "Familie og samliv"

For å få oversikt over aktuelle kurs og gruppetilbud kan du gå inn på Bufdirs nettside; www.bufdir.no/familie/kurs. Noen familievernkontor har også egne facebooksider med oversikt over kurs og gruppetilbud.

KAPITTEL 15

Samarbeid med barnevernet

Etter en omsorgsovertakelse, er det barneverntjenesten som har omsorgsansvaret for barnet og de delegerer den daglige omsorgen til fosterforeldre eller de ansatte på barnevernsinstitusjon, jf. bvl. 4-18. De fleste foreldre beholder foreldreansvaret etter en omsorgsovertakelse. Dette står det mer om i kapittel 5 Foreldres rettigheter i barnevernet og kapittel 6 Barn og foreldres medvirkning i kontakten med barnevernet.

Det er viktig at alle de rundt barnet samarbeider, men hvordan det gjøres må diskuteres med barneverntjenesten. Det er spesielt viktig å samarbeide om samværene, se kapittel 11 Samvær og kontakt.

Ulike samarbeidsformer kan være:

- Møter med foreldre og barneverntjenesten
- Samarbeidsmøter med eldre barn, foreldre, fosterforeldre/ barnevernsinstitusjon, barneverntjenesten, evt. barnehage/skole og andre hjelpeinstanser rundt barnet
- Ansvarsgruppemøter - de samme deltakere som over. Målet med en ansvarsgruppe er at hjelpen og oppfølgingen rundt barnet skal bli målrettet og helhetlig, samt sikre at tiltakene blir fulgt opp.

For videre informasjon - se rådene fra foreldre på side 100-102.

Stikkord for en samtale med barneverntjenesten

Forut for et møte med barneverntjenesten kan det være lurt å tenke på hva du ønsker å ta opp med dem, det du vil ha informasjon om og det du vil drøfte med dem. Du kan også sende dette i forkant. Og i alle fall be om å få tilsendt barnevernets dagsorden for møtene på forhånd.

Her er noen stikkord:

Informasjon om barna mine

- Hvordan trives de der de bor
- Hvordan går det i barnehage og skole
- Venner og fritid
- Helse/ tannhelse/ oppfølging av spesielle behov
- Hva rapporterer tilsynspersonen
- Barnets informasjon om hvorfor de ikke kan bo hjemme
- Barnets livsbok - samarbeid

4-18. Ansvar for omsorgen i foreldrenes sted

Når et vedtak etter § 4-12, jf. § 4-8 annet og tredje ledd, blir satt i verk, går omsorgen over på barneverntjenesten. På vegne av barneverntjenesten skal fosterforeldre eller den institusjon der barnet bor, utøve den daglige omsorg. Barneverntjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller den institusjon der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorg.

Fylkesnemnda kan bestemme at foreldrene skal ha bestemmelsesrett i spørsmål som ikke gjelder den daglige omsorg.

Samvær og kontakt

- Hva slags tilbakemelding er det fra barnet og fosterforeldrene på hvordan samværene fungerer?
- Kan noe gjøres annerledes med gjennomføringen?
- Kan samværene planlegges bedre
- Er det noen av barna som kan ha mer samvær med oss foreldre?
- Hva gjøres for å opprettholde god kontakt søsknene i mellom

Tilsyn under samvær (hvis det er det)

- Er det fremdeles grunnlag for tilsyn?
- Er det mulig å bytte tilsynsperson?
- Gjennomgang av rapportene som skrives etter samvær - kopi og mulighet for å gi kommentaren til den (som journalføres)

Hvilke møter kan vi som foreldre delta på

- Kan vi være med på møter med skolen?
- Er det noen ansvarsgrupper/ samarbeidsmøter rundt barnet?
- Hvis vi ikke får lov til å delta på skolemøtene, vil vi gjerne få tilsendt referatene

Dokumentinnsyn

- Hvis det er noen dokumenter du ønsker innsyn i - be om det
(For eksempel; rapporter fra tilsyn hos barnet ditt, fra samvær, fra skolen, BUP)

Behov for tilbud om veiledning og mer oppfølging og/eller hjelp til kontakt med øvrige hjelpeinstanser

- Be om informasjon om Familievernets tilbud til foreldre som har barna sine i fosterhjem/barnevernsinstitusjon
- Be om informasjon

Referat fra denne samtalen med barneverntjenesten

- Når sendes referatet ut?
- Jeg ønsker å få det til gjennomlesning og kommentering - be om frist

Dato for neste møte

Mer informasjon om samarbeid med skole:

Bufdir og Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en felles veileder for å sikre at barn med barneverntiltak får en god skolesituasjon, denne skoleveilederen finnes på: www.bufdir.no - barnevern og skole. På denne nettsiden finnes flere veiledere og melderutiner ved skifte av skole.

Råd fra foreldre til foreldre

- Si fra til barneverntjenesten/ fosterhjemmet/ barnevernsinstitusjonen at du ønsker et samarbeid med dem, rundt barnet ditt. Dette kan man aldri ønske for mye!
- Si til barnevernet om hva du ønsker i din situasjon. Er ærlighet viktig for deg, be om det! Får du ikke svar på ting du lurer på, spør på nytt! At du viser at du er engasjert og søker samarbeid, gjør det lettere for barneverntjenesten å samarbeide med deg. «Det man ikke vet, kan man ikke gjøre noe med.» Det gjelder også her.
- Godt samarbeid med barnevernet og fosterhjemmet er viktig for hvordan vi som foreldre opplever å bli ivaretatt som foreldre. Som igjen er viktig for hvordan vi som foreldre klarer å akseptere situasjonen og støtte barna våre på avstand.
- Etter mange års erfaringer med barneverntjenesten har jeg lært at det kan være lurt å innse at plasseringen av barnet er et faktum som en må forholde seg til. Først da kan en begynne å jobbe seg videre og få til et samarbeid med barneverntjenesten.
- Når du/dere er klar for å inngå et samarbeid med barneverntjenesten, kan det være lurt å ha gjort seg noen tanker på forhånd om hva en ønsker at barnevernet skal bidra med og hvilke mål en har for samarbeidet. Det kan være viktig for prosessen videre at målene og ønskene står i forhold til situasjonen du befinner deg i. Sjansen for at du da blir sett på som er seriøs samarbeidspartner er også større da.
- Be om en plan for veien videre. Hva kan barnevernet tilby deg, hvordan samarbeide rundt barnet ditt, hva forventes av dere som foreldre, hva må til for at dere som foreldre skal kunne gi barnet forsvarlig eller god nok omsorg. Bruk gjerne vedtaket fra Fylkesnemnda som utgangspunkt.
- Ta vare på alle brev, rapporter, innkallinger som du får fra barnevernet og det du selv sender til barnevernet
- Les godt gjennom papirer/avtaler før du skriver under. Be alltid om kopi av alle avtaler, referat fra møter, innhenting av opplysninger, innkallinger til ansvarsgruppemøter, samarbeidsmøter mm. Be alltid om at det står noe om hvorfor barnevernet mener de trenger opplysninger fra den eller den etaten.
- Dersom du skal be barneverntjenesten om noe, enten det er samvær, møter eller noe annet, send alltid skriftlig forespørsel. Da skal barneverntjenesten gi deg skriftlig tilbakemelding. Dersom du får et negativt svar, be alltid om å få begrunnelsen skriftlig om hvorfor ditt ønske ikke blir imøtekommet.
- Det er utrolig viktig å holde avtaler og komme på møter. Dersom du blir innkalt med kort frist eller i arbeidstiden, send mail eller ring så fort som mulig for å endre avtalen. Gi gjerne også kontaktpersonen din oversikt over hvilke dager det passer best for deg/dere.
- Det kan være lurt å velge andre instanser enn barneverntjenesten til å bearbeide prosessen rundt en omsorgsovertakelse, kanskje mest fordi en i starten har veldig mange følelser som en i noen situasjoner vil kunne ha problemer med å kontrollere. For å unngå at disse reaksjonene skaper vanskelige samarbeidsforhold mellom dere som foreldre og barneverntjenesten, kan for eksempel Familievernet,

Foreldrestøtten eller andre foreldre med erfaringer fra liknende situasjoner være til støtte.

- For meg var det vanskelig å komme på møter på barneverntjenestens kontor. Da foreslo min mor at møtene kunne holdes hjemme hos henne, og det godtok barnevernet. Min mor serverte mat, kaffe og kaker. Og hun var en god støtte for meg så jeg fikk tatt opp det jeg lurte på og ønsket å drøfte med barnevernet. Tilstede på møtene var også støttepersonen som jeg hadde fått fra barnevernet. Jeg planla hvert møte sammen med støttepersonen og min mor, og vi sendte dagsorden til barnevernet i forkant. Dette var en god måte for meg å samarbeide med barnevernet på.
- Be om jevnlig samarbeidsmøter både med barneverntjenesten og fosterforeldrene, men også mellom dere og barneverntjenesten. Det er utrolig viktig at dere klarer å få til et samarbeid med fosterhjemmet, selv om dere er uenige i plasseringen. Ingen skal fortelle dere at det er en enkel sak, for det er det ofte ikke. Mange foreldre opplever det å samarbeide med fosterforeldrene til barna sine som

en stor utfordring. Da kan det kanskje hjelpe å tenke på hvilke fordeler det gir barnet ditt om du klarer å få det til.

- Evaluering er også et viktig element i denne prosessen. En kan evaluere samvær, tiltak i hjemmet, i skolen, i fosterhjemmet, samarbeidet mellom foreldrene, fosterhjemmet og barneverntjenesten. Be om årlige evalueringer, spesielt i forhold til samvær. Da kan det være en fordel at samværsplanen også inneholder noen målbare endringer eller mål, som i etterkant kan evalueres om er oppnådd eller ikke. Be gjerne om å bli inkludert i utarbeidelsen av samværsplanen. Dersom du blir det, er det viktig å holde seg innenfor de rammene som gjelder for dere og situasjonen deres enten det er hva Fylkesnemnda har fastsatt eller hva barneverntjenesten har gitt dere.
- Møt alltid så godt forberedt til møter som mulig, les gjennom referatet fra sist møte, agenda for møte som skal holdes og ha med egne notater dersom du har spørsmål. Kan være lurt å notere litt selv også under møtene. Dersom du ikke får tilsendt referat spør da om det er mulig å sende dem til deg også.

- I kontakten med barneverntjenesten og fosterhjem og barnevernsinstitusjon; be om å få formidlet negative tilbakemeldinger/ beskjeder muntlig, slik at du umiddelbart kan stille spørsmål tilbake rundt det du lurer på.
- Ved «purring» til barnevernet, send gjerne mail til kontaktpersonen med kopi til enhetsleder/ barnevernleder.
- Ved samarbeidsmøter med barneverntjenesten og andre: Gi i forkant ønsker/ innspill på temaer som du ønsker skal bli tatt opp på møtet. Gjør dette skriftlig, slik at barneverntjenesten har dette dokumentert.

Råd fra foreldre til foreldre

Kontakt med barnehage og skole, fritidsaktiviteter

Som foreldre ønsker vi ofte å vite hvordan det går med barna våre i barnehagen eller på skolen. For barn under omsorg er det ofte ansvarsgruppemøter eller samarbeidsmøter, disse har du som foreldre muligheten til å delta på. Dersom barnevernet skulle unnlate å invitere dere med på slike møter, kan dere be om en skriftlig redegjørelse på hvorfor. Dersom begrunnelsen skulle være at barnet vil kunne ha reaksjoner av å treffe foreldrene i barnehage eller skolen, er det mulig å legge møtene til andre steder.

Disse møtene kan være viktig for å følge med på barnets utvikling og for å få innblikk i hvordan systemet arbeider rundt barnet. Dette vil også kunne gi dere som foreldre god oversikt over barnets behov, som kan være helt avgjørende ved en eventuell tilbakeføring.

Be om referat fra møtene, der vil det ofte stå noe om hvem som har ansvar for hva, og hvilke utfordringer barnet har og eventuelle tiltak som er satt inn. De fleste skoler har hjemmeside, der ukeplaner blir lagt ut. Disse er tilgjengelige for alle som ønsker å følge med. Noen skoler er også behjelpelige med å sende ukeplaner på mail.

Holder barnet ditt på med idrett eller annen fritidsaktivitet kan det være lurt å høre med fosterhjemmet og/eller barneverntjenesten om hvordan dere som foreldre kan følge opp dette.

Barnas merkedager i fosterhjemmet (dåp, bursdag, konfirmasjon, barnedåp, jul, skoleavslutning mm)

Det å akseptere at barnet bor i fosterhjem er ofte krevende, men det å akseptere å ikke få delta på barnas merkedager er ofte enda mer krevende. For å bli møtt på deres ønsker om å delta på slike tilstelninger, er samarbeidet med fosterhjemmet og barneverntjenesten ofte avgjørende. Mange foreldre sliter med å forholde seg til fosterforeldrene og det å inneha en «tilskuerrolle» i barnas liv. For barnas del er det likevel viktig å forsøke å akseptere situasjonen slik den er. Å tenke at det ikke var fosterforeldrene som tok omsorgen for barnet ditt, men at det var dem som valgte å gi barnet ditt kjærlighet og omsorg når det var behov for det.

Vær ute i god tid med dine tanker om tilstelningene, gi gjerne innspill. Forsøk å vær åpen for løsninger som ikke alltid eller helt samstemmer med dine tanker, ønsker eller behov for dagen, og ha fokus på barnet ditt. Forsøk å gjøre det beste ut av

situasjonen, din håndtering av situasjonen kan være avgjørende for neste eller andre merkedager.

KAPITTEL 16

Barn i fosterhjem – samarbeid med fosterforeldre

Barneverntjenesten skal følge opp barn i fosterhjem og dets fosterfamilie og her skal tiltaks- eller omsorgsplan for barnet legges til grunn, se kapittel 9 Barnets planer.

Når en blir fosterforeldre skal en inngå en fosterhjemsavtale med barneverntjenesten. Dette er en skriftlig avtale som inneholder både barneverntjenestens og fosterforeldrene forpliktelser (Fosterhjemsforskriften § 6). Fosterhjemsavtalen er en standardavtale som er utarbeidet av BLD i 2010 som finne på BLDs nettside.

Barneverntjenesten skal på oppfølgingsbesøk i fosterhjemmet minst fire ganger i året. Dette kan reduseres til to ganger i året når fosterbarnet har bodd der i to år. Barneverntjenesten skal på disse besøkene også snakke med fosterbarnet.

I "Rutinehåndbok for kommunes arbeid med fosterhjem" (BLD; 2006), står det .. *det er viktig å søke å tilrettelegge for et godt samarbeidsklima mellom barn, foreldre og fosterhjem. Åpenhet i form av dialog, høring av barn og foreldre og et møte mellom partene for godkjenning av fosterhjemmet skal tilstrebtes i saker. Barneverntjenesten skal så langt som mulig ta foreldre og barn over syv år aktivt med i forberedelsesarbeidet, og i valg av fosterfamilie. Beslutning om godkjenning bør ikke foretas for foreldre og barn har utalt seg, jf. Forskrift om fosterhjem*" (BLD; 2006a, punkt 4.4.f)

Foreldre og fosterforeldre kan gi hverandre utfyllende informasjon om barnet. De kan også samarbeide om en livsbok. En livsbok er en bok der bilder, minner og opplysninger om et barns livsløp samles, både om steder barnet har bodd og betydningsfulle personer. Norsk Fosterhjemsforening selger "Mitt Liv", en livsbok for utfylling sammen og en veileder (Kock og Wahlstrøm, 2011).

Se også kapittel 11 Samvær og kontakt og kapittel 15 Samarbeid med barnevernet.

§ 6. Avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser ved fosterhjemsplassing

Barneverntjenesten i omsorgskommunen og fosterforeldrene skal inngå skriftlig avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser. Avtalen skal om mulig inngås før barnet plasseres i fosterhjemmet. Barneverntjenesten og fosterforeldrene skal gjennomgå avtalen minimum en gang i året og foreta eventuelle endringer.

Ved fosterhjemsplassing etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven § 4-12 og § 4-8, skal skjema utarbeidet av Barne- og familiedepartementet (fosterhjemsavtalen) benyttes. Ved fosterhjemsplassing etter beslutning om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4 femte ledd eller når privat plassering blir godkjent som fosterhjem, jf. barnevernloven § 4-7 skal fosterhjemsavtalen benyttes så langt den passer.

§ 7. Barneverntjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

Barneverntjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Det skal blant annet sees hen til barnets tiltaksplan, jf. barnevernloven § 4-5 eller plan for barnets omsorgssituasjon, jf. barnevernloven § 4-15.

Barneverntjenesten skal gi fosterforeldrene nødvendig råd og veiledning i forbindelse med plasseringen av det enkelte barn så lenge plasseringen varer.

Barneverntjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret etter første og annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode kan barneverntjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år.

i Mer informasjon finner du:

Fosterhjemsforskriften finnes på: www.lovdata.no

Fosterhjemsavtalen finnes på: www.regjeringen.no/bld - søk på fosterhjemavtale

Norsk Fosterhjemsforening: www.fosterhjemsforening.no

Råd fra foreldre til foreldre

- Det å være foreldre på avstand kan være utfordrende på mange måter. For det første må du la fullstendig fremmede mennesker bli omsorgspersoner for barnet ditt, så må du forholde deg til at det nå er dem som bestemmer mange av de hverdagslige spørsmålene i ditt barns liv. Dette er utfordringer ingen forstår bedre enn nettopp oss foreldre som har opplevd det du/dere opplever nå. Men ha alltid i bakhodet: det var ikke fosterhjemmet som overtok omsorgen for barnet ditt/deres, det var det barneverntjenesten som gjorde, og de valgte å plassere barnet ditt/deres her fordi de tenker at barnet vil få det fint her. Så for egen skyld, barnets skyld og for sakens skyld, aksepter at det er der barnet bor akkurat nå.
- Gjennom godt samarbeid med fosterhjemmet vil barnet ditt ha bedre forutsetninger for å kunne etablere seg og falle til ro. Det vil ha positiv effekt på barnets utvikling. Og barneverntjenesten vil også oppfatte dette som positivt.
- Det er viktig å hindre at barn kommer i lojalitetskonflikt mellom foreldre og fosterforeldre.
- Fortell fosterhjemmet om det er noe du synes er viktig at barnet ditt fortsetter med eller ønsker dere har for barnet, da kan det lettere tas hensyn til. Jeg fortalte fostermor til barnet mitt at jeg ønsket at hun skulle beholde det lange håret sitt. Da jenta mi skulle til frisøren ringte fostermor å spurte om det var i orden at de klippet håret 6-8 cm, noe jeg selvsagt godtok. Jeg satt veldig pris på å bli involvert selv om det i grunnen ikke var avgjørende på noen måte, følte det godt å bli spurt.
- Det kan være lurt i forkant eller kjapt etter plassering i fosterhjem å be barnevernet om hjelp til å utarbeide noen felles regler/avtaler som skal gjelde for foreldrene, barnet og fosterhjemmet. For eksempel: når foreldrene henter barnet, skal fostermor eller fosterfar komme ut og møte foreldrene, for å bekrefte når leveringen vil finne sted. Barnet skal gjøres klar på forhånd, dersom det er mulig. Det bør sendes sms mellom foreldre og fosterforeldre om aktiviteter på forhånd. Dersom en ønsker å bruke samværet til å lage mat sammen er det synd om barnet spiste i fosterhjemmet før det ble hentet. Eller nettopp dusjet dersom dere skal i svømmehallen osv. Ved levering bør også fosterforeldrene komme ut å hilse på foreldrene og ta i mot barnet. Det kan stå noe om for eksempel bruk av penger, hvilke typer leker barnet har lov å ha med seg til fosterhjemmet, om det har lov å spise godteri i ukedagene, om det er spesielle klær barnet ikke skal bruke osv. Her kan det også være viktig å ha med noe om hvilke roller dere har i forhold til hverandre, hva kan fosterhjemmet svare på og hva må barneverntjenesten svare på. Slike avtaler kan bidra til å skape enighet og forståelse mellom foreldre og fosterhjem og eventuelt barneverntjenesten. Avtalen bør også evalueres og tilpasses barnets alder og situasjon.
- Ikke snakk negativt om fosterhjemmet, fosterforeldrene, fostersøsken eller barneverntjenesten til eller med barnet. Det er ikke sikkert barnet ditt deler dine tanker, meninger eller holdninger ovenfor dem du snakker negativt om, og da kan du skape avstand mellom deg selv og barnet.

- Vær varsom med måten du stiller spørsmål til barnet ditt om hvordan det har det i fosterhjemmet, forsøk å still åpne spørsmål dersom du er nysgjerrig på hvordan barnet ditt egentlig har det.
- La barnet ditt få «lov» til å bli glad i fosterforeldrene sine. Barnet ditt har plass til dere begge (velger å skrive begge, fordi som mor er det nok fostermor som er hardest å akseptere og som far tenker jeg at det muligens er fosterfar som blir den største trusselen?), og kjærligheten til deg blir nok bare større dersom du lar barnet bli glad i dem.
- Mange foreldre opplever det som en stor utfordring å la barna få lov til å falle til ro i fosterhjemmet. Redselen for at tilknytningen til fosterhjemmet skal bli avgjørende i fylkesnemnd eller retten, er vond å forholde seg til, ofte er dette en misforstått oppfatning. Barna som får lov til å falle til ro i fosterhjemmet bevarer ofte sin gode tilknytning til foreldrene i så stor grad at det vil ha gunstig effekt på barnas utvikling.
- Som foreldre kan det være lett å forsøke å finne flest mulig feil med fosterhjemmet eller fosterforeldrene for å styrke våre muligheter til å få

barna tilbakeført, men virkeligheten er at mulighetene ofte svekkes dersom fokuset vårt er på andre enn oss selv. Skulle fosterhjemmet mot formodning ikke være et bra sted for barna dine å være, fokuser heller på å skaffe dem et nytt hjem enn å kreve dem tilbakeført.

- Hver jul (første søndag i advent) inviterer jeg min familie med fosterhjem og besøkshjem til julemat. Etterpå har vi nissegaver som jeg har under juletreet. Dette gjør jeg for min og mine barns egen del. Alle gleder seg hvert år til denne dagen. Det er en fin måte å inkludere fosterhjem inn i familien. Tenker at flere burde ha fått lov til det.

Råd fra foreldre til foreldre når barnet er plassert hos familie eller nært nettverk

- Ved plassering hos slekt eller venner, kan dette bli utfordrende. Både foreldrene og fosterfamilien kommer inn i nye roller, som kan blir ekstra vanskelig å håndtere. Lag klare kjøreregler i lag med fosterfamilien, sånn at det blir et godt avklarende skille mellom vennskapet og det ”profesjonelle” forholdet.

- Det går an å beholde samme kontakten med familie/venner/nettverk, selv om barnet ditt er plassert hos dem.
- Er ting vanskelig, snakk med noen som kjenner deg og forstår deg. Det trenger ikke å være fosterfamilien til barnet, eller barnevernet. Kanskje det er andre foreldre i ditt område, som også har barnet sitt plassert hos familie, slekt eller venner?

KAPITTEL 17

Tilbakeføring av barn under omsorg

Dette kapitlet handler om barnevernloven § 4-21 Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, hvilke vurderinger som skal gjøres og saksgangen.

Etter at det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse for et barn, skal barneverntjenesten følge barnets og foreldrenes utvikling nøye. I dette ligger også et ansvar for fortløpende vurdere om vilkårene for å opprettholde omsorgen for et barn er tilstede, eller om barnet skal tilbakeføres til foreldrene.

Et vilkår for at et vedtak om omsorgsovertakelse skal kunne oppheves, er at foreldrene kan gi barnet en forsvarlig omsorg. Her skal det foretas en konkret vurdering av foreldrenes situasjon, hva som har endret seg siden omsorgsovertakelsen, foreldrenes ressurser og deres innsikt i hva barnet vil ha av behov ved en eventuell flytting hjem til dem. Hvis barnet har særlige omsorgsbehov, skal foreldrenes omsorgsevne vurderes også opp mot det. Både om foreldrene vil være i stand til å gi barnet en forsvarlig omsorg, og om en kan anta at dette vil være en varig situasjon (Ofstad & Skar, 2015). I tillegg skal det også gjøres en vurdering av barnets tilknytning til sine omsorgspersoner og miljø. Hvis barnet har fått en så sterk tilknytning til der det bor at det kan innebære alvorlige problemer for det å flytte, skal det ikke tilbakeføres til foreldrene. Dette selv om foreldrene har god omsorgsevne.

I utredningen av det biologiske prinsipp, NOU 2012: Bedre beskyttelse av barns utvikling, var tilbakeføring et av temaene for utvalget. I utredningen ble det dokumentert betydningen av barnets tilknytning til sine omsorgspersoner, og at dette må i mye større grad vektlegges fremfor betydningen av det biologiske prinsipp. Utvalget foreslo at det ved tilbakeføring skulle være obligatorisk for fylkesnemnda å vurdere tilknytningskriteriet når barnet har bodd mer enn to år i fosterhjemmet. I Stortingets behandling av barnevernet i juni 2013, ble dette forslaget ikke vedtatt, men Barne- og likestillingsdepartementet skulle vurdere denne anbefalingen videre (Prop 106 L 2012-2013).

§ 4-21. Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Fylkesnemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Avgjørelsen skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal barnets fosterforeldre gis rett til å uttale seg.

Partene kan ikke kreve at en sak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse skal behandles av fylkesnemnda dersom saken har vært behandlet av fylkesnemnda eller domstolene de siste tolv måneder. Er krav om opphevelse i forrige vedtak eller dom ikke tatt til følge under henvisning til § 4-21 første ledd annet punktum, kan ny behandling bare kreves der det dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon.

Vurderingstemaer

Hvis foreldrene ber om en tilbakeføring eller barneverntjenesten mener det beste for barnet er å tilbakeføres, skal de vurdere barnets og foreldrenes situasjon. Dette skal legges frem i et saksfremlegg for fylkesnemnda eller for domstoler. Det finnes ulike utredningsmanualer som barneverntjenestene bruker.

Psykolog Vigdis Bunkholdt skriver om de ulike vurderingstemaene i boken *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (Bunkholdt & Kvaran, 2015):

1. Tilknytningen

Her skal det vurderes tilknytningen

- mellom barnet og fosterforeldrene
- mellom barnet og foreldrene
- barnet har til miljøet: fostersøsken, venner, skole, nabolag

2. Vurdering av «alvorlig problem»

- barnets alder da det flyttet i fosterhjemmet
- eventuelle skader hos barnet ved flytting
- lengde på plasseringer
- eventuelt flere plasseringer
- samværene og kontakten med foreldrene og deres familier
- reaksjoner barnet viser i ulike situasjoner, som kan si noe om hvor robust eller sårbart det er

Det er to spørsmål her som må utredes. Hvilke holdepunkter kan brukes for å spørre om det kan bli alvorlige problemer ved tilbakeføring. Og hvor alvorlige må problemene være for å kvalifisere til opprettholdelse av omsorgsvedtak.

3. Foreldrenes omsorgskompetanse. Hva kommer barnet tilbake til

- Har foreldrene tatt imot hjelp?
- Har foreldrene vært med på samarbeidet rundt barnet – evalueringer?
- Hva med familien – eventuelt nye barn?
- Hvordan fungerer foreldrene nå?
- Vil foreldrene ta imot hjelp etter flytting?
- Hvor mye hjelp trenger foreldrene?
- Vil foreldrene samarbeide om en tilbakeføringsplan?
- Vil foreldrene la barnet ha kontakt med fosterfamilien?

Barneverntjenesten skal i sine vurderinger også informere barnet, og barnet skal gis anledning til å uttale seg, jf. bvl. § 6-3 og barnekonvensjonens artikkel 12.

Videre skal barnets mening tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Fosterforeldre er ikke part i en barnevernssak, men har rett til å uttale seg i spørsmål om tilbakeføring før vedtak fattes (bvl. § 4-21). Når barnet har bodd lenge i fosterhjemmet, forutsettes det også at fosterforeldrene skal føres som vitner under fylkesnemndas behandling av saken.

Også ved forberedelse av en sak om tilbakeføring kan det benyttes eksterne sakkyndige (psykolog) til å utrede foreldrenes omsorgsevne, samspillet mellom foreldre og barn, og barnets tilnytning der det bor. Her er det viktig for foreldre å be om å få se mandatet til den sakkyndige og å få grundig informasjon om hvordan utredningen skal foregå. Hvilke dokumenter den sakkyndige får fra barneverntjenesten, hvem han/hun skal ha samtale med og observasjoner.

Nye behandlinger – barnevernloven § 4-21 annet ledd

Verken foreldre eller barneverntjenesten kan kreve at fylkesnemnda skal behandle en ny sak om opphevelse av omsorgen hvis det har gått mindre enn tolv måneder siden siste behandling i fylkesnemnd eller domstol (Ofstad & Skar, 2015). Men hvis fylkesnemnda ser at det foreligger nye opplysninger av betydning, har de anledning til å behandle saken.

Foreldre kan ikke be om en ny behandling hvis det allerede foreligger et avslag på oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse og dette er begrunnet med at barnet har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det ikke vil være til barnets beste at det flyttes.

Råd fra foreldre til foreldre

- Tenk over hva du/dere som foreldre først må gjøre med deres eget liv før dere vurderer å be om en tilbakeføringssak.

Etter en tilbakeføring:

- Forsøk å la barnet ditt beholde de fritidsaktivitetene som de hadde i fosterhjemmet
 - Respekter at barnet ditt fortsatt kan være glad i sin gamle fosterfamilie
 - Inviter fosterfamilien på besøk
 - Send fosterfamilien brev med oppdateringer på hvordan det går med barnet
 - La barnet ditt selv kontakte fosterfamilien når de vil. Fordi: Du kan ikke tvinge barnet ditt til å slutte å være glad i noen. Du og barnet ditt vil få et bedre forhold om du viser at ”det er greit” at han/hun er glad i andre.
 - Du kan be om hjelp fra barnevernet, også når barnet ditt er flyttet hjem igjen.
- Er samarbeidet med barnevernet vanskelig kan du få råd og veiledning fra familievernkontoret, psykolog, helsestasjon med mer. Alle disse skal være der, for å hjelpe deg!
 - Hvis barnet ditt bytter skole ved tilbakeføring, be om et tettere samarbeid med skolen frem til barnet ditt har slått seg til ro
 - Hvis barnet ditt trives godt på sin ”gamle” skole, så se på muligheter for at barnet ditt kan fortsette der, også etter at han/hun er flytte hjem igjen. Er dette en skole i ditt område? Hvordan er muligheten for transport til/fra denne skolen?

KAPITTEL 18

Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon av fosterbarn

Barnevernloven gir adgang til at barn under omsorg kan adopteres av sine fosterforeldre. Dette er et tvangstiltak, og det sterkeste inngrep det offentlige kan gjøre overfor barn og familie. Ved en adopsjon brytes de rettslig bånd mellom barnet og dets familie. Barnet får en livsvarig tilknytning til sine adoptivforeldre.

Det er fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som kan beslutte vedtak om fratakelse av foreldreansvar og adopsjon (bvl. § 4-20). Forut for et vedtak skal det ha vært truffet et vedtak om omsorgsovertakelse etter bvl. § 4-12. Dette kan imidlertid gjøres samtidig. Et vedtak om fratakelse av foreldreansvar og adopsjon fra fylkesnemnda kan klages inn for tingretten.

Når barneverntjenesten vurderer at barnet bør adopteres av sine fosterforeldre, har det plikt til å gi grundig informasjon til dere foreldre om dette og prosessen frem til beslutningen. Her har dere som foreldre også rett til å la dere bistå med advokat.

Barneverntjenesten skal vurdere fratakelse av foreldreansvar og adopsjon ut fra om det er til barnets beste. Det kan være hvis barnets foreldre er døde, hvis det ikke oppnås kontakt med foreldrene, og hvis barnet har flyttet i fosterhjem i sine første leveår. Det innebærer en grundig vurdering av om det er bedre for barnet å være adoptert enn å være fosterbarn. I noen tilfelle har barneverntjenesten allerede ved omsorgsovertakelsen vurdert at barnet bør adopteres av fosterforeldre. Det kan stå noe om det i vedtaket fra fylkesnemnda og i barnets omsorgsplan.

Fratakelse av foreldreansvar har oftest adopsjon som formål, men kan også ha andre formål. Det kan for eksempel vurderes hvis foreldrene utøver foreldrerettighetene sine på en måte som kan skape problemer for fosterbarnet.

Når vedtak om fratakelse av foreldreansvaret er fattet, blir barnet uten verge, og fylkesnemnda skal påse at det oppnevnes en ny verge for barnet.

Når det gjelder samvær, vil foreldrene fortsette å ha samværsrett inntil noe annet er bestemt av fylkesnemnda eller domstolen. Når adopsjonsbevilling foreligger, faller samværsretten automatisk bort. Dette med unntak av om det blir vedtak om besøkskontakt, se side 112.

Barneverntjenestens forpliktelser overfor barnet opphører i det adopsjonsbevilling foreligger.

Adopsjon, bvl. § 4-20 annet og tredje ledd

Etter adopsjonsloven § 7 er det foreldrene som skal samtykke til at barnet adopteres. Barnevernlovens bestemmelser om adopsjon gjelder bare i tilfeller der dette er aktuelt mot foreldrenes vilje. Når vedtaket om fratakelse av foreldreansvar foreligger, mister foreldrene denne retten til å samtykke til adopsjon av barnet sitt. Det er fylkesnemnda som gir samtykke til adopsjon i foreldrenes sted.

For at et samtykke skal kunne gis, skal det gjøres en konkret og skjønsmessig vurdering for det aktuelle barnet. Punktene a, b og c i lovteksten til bvl § 4-20 sier hvilke vilkår som må oppfylles for at samtykke til adopsjon kan gis. Alle vilkårene må være til stede for at et vedtak om adopsjonssamtykke kan treffes.

§ 4-20 tredje ledd bokstav a innebærer at barneverntjenesten må gjøre en prognose om at foreldrene varig ikke kan gi barnet sitt god nok omsorg. Men også barnets behov kan være grunnlaget for vedtak om adopsjon. Dette gjelder når barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at flytting vil føre til alvorlige problemer, jf. bvl. § 4-20 punkt a siste del.

§ 4-20 tredje ledd bokstav b inneholder et krav om at adopsjon kun kan gis dersom det anses å være til barnets beste. Adopsjonssamtykke kan bare gis når det, etter en samlet vurdering av det enkelte barns behov, klart er bedre for barnet å bli adoptert enn å vokse opp som fosterbarn. Her gjøres det også en vurdering av betydningen av barnets kontakt med familien sin og konsekvenser for barnet hvis all kontakt brytes.

§ 4-20 tredje ledd bokstav c innebærer at adopsjonssøkerne på forhånd har vært fosterforeldre for barnet, og gjennom dette har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget.

Når fylkesnemndas vedtak om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon er rettskraftig, skal saken sendes Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) for adopsjonsbevilging. Dette innebærer kun en kontroll av at avgjørelsen er endelig og at riktig vedtak er fattet.

En adopsjon innebærer at barnet får samme rettslige forhold til sine adoptivforeldre som egne barn har til sine foreldre. Adoptivforeldre får de samme forpliktelser overfor adoptivbarn som overfor egne barn. Et adopsjonsforhold kan ikke oppheves.

§ 4-20. Fratakelse av foreldreansvar. Adopsjon

Har fylkesnemnda vedtatt å overta omsorgen for et barn, kan fylkesnemnda også vedta at foreldreansvaret i sin helhet skal fratras foreldrene. Blir foreldreansvaret fratatt foreldrene slik at barnet blir uten verge, skal fylkesnemnda snarest ta skritt til å få oppnevnt ny verge for barnet.

Når det er fattet vedtak om fratakelse av foreldreansvaret kan fylkesnemnda gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted.

Samtykke kan gis dersom:

- a) det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og
- b) adopsjon vil være til barnets beste og
- c) adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget og
- d) vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede.

Når fylkesnemnda gir samtykke til adopsjon skal departementet utstede adopsjonsbevilgingen.

Adopsjon med vedtak om besøkskontakt med foreldrene bvl. § 4-20a

Bvl. § 4-20a gjør det mulig for foreldre å ha et begrenset samvær selv etter at fosterforeldre har adoptert barnet. Dette ble en ny bestemmelse i barnevernloven iverksatt fra 1. oktober 2010.

Når fylkesnemnda skal fatte vedtak etter bvl. § 4-20 skal de samtidig vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og foreldre etter adopsjonen, så sant noen av partene har krevd det. Det innebærer at hvis du som forelder ønsker det, må det være sagt ifra om det i forkant. Dette er noe en advokat vil se på i sine forberedelser sammen med foreldrene. En forutsening for et vedtak om besøkskontakt er at det vurderes til barnets beste og at adoptivsøkerne samtykker.

Barneverntjenesten vil bistå i gjennomføringen av besøkskontakten. Et vedtak om besøkskontakt kan legges frem for fylkesnemnda på nytt, ”dersom særlige grunner tilsier det”. Det kan være at barnet motsetter seg kontakt eller at foreldrene ikke følger opp vedtaket om kontakt.

Vedtaket om besøkskontakt kan også fremmes for tingretten. Her vil da adoptivforeldrene også være parter.

§ 4-20a. Besøkskontakt mellom barnet og de biologiske foreldre etter adopsjon

Når fylkesnemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 4-20, skal den, dersom noen av partene har krevd det, samtidig vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter at adopsjonen er gjennomført. Dersom en begrenset besøkskontakt etter adopsjonen er til barnets beste, og adoptivsøkerens samtykke til slik kontakt foreligger, skal fylkesnemnda treffe vedtak om det. Fylkesnemnda må i et slikt tilfelle samtidig fastsette omfanget av kontakten.

Barneverntjenesten i den kommune som har reist saken skal bistå med gjennomføringen av besøkskontakten. Ved avtale mellom barneverntjenesten i de berørte kommuner kan ansvaret overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til.

Et vedtak om besøkskontakt kan kun prøves på nytt dersom særlige grunner tilsier det. Særlige grunner kan blant annet være at barnet motsetter seg kontakt, eller at de biologiske foreldrene ikke følger opp vedtaket om kontakt.

Barneverntjenesten kan av eget tiltak bringe et vedtak om besøkskontakt inn for fylkesnemnda for ny prøving etter tredje ledd. Adoptivforeldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter, kan kreve at barneverntjenesten bringer saken inn for nemnda på nytt.

Fylkesnemndas vedtak om besøkskontakt etter første ledd kan bringes inn for tingretten, jf. § 7-24, av kommunen, de biologiske foreldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter. Et nytt vedtak etter tredje ledd kan bringes inn for tingretten av kommunen, de biologiske foreldrene, adoptivforeldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter.

Råd fra foreldre til foreldre

- Selv om barnet ditt er adoptert bort, vil du likevel alltid være mamma eller pappa for han/henne.
- Du har rett til å da føle at barnet ditt skal ha det bra. At det skal være elsket, være trygg, vokse opp og ha det godt.
- Selv om barnet ditt er adoptert bort, kan du likevel ønske og kanskje ha rett til å ha noe kontakt med/ vite om barnet ditt. Spør barneverntjenesten om dine rettigheter rundt dette.
- Du kan la barnet ditt arve deg, selv om det er adoptert.

REFERANSER, NETTSIDER, FORKORTELSER OG MALER

- Relevante nettsider ; offentlige etater, organisasjoner
- Referanser; lover, offentlige publikasjoner, litteratur
- Oversikt over forkortelser og ord i barnevernet
- Vedlegg: maler for søknader foreldre kan sende til barneverntjenesten

Relevante nettsider

Offentlige etater

- Alarmtelefonen for Barn og Unge: www.116111.no er en gratis nødtelefon for barn og unge.
- Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) (retningslinjer, rutinehåndbok): www.regjeringen.no/bld
- Barneombudet: www.barneombudet.no
- Barne- og familieetaten i Oslo kommune: www.bfe.oslo.kommune.no
- Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) (det statlige barnevernet): www.bufetat.no
- Barnevernsvakten (felles side for alle barnevernvakter): www.barnevernvakten.no
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): www.bufdir.no
- Barnehuset (underlagt Justisdirektoratet); et tverretattlig mottak for barn, samt voksne psykisk utviklingshemmede, som har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller vært vitne til vold i nære relasjoner: www.barnehuset.com
- Barneombudet: www.barneombudet.no
- Domstolene: www.domstol.no
- Familievernkontor/ familiekontor: www.bufdir.no/Familie/ (her finnes også oversikt over alle kontorene i Norge)
- Fylkesmannen: www.fylkesmannen.no
- Helsedirektoratet: Veiledere, individuell plan. www.helsedirektoratet.no
- Høyesterett: www.hoyesterett.no
- Lovdata; oversikt over Norges lover med forskrifter: www.lovdata.no
- Nasjonal veiviser ved vold og overgrep: www.dinutvei.no
- Statens helsetilsyn: www.helsetilsynet.no
- Statistisk sentralbyrå (SSB) – barnevernsstatistikken: www.ssb.no
- Stortinget: www.stortinget.no
- ung.no: en offentlig informasjonskanal for ungdom
- Ungsinn.uit.no: Virksomme tiltak for barn og unges psykiske helse

Organisasjoner

- Advokatforeningen: www.advokatforeningen.no og <http://www.advokatenhjelperdeg.no/>
- ADHD Norge: www.adhdnorge.no
- FO (Fellesorganisasjonen) Yrkesetisk råd: www.fo.no
- Forandringsfabrikken/ BarnevernsProffene (prosjekter og undervisning – barnevernsbarn): www.forandringsfabrikken.no

- Foreningen for fangers pårørende: www.ffp.no
- Funksjonshemmedes fellesorganisasjon: www.ffe.no
- Foreldrestøtten, Bymisjonen i Oslo; www.bymisjonen.no/Prosjekter/foreldrestotthen
- JURK; juridisk rådgivning for kvinner: www.jurk.no
- Kirkens Bymisjon: www.bymisjon.no
- KS; Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (rundskriv om godtgjøring for fosterhjem og besøkshjem): www.ks.no
- Landsforeningen for barnevernsbarna: www.barnevernsbarna.no
- Mira-senteret, en møteplass for engasjerte og samfunnsaktive kvinner og jenter med minoritetsbakgrunn. Tilbud til kvinner som har kontakt med barnevernet: www.mirasenteret.no
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: www.nkvts.no
- Norsk Barnevernsamband (paraplyorganisasjon): www.barnevernsambandet.no
- Norsk Fosterhjemsforening: www.fosterhjemsforening.no
- Redd Barna (barns rettigheter, oppfølging av barnekonvensjonen): www.reddbarna.no
- Rettferd for taperne; www.taperne.no
- Rettighetssenteret (et rådgivnings- og kompetansesenter i rettighets spørsmål for funksjonshemmede): www.ffe.no/Rettighetssenteret
- RIO; Rusmisbrukernes interesseorganisasjon: www.rio.no
- Støttesenter mot incest i Oslo: www.sentermotincest.no
- Voksne for barn (informasjonshefter og filmer): www.vfb.no

Danmark:

- ForeldreStøtten i København kommune; www.foraldrestoetten.dk
- FBU – forældreLANDSforeningen; www.fbu.dk

Referanser

Lover, forskrifter, rundskriv, retningslinjer fra det offentlige Lover og Barnekonvensjonen

Oppdaterte lover finnes på: www.lovdata.no

Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Lov av 2. juli 1999 nr. 63 om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven)

Lov av 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven)

Lov av 8. april 1981 nr. 8 om barn og foreldre (barneloven)

Lov om vidners og sakyndiges godtgjørelse m.v. fra 1916 (Justis- og beredskapsdepartementet)

FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991.

Q-0648 B (finnes på samisk, nynorsk og bokmål – www.regjeringen.no/bld)

Forskrifter til barnevernloven

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014). *Forskrift om medvirkning og tillitsperson*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013). *Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011) *Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon (rettighetsforskriften)*

Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2003). *Forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjoner for omsorg og behandling*

Barne- og familiedepartementet (2003). *Forskrift om fosterhjem av 18. desember 2003*

Barne- og familiedepartementet (1992). *Forskrift om barneverntjenestens adgang til å kreve egenbetaling fra barnet til dekning av oppholdsutgifter.*

Rundskriv, retningslinjer, veiledere og rutinehåndbøker

Barne- og familiedepartementet (2002): *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4* (revidert 1. april 2016)

Barne- og familiedepartementet (2002). *Saksbehandling i barneverntjenesten. Retningslinjer av 1. november 1995 til lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100*, revidert mars 2002. Q-1036 (forslag til revidert utgave fra Bufdir i 2015 finnes på www.bufdir.no - pr. 01.04.16 er disse ikke vedtatt)

Barne- og familiedepartementet (2004). *Retningslinjer for fosterhjem. Retningslinjer av 15. juli 2004 til lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100. Q-1072 B*

Barne- og familiedepartementet (2005). *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten. Rundskriv Q-24, mars 2005*

Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem Q-1102 B*

Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten – en veileder Q-1104 B*

Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Internkontroll i barneverntjenesten i kommunene – en veileder Q-1105 B*

Barne- og likestillingsdepartementet (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. Veileder Q-1157 B*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2010). *Fosterhjemsavtalen*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2015). *Retningslinjer om behandlingen av barnevernsaker der barn har tilknytning til andre land. Rundskriv Q-42/15, 15.12.2015*

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015). *Tilsyn med barn i fosterhjem. Veileder. Nr.2/15*

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) (2007). *Til deg som bor i fosterhjem, 0–12 år*. Heftet finnes på samisk, nynorsk og bokmål

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) (2007). *Til deg som bor i fosterhjem, 13–18 år*. Heftet finnes på samisk, nynorsk og bokmål

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) (2010). *Oppfølging av skole og opplæring for barn og unge som bor i fosterhjem og institusjon. En veileder. BUF00095*

Bufetat, Fosterhjemstjenesten i Kristiansand (2012). *Kurs til foreldre med barn i fosterhjem, kursperm*

Andre offentlige dokumenter

NOU 2012:5. *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet* (Med bl.a. kapittel 8. Samvær etter omsorgsovertakelse og kapittel 12. Oppfølging av foreldre som har barn plassert utenfor hjemmet)

Prop. 106 L (2012–2013). *Endringer i barnevernloven*. Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Meld. St. (2015-2016). *Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste*. Melding til Stortinget 4.mars 2015 fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Litteratur - fagbøker - rapporter

Angel, B.Ø. (2011). Kurs til foreldre med barn i fosterhjem - en styring av foreldre? Tidsskriftet Norges barnevern nr 3/11, vol 88, side 128-144.

Angel, B.Ø. (2007). *Det vanskelige foreldreskapet: En studie av foreldre som har deltatt på kurs til foreldre med barn i fosterhjem: Deres egenopplevelse av sitt foreldreskap i møte med barnevern og fosterhjem*: Et bidrag til barnevernets diskusjoner om foreldreskap. Høgskolen i Agder.

Bunkholdt og Kvaran (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk

Bunkholdt, V. (2011). Samvær og kontakt etter flytting i fosterhjem i Sundt Fosterhjemshåndboka, 6 utg. Oslo: Kommuneforlaget

Bunkholdt, V. (2010). *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring*. 3. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk (ny utgave i 2017)

Ellingsen, I.T. (2007). *Å miste omsorgen for sitt barn. Nordisk sosialt arbeid*, nr. 4, side 263–275

Forandringsfabrikken (2013). Søsken-Råd. *Råd fra unge i barnevernet. Til myndighetene, barneverntjenesten og fosterforeldrene.*

www.forandringsfabrikken.no

Forandringsfabrikken (2011). *Samværsproffene. Råd til barnevernansatte, foreldre og fosterforeldre* www.forandringsfabrikken.no

Haugli, T. og Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernsaker.*

Psykologiske og juridiske vurderinger. Oslo: Universitetsforlaget

Haugseth, E. (2012). *Heggeli - et barneheim med foreldrestøttende innsatsformer*. Tidsskriftet Norges barnevern nr 1-2/12, vol 89, s.32-45.

Haus, I. (2005). *Kompetansehevende kurs til foreldre med barn i hjelpetiltak og fosterhjem*. Tidsskriftet Norges barnevern nr. 3/12, vol 82, side 11-22.

Kock, K. & Wahlstrøm (2011). *Mitt liv. Biografisk arbeid med barn – å lage en livsbok* www.fosterhjemsforeningen.no

Lauvås, N. & Lindgren, R.B.M: (2015). *Etter sjokket - Traumatisk stress og PTSD* Oslo: Aschehoug forlag 2015.

Lindboe, K. (2011). *Barnevernloven* Oslo: Gyldendal Akademisk, 7. utgave

Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett* Oslo: Universitetsforlaget, 6. utgave Norsk Fosterhjemsforening (2013). *De ulike planer for fosterbarnet.*

Temahefte. www.fosterhjemsforening.no

Ofstad, K. og Skar, R. (2015). *Barnevernloven med kommentarer*. 6. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk

Rød, S. (2013). - *Ingen må stå alene... Ny organisasjon for barnevernsforeldre*. Fontene, Et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO), nr.11/13, side 38-40 http://fontene.no/forsiden/barnevernsforeldre_organiserer_seg_178729.html

Skulstad, M. (2006). *Sorg, sinne og raseri. Interju med en mor.*

Fosterhjemskontakt, nr. 5, side 6–7. Norsk Fosterhjemsforening

Slettebø, T. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. Kunnskap og metoder i praktisk arbeid*. Rapport nr. 1/2009. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole

Slettebø, T. (2008). *Foreldres medbestemmelse i barnevernet. En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning*. Doktoravhandling ved NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Fakultet for samfunnskunnskap og teknologiledelse. Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap: Trondheim

Slettebø, T. (2008). *Barn og foreldres medvirkning i barnevernet - samspill og interessenmetsetninger*. Tidsskriftet Norges barnevern, nr.4

Socialstyrelsen (2012). *Håndbog om forældresamarbejde. Forældresamarbejde- og støtte ved anbringelser av born og unge*, Socialstyrelsen i Danmark

Sundt, H (red.) (2011). *Fosterhjemshåndboka*, 6 utg. Oslo: Kommuneforlaget

Sundt, H.(2014). *God oppfølging - gjør veien lettere. Om Organisasjonen for barnevernsforeldre*. Tidsskriftet Norges barnevern, nr.2/3

Teilgård, A.M. (2013). *Oppfølging av foreldre til barnas beste. Hvordan kvalitetssikre oppfølgingen av biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse.*

Master i sosialt arbeid, Universitetet i Stavanger

Totland; T.W. (2012). *Barneadvokaten. Regler og rettigheter som er viktige for barn*. Cappelen Damm Akademisk

Aamodt, H.A. & Mossige, S. (2014). *Kontakt på sosiale medier mellom foreldre og barn under offentlig omsorg*. Rapport nr. 4/14 NOVA.

<http://www.hioa.no>

Oversikt over forkortelser og ord i barnevernet

BFE: Barne- og familieetaten i Oslo kommune

Besøkhjem: Et familie som tar i mot barn i helger og ferier som også skal godkjennes av barneverntjenesten. Brukes som hjelpetilta og som forsterkningstiltak for barn som bor i fosterhjem.

BLD: Barne- og likestillingsdepartementet. Fra 01.01.10-31.03.16 het det: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Bufdir: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (fagdirektorat for barnevernet)

Bufetat: Barne-, ungdoms- og familieetaten (det statlige barnevern, opprettet i 2004, delt inn i 5 regioner; Nord, Midt-Norge, Vest, Sor, Øst)

BSK: Barnesakkyndig kommisjon, skal kvalitetssikre sakkyndiges rapporter i barnevernsaker

BTN: Barnevernets tvisteløsningsnemnd (opprettet som en del av samarbeidsavtalen mellom BLD og KS)

BUP (BUPA): Poliklinikker i psykisk helsevern for barn og unge
Bvl.: Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

EMK: Den europeiske menneskerettighetskonvensjon

Familieråd: En metode i barnevernet, både for hjelpetilakt, rekruttering av fosterhjem og oppfølging av barn i fosterhjem. Familieråd er et møte mellom familiens private nettverk hvor familien kommer med forslag til hva som bør gjøres for barnet og legger frem en plan for dette for barnevernet.

FFT: Funksjonell familierterapi er et behandlingstilbud for familier og ungdom med atferdsvansker (12–18 år) drevet av Bufetat

Fosterhjemsavtalen: Avtaleskjema fra Barne- og likestillingsdepartementet, som regulerer forholdet mellom fosterforeldre og barneverntjenesten i kommunen ved fosterhjemsplassering etter vedtak om omsorgsovertakelse.

Forskrift: til noen av bestemmelsene (§) i lover blir det utarbeidet egne forskrifter. Forskriftene utfyller lovenes bestemmelser og gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer.

Fosterhjemsforskriften: Forskrift om fosterhjem fastsatt av Barne- og familiedepartementet 18. desember 2003 med hjemmel i lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-22 tredje ledd. Det betyr at denne gir utfyllende instruks til loven.

Fosterhjems kommunen: Den kommunen hvor fosterfamilien bor (fosterhjemsforskriften § 1)

FOU: Forskning og utvikling

Fvl.: Forvaltningsloven. Barnevernloven følger forvaltningsloven

Habilitet: Hovedregelen er at en person selv skal vurdere hvorvidt vedkommende evt. er inhabil til å behandle en sak.

Innhabil/habilitet: en person er "inhabil" innebærer at det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet. Hvis slike forhold foreligger, gjelder regler om habilitet at vedkommende ikke skal delta i behandlingen og i avgjørelsen av den konkrete saken. "Habil" vil si at vedkommende ikke er i en slik situasjon.

Innst: Innstilling til Stortinget fra en stortingskomité

IP: Individuell plan, se kapittel 9 i denne Håndboken

IOP: Individuell opplæringsplan: Når skolen fatter vedtak om spesialundervisning (opplæringsloven § 5-1), skal det utarbeides en individuell opplæringsplan. IOP konkretiserer vedtaket og er hovedsakelig et arbeidsverktøy for læreren. Der barnet har en IP, bør IOP inngå som en del av denne planen.

KS: Kommunenes interesse- og arbeidsgiverorganisasjon

Lfb: Landsforeningen for barnevernsbarn. Organisasjon for barn og unge som har eller har hatt tiltak fra barneverntjenesten

Meld. St med årstall: Melding til Stortinget

Mentalisering: Evne til å se seg selv utenfra og den indre innefra

MST: Multi Systemisk Terapi. MST er en intensiv familie- og nærmiljøbasert behandling som tilbys ungdom og foreldre (i regi av Bufetat)

MTFC: Multi Treatment Foster Care. Behandlingsfosterhjem, drevet av Bufetat og noen private barnevernstiltak

NAV: Arbeids- og velferdsetaten

NKVTS: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

NOU: Norges Offentlige Utredninger. Det blir nedsatt et utvalgt av et departement, og et mandat. Utvagget utarbeider en NOU.

Omsorgskommunen: Kommunen som har ansvar etter barnevernloven § 4-7, der barnet bodde da det ble flyttet fra foreldrene (fosterhjemsforskriften § 1)

Omsorgsplan: Alle barn under barnevernets omsorg skal ha en omsorgsplan, se kapittel 4 i denne Håndboka

PMTO: Parent Management Training, Oregonmodellen. En intensiv familiebasert metode for å hjelpe barn i alderen ca. 4 år til 12 år som har atferdsproblemer, og deres foreldre (Bufetat)

PPT: Pedagogisk-psykologisk tjeneste (jf. opplæringsloven § 5-6)

Prop.: Proposisjon til Stortinget. Lovforslag fra regjeringen som skal behandles i Stortinget

Prosesskriv: En betegnelse på de skriftlige innlegg partene (ved advokatene) sender til fylkesnemnda retten.

En sammenstilling av fakta i en barnevernssak som advokatene utarbeider og sender ut i forkant av forhandlingsmøte i fylkesnemnda/ tingrett

RBUP: Regionsenter for barns og unges psykiske helse

RKBU: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge

Sentre for foreldre og barn: Et sted barn og foreldre kan bo i en periode, for veiledning og utredning. Et hjelpetiltak.

www.bufdir.no

SSB: Statistisk sentralbyrå (utarbeider årlig en barnvernsstatistikk)

Talsperson: En person som skal innhente barnets synspunkter forut for og i forhandlingsmøte i fylkesnemnda, se kapittel 4 i denne håndboken

Tillitsperson: Barn som er under omsorg av barnevernet, kan velge seg en tillitsperson som kan være en støtte for dem og være med på møter med barnevernet med mer, se kapittel 4 i denne Håndboken

Tilsynsperson: En som fører tilsyn med barnet i fosterhjem, se kapittel 4 Tilsynsperson eller tidligere tilsynsfører brukes også ved tilsyn under samvær. Se kapittel 11 i denne Håndboken.

Tiltaksplan: Når barnevernet vedtar ulike hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, skal det utarbeides en tiltaksplan, se kapittel 9i denne Håndboken.

YER: Yrkesetisk råd FO (Fellesorganisasjonen for barnevern-pedagoger, sosionomer, vernepleiere) www.fo.no

VEDLEGG

Maler for søknader foreldre kan sende til barneverntjenesten

Hvis du skal søke barneverntjenesten om dekning av utgifter til samvær eller til kurs/veiledning, kan disse malene for søknaden hjelpe deg.

Mal for søknad om dekning av utgifter til samvær

Ditt navn,
adresse,
tlf. nr og evt. e-post adresse

Dato

Til
"navn" barneverntjeneste
adresse

Søknad om å få dekket utgifter for samvær med mitt barn

(navn på barn)

Jeg/vi søker med dette om kr. x til dekning av utgifter i forbindelse med samvær med mine/ mitt/vårt/våre barn.

Skriv litt om det gjelder et konkret samvær - eller gjelder alle samvær det året.

Jeg viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem fra 2006, punkt 5.4.6 i:

Samværsutgifter for barnets foreldre; Det skal være samvær mellom barn og foreldre om ikke annet er bestemt. Dersom foreldrenes økonomiske situasjon begrenser muligheten for samvær med barnet, bør barneverntjenesten yte nødvendige midler til dekning av foreldrenes utgifter ved samvær. Det skal fattes egne vedtak om dette og vedtaket skal kunne påklages av foreldrene.

Konkretisering av utgiftene: skriv noen linjer om reiseutgiftene, evt. oppholdsutgifter (mat, behov for overnatting), evt. tapt arbeidsfortjeneste

Min økonomiske situasjon: *skriv noen linjer om det her*

Jeg/vi håper på velvillig behandling av min/vår søknad, og et snarlig svar. Ta gjerne kontakt hvis dere trenger utfyllende opplysninger.

Med vennlig hilsen
navn og signatur

Ditt navn,
adresse,
tlf. nr og evt. e-post adresse

Dato

Til
"navn" barneverntjeneste
adresse

Søknad om å få dekket utgifter for deltakelse på kurs/veiledning
(spesifiser hva det er)

Jeg/vi søker med dette om kr. x til dekning av utgifter til kurs/ veiledning.

Skriv litt om kurset/veiledningen
Evt. vedlegg program og/eller annen informasjon om det du søker om.

Jeg viser til barnevernloven § 4-16; Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, første og siste setninger:
Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene.
... Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Hvorfor er dette kurset/denne veiledningen viktig for meg: *skriv noen linjer om dette her*

Konkretisering av utgiftene: *skriv noen linjer om dette her, f. eks kursavgiften, oppholds- og reiseutgifter*

Jeg håper på velvillig behandling av min søknad, og et snarlig svar. Ta gjerne kontakt hvis dere trenger utfyllende opplysninger.

Med vennlig hilsen
navn og signatur

Vedlegg: *skriv her hva som vedlegges, evt. kursprogram, informasjon om veiledningen el. l.*

Utgitt av: Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF) i 2016 med prosjektmidler fra Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet)

Redaksjon: Hovedstyret i OBF og prosjektleder Hege Sundt

Design: Anna Maria Pirolt, Brød & tekst

Trykk: 07 Media

Opplag: 3000

Det må ikke kopieres fra dette håndboka i strid med åndsverkloven

Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF)

er en interesse- og støtteorganisasjon for foreldre som har, har hatt eller er i ferd med å få barnet sitt plassert av barnevernet. OBF ble stiftet i 17. november 2013.

OBF har som formål å samle, støtte og være et talerør for foreldre som har eller har hatt barna sine plassert av barnevernet, eller er i ferd med å få det.

OBF skal arbeide for å heve kvaliteten på barnevernet i Norge gjennom dialog og samarbeid med politikere, myndigheter, fagfeltet og andre organisasjoner med tilsvarende målsetninger. For mer informasjon om vårt arbeid og aktiviteter, se vår nett- og facebookside.

ORGANISASJONEN FOR BARNEVERNFORELDRE (OBF)

Org.nr. 913 017 544

E-post: post@barnevernsforeldrene.no

Tlf. styreleder: 981 34 302 • Tlf. organisasjonskonsulent: 981 34 958

www.barnevernsforeldrene.no